152. Maanantaina 29 päivänä marraskuuta 1993

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi Suomen Hallitusmuodon, valtiopäiväjärjestyksen sekä valtioneuvoston ministeriöiden lukumäärästä ja yleisestä toimialasta annetun lain muuttamisesta 4499

Hallituksen esitys n:o 317/1992 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10
Suuren valiokunnan mietintö n:o 2

2) Ehdotus laiksi rikoslain muuttamisesta 4508

Hallituksen esitys n:o 180/1992 vp
Lakivaliokunnan mietintö n:o 17

3) Ehdotus huumausainelaiksi 4514

Hallituksen esitys n:o 216/1992 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 3

4) Ehdotus laiksi hovioikeuden päätösvaltaisen kokoonpanon väliaikaisesta muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 140
Lakivaliokunnan mietintö n:o 23

5) Ehdotukset laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 19 §:n väliaikaisesta muuttamisesta ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 4515

Hallituksen esitys n:o 198
Lakialoitteet n:ot 19 ja 50
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 58

6) Ehdotus laiksi tullilain muuttamisesta 4516

Hallituksen esitys n:o 223
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 59

7) Ehdotukset laeiksi kehitysalueelle tehtävien investointien korotetuista poistoista, leimaverolain 97 a §:n, kehitysalueiden veronhuojennuksista annetun lain 3 §:n sekä merenkulun veronhuojennuksista annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 199
Lakialoite n:o 45
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 61

8) Ehdotukset laeiksi alueiden kehittämisestä ja saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 99
Toivomusaloitteet n:ot 170—172, 175, 179, 182, 191, 196, 204, 205, 207, 213, 217, 219, 238, 239, 241, 248, 260, 264 sekä 266—268/1991 vp ja 45, 47, 53, 55, 56, 58 sekä 61/1992 vp
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 20
Suuren valiokunnan mietintö n:o 3

9) Ehdotus laiksi yritystuesta 4528

Hallituksen esitys n:o 100
Talousvaliokunnan mietintö n:o 45

S.

10) Ehdotukset laeiksi yksityisten valtionapulaitosten toimiehtosopimuslain kumoamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 4528

Hallituksen esitys n:o 255
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 21

11) Ehdotus laiksi Ilmailulaitoksesta annetun lain 11 §:n kumoamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 258
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 11

12) Ehdotus laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta 4529

Hallituksen esitys n:o 207
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 12

13) Ehdotus laiksi maataloustuotteiden markkinointirahastosta ..... „

Hallituksen esitys n:o 273
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 22

14) Ehdotukset laeiksi maidon väliaikaisesta kiintiömaksusta annetun lain ja maidon väliaikaisista tuotantokiintiöistä annetun lain muuttamisesta sekä meijerikohtaisesta kiintiömaksusta annetun lain kumoamisesta 4538

Hallituksen esitys n:o 202
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 23

15) Ehdotus laiksi kotieläintuotannon ohjaamisesta annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 206
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 24

16) Ehdotukset laeiksi Kasvinjalostuslaitoksesta ja kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 203
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 25

S.

17) Ehdotus laiksi nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeilusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta 4539

Hallituksen esitys n:o 256
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 20

18) Ehdotus laiksi valtionosuutta saavista kansanopistoista ..... „

Hallituksen esitys n:o 110
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 21

19) Ehdotus laiksi oppisopimuskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta 4541

Hallituksen esitys n:o 200
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 22

20) Ehdotukset laiksi aikuisten järjestelmällisen hammashuollon toimeenpanon siirtämisestä ja laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 208
Toivomusaloite n:o 1156/1991 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 30
Suuren valiokunnan mietintö n:o 4

21) Ehdotus laiksi työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain muuttamisesta 4544

Hallituksen esitys n:o 264
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 38

22) Ehdotus laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 236
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 39

23) Ehdotus laiksi ortodoksisesta kirkkokunnasta annetun lain 21 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 225
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 40

S.

24) Ehdotus laiksi maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain muuttamisesta 4544

Hallituksen esitys n:o 276
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 41

25) Ehdotukset laiksi työttömyysturvalain 25 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta sekä työttömyysturvalain 25 §:n muuttamisesta 4545

Hallituksen esitys n:o 233
Lakialoite n:o 35/1992 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 42

26) Ehdotus laiksi kansaneläkelaissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain poikkeuksellisesta soveltamisesta vuonna 1994 ..... „

Hallituksen esitys n:o 248
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 43

27) Ehdotukset laeiksi työntekijäin eläkelain 9 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta vuonna 1994 ja työntekijäin työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa 4559

Hallituksen esitys n:o 247
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 44

28) Ehdotukset laeiksi työntekijäin eläkelain, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain ja eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain sekä tapaturmavakuutuslain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 282
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 45

S.

29) Ehdotukset laeiksi kaupparekisterilain ja toiminimilain 1 §:n muuttamisesta 4560

Hallituksen esitys n:o 246
Talousvaliokunnan mietintö n:o 46

30) Ehdotukset laeiksi osuuspankkilain ja rahoitustarkastuslain 2 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 219
Talousvaliokunnan mietintö n:o 47

31) Ehdotus laiksi Pohjoismaiden välillä eräiden terveyden- ja sairaanhoidon henkilöstöryhmien sekä eläinlääkäreiden yhteisistä pohjoismaisista työmarkkinoista tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... „

Hallituksen esitys n:o 215
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 10

32) Ehdotus laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 277
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 11

Toinen käsittely:

33) Ehdotukset laiksi polttoaineverosta annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 89
Lakialoite n:o 35
Toivomusaloitteet n:ot 19 ja 41
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62

34) Ehdotus laiksi hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta 4562

Hallituksen esitys n:o 193
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 22

35) Ehdotukset laeiksi ajoneuvojen katsastustehtävien toimiluvista, elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n ja Autorekisterikeskuksesta annetun lain muuttamisesta sekä ajoneuvohallinnosta 4563

Hallituksen esitys n:o 180
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 13

S.

36) Ehdotus laiksi puolustushallinnon rakennuslaitoksesta 4564

Hallituksen esitys n:o 174
Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 2

37) Ehdotus laiksi rauhan- ja konfliktintutkimuslaitoksesta annetun lain kumoamisesta 4566

Hallituksen esitys n:o 152
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 23

Ensimmäinen käsittely:

38) Ehdotus laiksi tasavallan presidentin palkkiosta ..... „

Hallituksen esitys n:o 253
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 13

39) Ehdotus laiksi tasavallan presidentin eläkeoikeudesta 4567

Hallituksen esitys n:o 254
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14

40) Ehdotus laiksi korkotulon lähdeverosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta .... „

Hallituksen esitys n:o 132
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 63

41) Ehdotus laiksi eräistä ajoneuvoista suoritettavasta ajoneuvoverosta ..... „

Hallituksen esitys n:o 218
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 64

Esitellään:

42) Ed. Mattilan ym. lakialoite n:o 55 laeiksi kansanedustajain eläkelain sekä valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen ja hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä annetun lain muuttamisesta „

Pöydällepanoa varten esitellään:

43) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 20 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus kehitysmaista peräisin olevien tavaroiden tulli- ja tuontimaksuetuuksista (A 6) 4567

44) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 21 hallituksen esityksestä Kazakstanin kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja molemminpuolista suojelua koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 120) 4568

45) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 26 hallituksen esityksestä laiksi kalastuslain muuttamisesta (HE 179) ... „

46) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 46 hallituksen esityksestä perhetuen uudistamista koskeviksi laeiksi (HE 75) ..... „

47) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksestä aravalainsäädännön uudistamisesta (HE 177) ..... „

48) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksestä aravalainoituksen rinnalle kehitettävästä korkotukilainsäädännöstä (HE 209) ..... „

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho E., Aho R., Alho, Andersson, Anttila S-L., Apukka, Aula, Biaudet, Björkenheim, Hautala, Heikkinen, Hurskainen, Huuhtanen, Häkämies, Jokiniemi, Jouppila, Järvilahti, Jäätteenmäki, Kallis, Kankaanniemi, Karhunen, Kauppinen, Kemppainen, Kivelä, Komi, Korva, Koskinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Lamminen, Lehtinen, Lehtosaari, Leppänen P., Linnainmaa, Louekoski, Metsämäki, Myller, Mäki-Hakola, Mölsä, Norrback, Nyby, Ollila, Paasio, Pekkarinen, Pietikäinen S., Pokka, Polvi, Puhakka, Rajamäki, Ranta, Rask, Riihijärvi, Roos J., Röntynen, Salolainen, Savolainen, Seppänen, Tennilä, Turunen, Tykkyläinen, Törnqvist, Vihriälä, Viinanen, Väyrynen ja Westerlund.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Westerlund, Hautala, Salolainen, Lehtinen,

Kemppainen, Pekkarinen, Turunen, Alho, Puhakka, Louekoski, Myller, Järvilahti, Anttila S-L., Viinanen, Polvi ja Linnainmaa.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Riihijärvi ja Turunen, virkatehtävien vuoksi edustajat E. Aho, Huuhtanen, Kankaanniemi, Kääriäinen, Norrback, S. Pietikäinen ja Pokka sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat R. Aho, Andersson, S-L. Anttila, Apukka, Aula, Björkenheim, Heikkinen, Hurskainen, Häkämies, Jokiniemi, Jouppila, Jäätteenmäki, Kallis, Karhunen, Kauppinen, Kivelä, Komi, Koskinen, Kuuskoski, Lehtosaari, P. Leppänen, Linnainmaa, Louekoski, Metsämäki, Mäki-Hakola, Mölsä, Nyby, Ollila, Polvi, Puhakka, Rajamäki, Ranta, Rask, J. Roos, Röntynen, Savolainen, Seppänen, Tykkyläinen, Törnqvist, Vihriälä, Väyrynen ja Westerlund, tästä ja huomisesta päivästä yksityisasioiden vuoksi ed. Kohijoki sekä ensi joulukuun 2 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Lamminen ja Paasio.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi Suomen Hallitusmuodon, valtiopäiväjärjestyksen sekä valtioneuvoston ministeriöiden lukumäärästä ja yleisestä toimialasta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 317/1992 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10
Suuren valiokunnan mietintö n:o 2

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Koska toisessa käsittelyssä päätetyt kolme lakiehdotusta muodostavat yhden kokonaisuuden ja kun ensimmäisestä ja toisesta lakiehdotuksesta on päätettävä perustuslain säätämisjärjestyksessä, ehdotan meneteltäväksi seuraavasti. Ensin tehdään päätös siitä perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta, joka koskee ensimmäisen ja toisen lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos perustuslakivaliokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään mainittujen lakiehdotusten hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos ehdotus kiireelliseksi julistamisesta hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotusten hyväksymisestä jätettäviksi lepäämään tai niiden hylkäämisestä.

Lakiehdotusten keskinäisen sidonnaisuuden vuoksi kolmas lakiehdotus katsotaan vastaavasti hyväksytyksi, hylätyksi tai jätetyksi lepäämään riippuen ensimmäisen ja toisen lakiehdotuksen osalta tehtävistä päätöksistä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! Sopimus Euroopan talousalueesta eli Etasta astuu voimaan vuoden myöhässä aiotusta alkuperäisestä aikataulustaan. Viivästyminen on seurausta sekä Sveitsin demokratiasta että EY:n ja sen jäsenmaiden demokratiavajeesta. Tänään meillä on päätettävänämme lakiesitys, joka antaa Suomen eduskunnalle jonkinlaiset mahdollisuudet seurata Etan puitteissa tehtävää asioiden valmistelua ja päätöksentekoa sekä antaa eduskunnalle jopa aiheen tai mahdollisuuden ottaa osaa tähän päätöksentekoon ja valmisteluun ainakin jossain määrin.

Ilman nyt hyväksyttävää lakia huomattava osa nykyisestä sisäpoliittisesta päätöksenteosta olisi siirtynyt tasavallan presidentin suoraan alaisuuteen. Hänhän määrää hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti maamme suhteista ulkovaltoihin. Tuollaisen tilanteen välttämiseksi tämä uudistus on tarpeellinen.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä hyväksyy tämän esityksen siinä muodossa, minkä se toisessa käsittelyssä sai, ja hyväksymme myös esityksen julistamisen kiireelliseksi, jotta tätä uutta järjestelmää voidaan toteuttaa heti Etan alusta asti.

Tässä uudistuksessa suuri valiokunta saa uuden luonteen. Voisi jopa sanoa, että nyt suuresta valiokunnasta on tulossa jälleen toinen kamari tai ylähuone. Sellaisen korvikkeeksihan se alun perin luotiin 1907, kun eduskuntalaitosta Suomeen rakennettiin, mutta suuren valiokunnan merkitys on aikojen saatossa kaventunut aika vähäiseksi. Tuosta toisen kamarin luonteesta huolimatta tämä ratkaisu on tietysti paljon parempi kuin se, että eduskunnalla ei olisi mitään roolia Eta-säännösten muokkaamisessa, ja tämän parempaan ratkaisuun tässä vaiheessa

tässä eduskunnassa ei ole ollut mahdollisuutta päästä.

Nyt hyväksyttävänä oleva hallitusmuodon 33 a § viittaa hallitusmuodon 33 §:ään, ja tuon 33 §:n mukaanhan, kuten jo aikaisemmin totesin, Suomen suhteista ulkovaltoihin määrää presidentti. Tuota sanontaa on tulkittu eri tavalla eri aikoina, mutta viime vuosikymmenien tulkinnat ovat olleet hyvin presidenttipainotteisia. Nyt yhä useammat ennen selkeästi sisäpoliittisetkin ratkaisut edellyttävät kansainvälistä kanssakäymistä ja yhteistyötä, siis suhteita ulkovaltoihin.

Hallitusmuodon 33 §:n ja sen vuosikymmenien kuluessa vahvistuneen tulkinnan mukaan nämä asioiden käsittelyt vääristyvät, ja se hämärtää selvästi vallan ja vastuun jakautumista meidän hallinnossamme. Miten eduskunnalle vastuussa oleva ministeristö, valtioneuvosto, voi olla asiallisesti ja teoreettisesti vastuussa asioista, jotka kuuluvat viime kädessä presidentin vallankäytön piiriin?

Olen ollut kohtuullisen tyytyväinen siihen julkiseen vallankäyttöön, mitä nykyinen tasavallan presidentti on noudattanut. Kulissien takaisesta en tiedä. Mutta en ymmärrä sitä, että hän ei suostu havaitsemaan edellä mainittua vastuun ja vallan vääristymää, vastuun ja vallan jakautumaongelmaa, mikä on tosiasia.

Jos Suomesta tulee Euroopan unionin tai Euroopan liiton jäsen, on ratkaistava, kuka edustaa maatamme ns. huippukokouksissa. Presidentti Koivisto sanoo Helsingin Sanomissa syntymäpäivähaastattelussaan, että "Minusta asia on ihan selvä, pääministeri". Näin on minustakin asian oltava, mutta presidentti Koiviston jatkopohdinta ei ole mieleeni, hän kun on sitä mieltä, ettei säännöksiä tarvitse muuttaa, vaikka tuollaiseen käytäntöön päädyttäisiinkin. Jotta Suomen huippukokousedustaja Euroopan liitossa, jos siihen liitymme, olisi varmasti ja aina pääministeri, mielestäni hallitusmuotoa on ilman muuta muutettava, mm. äsken mainittua 33 §:ää. Ilman hallitusmuodon muutosta pääministeri olisi selvästi vajaavaltainen edustaessaan maatamme noissa huippukokouksissa.

Voi olla, että presidentti Koiviston näkökulma suomalaisen pyramidin huipulta jättää useita katvealueita hänen näkökenttäänsä, ja saattaa olla, että koska hän on tullut politiikkaan muutaman luonnehdinnan mukaan yläviistoon ja koska hänellä ei ole kokemusta kansanedustajan tehtävästä eikä tietääkseni suurempaa kokemusta myöskään kunnallisen päättäjän roolista, niin hänen näkökulmansa on varmasti myös tältä osalta rajautunut.

Tuo jo moneen kertaan mainitsemani hallitusmuodon 33 § on eräs syy siihen, että Suomi ei ole täysin parlamentaarinen hallinnoltaan. Siinä mielessä maamme ei ole pohjoismainen tai länsieurooppalainen demokratia vaan lähempänä bysanttilaista yksinvaltaista hallintoa. Tätä taustaa vasten on aika ihmeellistä, että juuri ne, jotka tässä salissakin eniten puhuvat ns. eurooppalaisuudesta ja sen puolesta, juuri tässä hallitusmuoto- ja vallanjakokysymyksessä ovat kovin, kovin itäisiä kannoiltaan.

Niin sanottu Nikulan toimikunta teki viime keväänä selkeät, perustellut ja yksimieliset esitykset parlamentarismin lisäämiseksi. Siinä olisi ollut Ahon hallitukselle hyvä pohja tehdä eduskunnan vaatimat valtaoikeusesitykset tämän syksyn aikana, mutta uskallusta näyttää puuttuvan ja ilmeisesti myös halua. Erilaisia tekosyitä keksitään asian viivyttämiseksi.

Jo edellä viittasin siihen, että presidentti Koivisto ei näytä havaitsevan kaikkia valtaongelmia eikä ilmeisesti kunnolla kykene hahmottamaan eduskunnan ja kansanedustajien roolia näissä asioissa. Helsingin Sanomien syntymäpäivähaastattelussaan presidentti vähättelee uudistuksen tarvetta, ja mielestäni tuo hänen vähättelynsä on selkeästi vastoin hänen puheitaan parlamentarismin puolesta. Yksi esimerkki uudistuksen tarpeesta on se, että presidentti-instituutio on meillä nostettu arvostelun ylä- ja ulkopuolelle, ja kun tuollaista arvostelua esitetään, se henkilökohtaistetaan. Tästä on hyvin paljon omia henkilökohtaisia kokemuksia.

Mutta on niin, että jos presidentin valtaoikeudet halutaan säilyttää nykyisellään, niin hänen tulee olla selvästi osa jokapäiväistä poliittista keskustelua eikä niin kuin nyt: ulkopuolinen. Hallitusmuotomme mukaan presidentti käyttää maassamme ylintä toimeenpanovaltaa, jossa hänen apunaan ovat ministerit eli valtioneuvosto. Muun muassa hallituksen esitykset eduskunnalle ovat nimenomaan presidentin esityksiä, eivät valtioneuvoston esityksiä. Muun muassa viimekeväiset velkasaneerausta koskevat lait, joita presidentti Koivisto arvosteli, olivat asiallisesti ottaen hänen omia esityksiään. Eduskunta vain pienessä määrin muutti niitä, mutta ei oleellisesti.

Nykyjärjestelmässä presidentti on vastuussa niin koiraverolaista kuin valuuttalaistakin. Ja kun näin on, hänen tulee osallistua todella päivänpoliittiseen keskusteluun, perustella päätöksiään. Jos taas presidentin allekirjoitusta pide-

tään vain koristeena ja tuo koriste halutaan säilyttää, kirjoitettakoon sitten säännös jo kirjapainossa valmiiksi.

Eräs toinen ja erittäin paljon riippuvuuksia luova presidentin valtaoikeus on laaja, tuhansia henkilöitä koskeva virkanimitysoikeus. Nimittäjällä tulee olla vastuu nimitetyistään. Niinpä kansalaiset ovat jo viikkokausia odottaneet presidentin kommenttia tai toimenpiteitä yleistä luottamusta menettäneen oikeuskanslerin suhteen. Oikeuskanslerihan on presidentin nimittämä virkamies, kuten lähes kaikki korkeimmat virkamiehet maassamme ovat ja huomattava osa ns. keskitason virkamiehistäkin. Demokratiassa todella vallankäyttäjän ei tule vetäytyä norsunluutorniinsa, vaan olla dialogissa kansalaisten kanssa.

Ihmettelen todella, kun nyt olemme menossa presidentinvaaleihin ja uusi henkilö astuu tuohon tehtävään, kuvitteleeko presidentti Koivisto, että parlamentarisointi jatkuisi ilman pykälämuutoksia, jos hänen seuraajakseen valitaan esimerkiksi ehdokas Ilaskivi tai ehdokas Väyrynen. Puheistaan päätellen molemmat haikailevat vähintään presidentti Kekkosen roolia ja asemaa. He haluavat siis viedä vallankäyttöä nykyistä enemmän kabinetteihin, pois parlamentarismista ja julkisuuden kontrollista. Saman kysymyksen tietysti voi esittää, jos valituksi tulisi ehdokas Ahtisaari. On kuviteltavissa, että silloin kulissien takainen johdattelu lisääntyisi johtuen Ahtisaaren olemattomasta kotimaisen politiikan tuntemuksesta. Siksi ehkä SDP:kin on tällä hetkellä säilyttämässä vahvoja valtaoikeuksia presidentillä.

Demokraattinen julkisen keskustelun yhteiskunta ja kansalaisten etu aivan selvästi vaativat muutoksia valtaoikeuksiin. En voi todella käsittää, miten suomalaiset muka poikkeavat pohjoismaisista naapureistaan niin, että meille ei normaali parlamentaarinen hallinto sovi. Tai ehkä meissä on todella niin paljon itäistä, että emme osaa olla tasaveroisia kansalaisia vaan mieluummin johdateltavissa olevia alamaisia.

Ed. Westerlund merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Helle alkaa käydä hätääntyneeksi selvästi, kun aika kuluu eikä alakaan tapahtua sitä, mitä hän on toivonut. Hänhän on fanaattinen presidentti-instituution murentaja. Hän ja hänen puolueensa ja ryhmänsä samoin kuin sosialidemokraatit ovat olleet siitä syystä jo valmiit myymään jopa meidän lepäämäänjättämissäännöstömme, joka oli opposition ainoa voima toimia tässä talossa köyhän ja sorretun kansan puolesta. Sekin myytiin yhdestä ainoasta ponnesta, kuten muistetaan, että presidentti-instituutio saadaan murrettua.

Tämän lain hyväksymisen kautta ei ole sen parempi vaikutusmahdollisuuksia presidentillä kuin eduskunnallakaan. Kaiken lisäksi nämä lait ovat niin sekavia, että kukaan, valtio-oppinutkaan, ei pysty enää sanomaan, mitä ne tarkoittavat. Ne ovat yhtä sekavia kuin se, mitä täällä aikanaan päätettiin erään Eta-ulottuvuuden, ihmisten ja työvoiman vapaan liikkumisen, osalta kolmen kuukauden työnhakusäännöksestä, jota kuljeteltiin eduskunnan ja valiokunnan välillä ehtimiseen. Yhtä sekavaa on myös tämä lainsäädäntö.

Täytyy todeta, että vaikka kohta tulee ylähuone tähän taloon, niin tämä talo on Eta-lainsäädännön osalta sen jälkeen vain kirjaamon asemassa, jossa suuri valiokunta saa hätäisesti tietää, mitä ollaan suunnittelemassa, ja aikanaan sitten tämä suuri sali suomalaiseen lainsäädäntöön kirjaa sen, mitä Brysselissä päätetään. Me emme pysty sanomaan, ed. Helle, yhtään mitään.

Mutta siltä osin olen kyllä ed. Helteen kanssa samaa mieltä, että presidentin pitäisi osallistua ainakin tällaisena aikana yhteiskunnalliseen keskusteluun suuntaviivoja antaen eikä piiloutua norsunluutorniin. Ei presidentin toki pidä olla parlamentarismissa ainainen vaikuttaja, mutta silloin, kun parlamentarismi ei toimi — tällaisina huonoina aikoina — presidentin pitäisi tulla norsunluutornista esiin, astua johtamaan kansaa ja hankkimaan konsensusta ja yhdensuuntaisuutta päätöksenteossa. Nyt olisi hänen aikansa. Siinä ollaan samaa mieltä.

Ed. Hautala merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Helle kysyi, miksi meille ei kelpaa se, mikä on muissa Pohjoismaissa. Kysymys on tietysti aika erikoinen, kun tiedämme, että meillä ei ole kuningasta. Muut Pohjoismaat ovat kuningaskuntia.

Hän puhui myös itämaisesta ja bysanttilaisesta järjestelmästä, joka Suomessa vallitsee. En oikein ymmärrä, mitä hän tarkoittaa, koska mielestäni meidän järjestelmämme on mitä tyylipuhtaimmin länsimainen. Se ponnistaa ranskalaisesta va-

listusajattelusta, sen kaltaisesta demokratiakäsityksestä, jolla nyt kuitenkin länsimaissa operoidaan.

Arvoisa puhemies! Jos saan palata kuningaskuntakysymykseen. Muistelisin, että professori Ylikangas on esittänyt sellaisen hiukan paradoksaalisen teorian joskus, että jos Suomi olisi aikoinaan valinnut kuninkaan, siis vuonna 1918—1919, Suomi olisi nyt olennaisesti demokraattisempi maa myös valtion korkeimpien elinten suhteiden osalta. Väite on hiukan paradoksaalinen mutta mielenkiintoinen ja käynee osittain vastauksesta myös ed. Helteelle. Muut Pohjoismaat ovat kuningaskuntia ja ovat kyllä kovasti demokraattisia, voi sanoa, että joissakin suhteissa jopa demokraattisempia kuin me.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle totean lyhyesti, että en ole yhtä pessimistinen kuin hän kehityksen suhteen, muutoksen suhteen.

Ed. Kekkoselle totean sen, että en suinkaan sanonut, että meillä pitää olla samanlainen järjestelmä, mutta ihmettelin, miksi meille ei kelpaa sellainen demokratia ja sellainen parlamentarismi kuin Pohjoismaissa on. En puhunut kuningaskunnasta. Mutta olen samaa mieltä siitä, että ilmeisesti, jos Suomesta olisi tullut kuningaskunta silloin, sillä kuninkaalla ei olisi juuri mitään poliittista valtaa, toisin kuin meillä nyt presidentillä on. Pidän nimenomaan bysanttilaisena piirteenä sitä, että tässäkin presidentinvaalikeskustelussa haikaillaan suurta johtajaa, joka ratkaisee kaikki asiat. Tosiasia on, että yksikään johtaja, on hän sitten tästä salista tai tämän salin ulkopuolelta, ei kykene ratkaisemaan kaikkia asioita eikä kykene viemään Suomea tästä lamasta pois, ellei poliittinen koneisto muilta osin siihen kykene.

Minun mielestäni poliittinen vastuu ja parlamentarismi edellyttävät juuri sitä, että valtioneuvostolla, ministereillä, on valta ja eduskunnalla on valta kaataa nämä ministerit, ottaa heiltä se valta pois. Mutta tällä hetkellä, kun ministerit ja valtioneuvosto voivat mennä presidentin selän taakse ja taas toisaalta presidentti tekee päätöksiä niin, että hän ei ole niistä päätöksistä eduskunnalle vastuussa, tässä on mielestäni selvä vallan ja vastuun ongelma. Tämän ratkaisemiseksi tarvitaan kyllä muutoksia meidän hallitusmuotoomme. Tämä kärjistyy vielä kansainvälistymisen myötä. Tähän ongelmaan olen yrittänyt saada muutoksia, tulen niitä yrittämään, ja siinä tulee muuten, ed. Aittoniemi, tapahtumaan muutoksia siitä pessimismistä huolimatta, mikä teillä on.

Ed. Salolainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Kuten tämän hallituksen esityksen ensimmäisessä ja toisessa käsittelyssä olen jo aikaisemmin ilmoittanut, ne korjaukset, joita suuri valiokunta on tehnyt, eivät vastaa niitä periaatteita, joita meillä on. Ja myös, mitä valtiopäiväjärjestyksen muutoksiin tulee, siinä viedään lopullisesti eduskunnalta päätöksentekovalta ainoastaan suurelle valiokunnalle eli koko eduskunta ei tiedä, mitä todellisuudessa käsitellään ja minkälaisen kumileimasimen asemaan eduskunta siinä joutuu, kun se hyväksyy niitä päätöksiä, joita aikanaan tänne tulee hyväksyttäviksi.

Arvoisa puhemies! Nimenomaan hallitusmuodon muutoksen osalta viitaten myös useampaan asiantuntijaan, joita kuultiin perustuslakivaliokunnassa, siinä on ongelmia. Tavallaan valtioneuvosto itse päättää asioita, jotka kuuluvat osittain ulkopolitiikkaan, eli sanonta "sisältönsä vuoksi" on sen verran tulkinnanvarainen, että siinä viedään ilmeisesti presidentiltä hyvin paljon sellaista valtaa, joka hallitusmuodon 33 §:n mukaan hänelle kuuluisi nimenomaan ulkopolitiikan hoidossa.

Arvoisa puhemies! Ehdotan, että lakiehdotuksia ei julisteta kiireellisiksi ja että ne hylättäisiin.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Parista syystä kannattaa tulla tänne eteen lausumaan jotakin, mikä ehkä tulevina aikoina on mielenkiintoista tämän asian jatkokäsittelyn tiimoilta. Ensinnä tietysti totean sen, että olen hyväksymisen kannalla ja olen myös kiireelliseksi julistamisen kannalla. Tämän taustalla on tietysti se proseduuri, joka eduskunnassa on käyty ensimmäisen käsittelyn jälkeen. Tännehän saatiin muutettua 33 a §:n muotoa, jonka eduskunta on nyt hyväksynyt, ja toiseksi suuren valiokunnan mietintöön sisällytettiin lausuma, joka on nyt supertestin kohteena. Tuossa lausumassahan todetaan, että tällä ratkaisulla ei ennakoida mahdollisen tulevan Euroopan unionin jäsenyyshakemuksen käsittelyjärjestystä eduskunnassa eikä vaikuteta siihen.

Arvoisa puhemies! Tässä on nimenomaan mielenkiintoista se, kuinka kauaksi kantaa tämän laatuinen eduskunnan suuressa valiokunnassa jo

ylöskirjattu lausuma. Kantaako se lausuma, joka on tarkoitettu eduskunnalle itselleen eikä ulkopuolisille tahoille, tämän eduskunnan ajan, kantaako se mahdollisesti seuraavan eduskunnan työhön ja vielä mahdollisesti myöhempäänkin aikaan? Tällaista testiä ei liene aikaisemmin tehty. Tosin en ole tässä mikään asiantuntija, mutta tuntuisi siltä, että tällaista testiä ei aikaisemmin ole tehty. Kysymyshän ei ole edellyttämisponnestakaan, kun eduskunta tähdentää itselleen instituutiona jotakin. Tätä asiaa on syytä myös näin pöytäkirjassa korostaa, miten tällaiseen lausumaan tulee tämä eduskunta myöhemmin mahdollisesti ja miten tulevat suhtautumaan tulevat eduskunnat.

Arvoisa puhemies! Toinen syy, mikä tähän EU:n mentävä aukko -keskusteluun hyvin mielenkiintoisella tavalla liittyy, on se, mitä tässä asiassa eräiltä osin on aikaisemmin tässä eduskunnassa tapahtunut. Kun viime vuonna käsiteltiin ns. säästölakien vaikutusta valtiopäiväjärjestykseen, rukattiin myös — niin kuin sanottiin "lievästi muotoillen" — valtiopäiväjärjestyksen 69 §:ää. Siinä yhteydessä nyt istuva hallitus lausui lain perusteluissa seuraavaa: "Tulkintaongelmien ohella lepäämäänjättämiskieltojen nykyiset rajaukset vaikeuttavat sellaisia laajoja lainsäädäntöuudistuksia, joihin sisältyy osaksi lepäämäänjättämiskiellon alaisia, osaksi niiden ulkopuolella olevia säännöksiä. Tämä on hankaloittanut erityisesti Euroopan talousalueeseen liittymisen valmistelua. Sama vaikeus koskenee vastaisuudessakin integraatioon liittyviä lainsäädäntöhankkeita. Esimerkiksi uudistettaessa yhtiölainsäädäntöä Euroopan yhteisöjen normeja vastaavaksi osa muutoksista voitaisiin säätää valtiosopimuksen voimaansaattamislakina ilman lepäämäänjättämismahdollisuutta, osa muutoksista olisi säädettävä lepäämäänjättämismahdollisuuksien alaisena. Sama asetelma syntyy esimerkiksi minimidirektiivejä voimaan saatettaessa, jos Suomessa haluttaisiin ylittää vähimmäistaso. Näiden vaikeuksien merkitys voidaan arvioida suuremmaksi kuin varsinaisten tulkintaongelmien. Toisaalta tulkintoja väljentämällä ongelmia voitaisiin lieventää, mutta samalla avattaisiin mahdollisuus lepäämäänjättämissäännöstön kiertämiseen ja koko säännöstön tarkoituksenmukaisuus joutuisi kyseenalaiseksi."

Arvoisa puhemies! Minusta tällä tavalla istuva hallitus tai sen oikeusministeri on hyvin taitavalla tavalla problematisoinut koko tämän asian, minkä takia nyt eduskunnan kolmannessa käsittelyssä oleva hallitusmuodon muutosasia ja VPJ:hin puuttuminen on esillä. Toisin sanoen kysyn retorisesti: Kuinka voidaan, jos tämän laatuisia ongelmia on jo tällä tasolla, kävellä hallitusmuodon yli, erityisesti sen 2 §:n yli, käyttämällä suppeaa perustuslainsäätämisjärjestystä eli viittaamalla valtiopäiväjärjestyksen 69 §:ään, joka koskee valtiosopimuksia, rauhansopimuksia. Ilmeisesti tässä olisi EU-vastustajien pitänyt herätä jo paljon aikaisemmin kuin herääminen tapahtui.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Käsillä on perustuslain muutos, joka liittyy olennaiselta osalta, niin kuin on muun muassa ed. Helteen puheenvuorossa tullut esille, tasavallan presidentin valtaoikeuksiin kuuluvaan ulkopolitiikasta määräämiseen.

Tämän säännöksen problematiikasta löytyy historiastamme tietysti monenlaisia esimerkkejä. Otan tässä esille yhden. Juho Kusti Paasikivellä ei loppuvuodesta 1941 ollut muuta julkista tehtävää, kuin että hän oli liikevaihtoverotusta selvittävän komitean puheenjohtaja. Tuossa ominaisuudessa hän matkusteli Pohjoismaissa. Joulukuun lopussa 1941 hän Tukholmassa sai puheilleen pankkiiri Marcus Wallenbergin, joka välitti Paasikivelle edelleen presidentti Rytille toimitettavaksi Neuvostoliiton Ruotsin-suurlähettilään madame Kollontain pyynnön saada tavata Suomen hallituksen edustaja Suomen ja Neuvosto-Venäjän mahdollisen rauhan solmimisen tunnustelemiseksi. Pankinjohtaja Wallenberg, joka hyvin tunsi Suomen olot, tähdensi tuntien myös hallitusmuodon 33 §:n, vanhan kansan varatuomari kun oli, silloiselle emissaari Paasikivelle seuraavaa: "Missään tapauksessa ei asiasta saa puhua Suomen ulkoministerille." Tämä kuvastaa sitä, miten tasavallan presidentin valtaoikeuksiin kuuluva ulkopolitiikan johto sekä meillä — Paasikivi hyväksyi tämän Wallenbergin kannanoton järkevänä ja asiallisena — että ulkomailla koetaan joksikin, mikä on Suomen kansaa edustavalle eduskunnalle parlamentaarisessa vastuussa olevan ministerin ulkopuolella. Paasikiven päiväkirjojen toimittaja otti tämän lauseen luvun otsikoksi eikä syyttä.

Juuri tästä ongelmasta on tässäkin yhteydessä kysymys. Olen useasti aikaisemmin puhunut siitä, että nyt hyväksyttävä hallitusmuodon 33 a § ei itse asiassa ole poikkeussäännös presidentin ulkopoliittiseen määräysvaltaan, koska 33 a §:ssä sanotaan, että yhdentymisasioiden kansallisesta valmistelusta määrää valtioneuvosto.

Yhtä kaikki pidän tätä säännöstä tarpeellisena ja hyvänä. Se ratkaisee yhden ongelman; se on

eduskunnan mahdollisuus seurata ja vaikuttaa Eta-sopimuksen puitteissa tapahtuvaan yleiseurooppalaiseen säädösvalmisteluun. Tässä mielessä se on välttämätön. On annettava tunnustus kaikille sen laatimiseen osallistuneille pääsihteeri Tiitisen johtamasta komiteasta alkaen. Pidän myönteisenä, että eduskunnassa käydyissä neuvotteluissa on voitu löytää sellainen muotoilu, joka kaikkia tyydyttää.

Olen aikaisemmin sanonut, että suuren valiokunnan henkilökokoonpano tulee olemaan hyvin tärkeä. Siinä tulisi olla edustettuina eduskuntaryhmien johdon ja erikoisvaliokunnista mahdollisesti johdon tai ainakin niin, että jokaisella erikoisvaliokunnalla on edustus. Vihreiden osalta ed. Pulliainen täyttää kriteerit. Meillä ei ole jäsenen muutoksen tarvetta. Toivoisin, että kaikki muut ryhmät kävisivät kriittisesti omat edustajansa suuressa valiokunnassa läpi ja panisivat tarvittaessa toimeen kierrätyksen, jotta suuren valiokunnan tehtävä tulisi asianmukaisesti täytetyksi.

Eta-sopimuksen myötä suomalaiset tulevat hyvin monella tavalla mukaan eurooppalaiseen yhteistyöhön myös säädösvalmistelun alalla. Mehän olemme olleet jo Euroopan neuvostossa 60-luvulta hyvin laaja-alaisesti mukana. Sitten oikeastaan viime hetkellä tohdimme hakea sinne täyttä jäsenyyttä ennen kuin Itä-Euroopan valtiot olisivat ehtineet meidän ohitsemme. Sama on tietysti EY:n piirissä. Lainsäädäntövalmistelua siellä on seurattu monella tavalla jo osakeyhtiölain valmistelusta viime vuosikymmeneltä alkaen, joten välttämättä ei tapahdu mitään dramaattista muutosta.

Meillä suomalaisillahan on eurooppalaiseen yhteistyöhön vähän samantapainen ajattelu kuin seitsemällä veljeksellä, jotka Impivaarassaan pohdiskelivat herrasväkeä, joka syökin ryysyt rinnoillaan, ei osaa lusikkaansa nuolla, mutta sitäkin paremmin peijaa talonpoikaa. Meillä on vähän samanlainen asenne. Muistutan, että seitsemän veljestäkin päättivät lähteä pois Impivaarasta, palata ihmisten ilmoille. Tämä tulee olemaan nähdäkseni myös suomalaisten perusasenne integraatiossa. Kun saamme kokemusta siitä, kuinka direktiivit loppujen lopuksi meidän lainsäädäntöömme vaikuttavat ja kuinka paljon niissä jää valinnanvaraa sekä hyvään että huonoon suuntaan, luulisin, että tällainen ryysyt rinnoillaan syövää eurooppalaista herrasväkeä kohtaan kokemamme kammo vähitellen asettuu aisoihinsa. Sen vuoksi itse asiassa toivon, että EY-jäsenyysneuvottelut eivät ensi vuonna johtaisi vielä mihinkään vaan että saisimme kaikessa rauhassa muutaman vuoden ajan totutella Etan aikaiseen elämään.

Ne kaikki direktiivit, joiden aiheuttamaa lainsäädäntöä olen tässä eduskunnassa ollut käsittelemässä, osoittavat juuri, että valinnanvaraa on hyvin paljon ja se pelko, jonka ed. Pulliainen supistetusta perustuslainsäätämisjärjestyksestä direktiivien osalta osoitti, ei varmaankaan toteudu, koska direktiivit eivät ole sillä tavoin yksiselitteisiä. Muutaman päivän kuluttua täysistunto saa käsiteltäväkseen työsopimuslain muutoksen, jossa hallitus varovaisin sanakääntein yrittää perustella työsopimuslain merkittävää huononnusta Euroopan yhteisön direktiivillä, vaikka asia on täsmälleen päinvastoin.

Ed. Lehtinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Kun olen tämän asian eri käsittelyvaiheissa ollut asiassa mukana, ehkä vielä kolmannessa käsittelyssä paikallaan on lyhyen puheenvuoron käyttö.

Ed. Aittoniemi totesi, että tämä on vaikea asia. Kun koetin perehtyä siihen, mitä ed. Aittoniemi sanoi, mielestäni tämä on vaikea asia myös hänelle. En kiistä, ettei kenen tahansa ole hieman vaikea, ja esimerkiksi julkisen sanan on ollut vaikea, päästä sisälle esillä olevaan asiaan. Tämä käy ilmi esimerkiksi siitä, että luin suuresta pääkaupunkilaislehdestä, miten asenne Euroopan unioniin tai Euroopan talousalueeseen on ollut jokin ratkaiseva tekijä siinä suhteessa, miten suhtautuu nyt esillä olevaan hallitusmuotoa ja valtiopäiväjärjestystä koskevaan hallituksen esitykseen valiokuntakäsittelyn jälkeen. Eihän tässä ole kysymys suhtautumisesta Euroopan talousalueeseen, ei Eta-sopimukseen eikä Euroopan unioniin, mutta näin moni on ymmärtänyt.

Oma käsitykseni on se, että ellei hallitusmuotoon nyt tehdä mitään muutosta eikä valtiopäiväjärjestykseen tehdä ehdotetun kaltaisia muutoksia — en väitä, että täsmälleen niiden pitää olla sellaisia kuin nyt on menossa läpi — presidentin valta kasvaa entisestään ja myös ulkoasiainministeriön ja muiden ministeriöiden virkamiesten valta kasvaa. Tästä päädyn niin kuin ymmärrän useimpien muidenkin päätyvän siihen, että on välttämätöntä tehdä hallitusmuotoon ja valtiopäiväjärjestykseen joitakin muutoksia.

Kun asiasta keskusteltiin salissa lokakuun 5 päivänä, väitin silloin, että koko asiakokonaisuudessa on esillä kolme tärkeintä kysymystä:

1) Leikataanko Eta-sopimuksen seurauksena vielä entisestään vahvistuvaa presidentin valtaa valtioneuvoston ja eduskunnan vaikutusmahdollisuuksien hyväksi vai säilytetäänkö valtasuhteet ennallaan?

2) Hyväksyykö eduskunta Suomessa sellaisen salaisen diplomatian opin soveltamisen, joka on Euroopan unionin piirissä tavanomaista, nyt myös Eta-asioiden käsittelyyn antamalla valtioneuvostolle vallan sanella, mikä on valiokuntien vaitiolovelvollisuus eduskunnassa?

3) Suostuuko eduskunta siihen, että Eta-asiat eivät ole kaikille kansanedustajille kuuluvia ja niistä käytävä keskustelu on vain puhemiehen tai puhemiesneuvoston harkinnan varassa, vai annetaanko kansanedustajille mahdollisuus käydä kaikista eduskunnan käsittelyyn tulevista asioista normaali lähetekeskustelu ennen kuin eduskunnan käsiä aletaan sitoa esimerkiksi suuren valiokunnan ennakkokäsittelyssä?

Näihin kysymyksiin siis nyt ollaan antamassa vastausta.

Mitä tulee ensimmäiseen, siis presidentin valtaan, valtioneuvoston valtaan, eduskunnan vaikutusmahdollisuuksiin, se, että asia on hieman vaikeaselkoinen, ei muuta toiseksi sitä, ettei nyt esillä oleva muotoilu hallitusmuodon muuttamiseksi ole ainakin paras kaikista nyt esillä olleista vaihtoehdoista. Lopullinen ratkaisu on tulkinnanvarainen, sitä en kiistä, siitä voivat olla valtiosääntöoppineet ja lain soveltajat perustellusti eri mieltä.

Ongelmallinen on myös suuren valiokunnan asema. Riippuu paljon tietysti käytännöstä, miten suuri valiokunta suhtautuu esimerkiksi erikoisvaliokuntiin, eduskunnan täysistunnossa lausuttuihin mielipiteisiin, kyseleekö suuri valiokunta asianomaisten ministerien mielipiteitä taikka selvityksiä, pyydetäänkö antamaan kaikki se tieto, jonka suuri valiokunta tarvitsee voidakseen ottaa kantaa Eta-asioihin. Se on siis hyvin paljon kiinni suuresta valiokunnasta ja sen suhtautumisesta erikoisvaliokuntiin.

Mielestäni nyt ei ole ollut esillä oikeastaan parempaa vaihtoehtoa. Toinen vaihtoehto olisi todella voinut olla se, että lähdetään siitä, ettei tässä talossa ole mitään koordinoivaa valiokuntaa, on vain erikoisvaliokunnat, eikä kenelläkään ole Eta-kokonaisuutta käsissään.

Mielestäni juuri edellä mainitsemistani syistä on tavattoman tärkeätä turvata paitsi suuren valiokunnan myös erikoisvaliokuntien tiedonsaanti kaikista Eta-asioista, jotka eduskunnan käsittelyyn tulevat, ja mielestäni vähän niiltäkin osin, jotka eivät ole eduskunnan ratkaisuvallassa, eivät siis vaadi lainsäädäntötoimia.

Kiinnitän tämän vuoksi huomiota myös hallituksen esityksen perusteluihin, joissa korostetaan tarvetta antaa eduskunnalle tietoja. Hallituksen esityksen perusteluosassa sanotaan näin: "Jotta tämä velvollisuus kaikissa tapauksissa toteutuisi, säännöstä olisi sovellettava sillä tavoin laajasti, että eduskunta osallistuisi asian käsittelyyn myös tulkinnanvaraisissa tapauksissa." Mielestäni on tavattoman tärkeää, että maan hallitus ja eduskunta valvovat tällaista sovellutusta, eli toisin sanoen eduskunta mahdollisimman suuressa määrin pääsee vaikuttamaan Eta-asioiden valmisteluun.

Perustuslakivaliokunta mietinnössään esitti sellaisen käsityksen, että suuren valiokunnan pitäisi saada oma edustajansa sinne, missä Eta-sopimuksia ollaan valmistelemassa, keskuspaikkaan. Jostakin olen kuullut sellaisen vihjeen, että tällainen yhteyden ottaja voisi olla eduskunnan tietopalvelu. En ota tähän nyt ehdottomasti kantaa vaan katson, että se on eräs tie, jolla tietoja eduskuntaan päin voitaisiin saada, mutta luulen, että viralliset tiet ovat kuitenkin eniten käytössä. Eniten postia sitä kautta eduskuntaan on tulossa.

Ed. Kaarilahti esitti lain toisessa käsittelyssä samanlaisia muutosehdotuksia kuin esimerkiksi vasemmistoliiton taholta esitettiin. Minua jäi harmittamaan eräs vaatimaton muutosehdotus, jota kannatin ed. Kaarilahden esittämänä. Kysymys oli yhden sanan poistamisesta, ja kun silloin ei tullut tarkemmin toisessa käsittelyssä asiaa selvitettyä, niin totean tässä, että tämä yksi sana oli "yleensä". Sen poistaminen oli kyseessä. Tämän sanan poistaminen olisi ollut sikäli merkityksellinen, että kaikki Eta-asiat olisivat tulleet, jos tuo sana olisi poistettu, suuren valiokunnan ja erikoisvaliokuntien käsittelyyn. Nyt kun sinne jäi tuo yleensä-sana, se antaa tietysti sen mahdollisuuden, ettei kaikkia asioita tarvitse lähettää erikoisvaliokuntiin. Tästäkin syystä toivon, että suuri valiokunta olisi hyvin huomaavainen kuulemaan erikoisvaliokuntien mielipiteitä silloin, kun kysymys on sellaisesta asiasta, joka kuuluu erikoisvaliokuntien toimialaan.

Edelleen minua kyllä harmittaa se, että tämä eduskunta ei voinut yhtyä siihen vasemmistoliiton ehdotukseen, että kaikista Eta-asioista tässä salissa sallittaisiin lähetekeskustelu. Minä en ymmärrä, miksi edustajien enemmistö ei tätä ehdotusta voinut hyväksyä.

Samoin en voi ymmärtää sitä, miksi tämän eduskunnan enemmistö ei suostunut siihen ehdo-

tukseemme, että kaikki eduskunnalle tulevat Etaasiat saatettaisiin kaikkien kansanedustajien tietoon. Ei mikään asioiden arkaluontoisuus eikä mikään taktiikka, esimerkiksi Suomen hallituksen edustajien neuvottelutaktiikka Etassa, vaadi muuta. Mutta syystä tai toisesta näin nyt kuitenkin tapahtui.

Aivan lopuksi, rouva puhemies, haluaisin sanoa, että minun oma mielipiteeni on se, että mahdollista Euroopan unionin jäsenyyttä aikanaan tässä salissa ratkaistaessa sitä sopimusta ei pidä ratkaista soveltaen ns. supistettua perustuslain säätämisjärjestystä. Viittaan tässä yhteydessä siihen puheenvuoroon, jonka oikeusministeri Pokka muistaakseni viime viikon puolivälissä tästä asiasta puhui tässä salissa, 23. marraskuuta.

Ed. Helle kiinnitti huomiota tasavallan presidentin näkemyksiin, joiden mukaan valtiosääntöuudistuksia ei nyt ole enää tarpeen jatkaa. Tässä asiassa olen kyllä ed. Helteen kannalla. Mielestäni kaikki se, mikä tämänkin asian yhteydessä on käynyt ilmi, itse asiassa korostaa sitä, että Suomessa pitää jatkaa ulkopoliittisten ja presidentin valtaoikeuksien käsittelyä, ja siihen varmasti tarjoutuu myöhemmin eduskunnalle mahdollisuus.

Kun ed. Aittoniemi perusteli SMP:n hylkäävää kantaa, jonka hylkäävän ehdotuksen teki ed. Vistbacka, niin ed. Aittoniemen puheenvuorossa sanottiin, että tämä on niin sekava asia, ettei tätä kukaan ymmärrä. Se oli yksi hylkäämisperuste. Toinen oli se, että tässä annetaan kaikki valta suurelle valiokunnalle. Minä tähän perusteluosaan kiinnitän huomiota seuraavasti.

Kun aikanaan eduskunnassa päätettiin suuren valiokunnan aseman keventämisestä, sen jäsenmäärän pudottamisesta aikaisemmasta 25 jäseneen, SMP voimakkaasti vastusti silloin tehtyä ehdotusta. Nyt, kun tälle suurelle valiokunnalle annettaisiin lisää valtaa ja vaikutusmahdollisuuksia, SMP käyttää tätä vastustaakseen esillä olevaa asiaa. Tästä päädynkin sellaiseen johtopäätökseen, että ainakin ed. Aittoniemen osalta todellinen syy vastustukseen on siinä, että esillä olevalla ehdotuksella jonkin verran leikataan presidentin valtaa, ja sehän ei käy ed. Aittoniemelle.

Ed. Kemppainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyydän anteeksi hidasta reaktiokykyäni. Äsken ed. Nikulan puheen jälkeen pyysin alun perin vastauspuheenvuoron hänen puheenvuoroonsa.

Mutta kun ed. Laine tässä sanoi näistä Etaasioista ja lähetekeskustelusta, pikemminkin sen puutteesta, niin kyllä kai nyt on niin, että on asioita, joissa on viisainta toimia sillä tavoin, että välttämättömyydestä muodostuu hyve. Tässä tapauksessa, kun me tiedämme, mikä on se asioiden määrä, mikä Etaan liittyy, jos me käymme lähetekeskustelun jokaisesta asiasta täällä, me emme kyllä muuta ehdi tekemäänkään.

Mutta, arvoisa puhemies, minusta ed. Paavo Nikulan, joka jo on poistunut salista, esimerkki Paasikiven—Wallenbergin—madame Kollontain kolmiosta oli erinomaisen hyvä ja valaiseva. Saattaisipa olla niinkin, että parempikin esimerkki voisi löytyä. Se voisi löytyä jatkosodan syttymisestä juhannuksena 41, jolloinka myös oli erittäin mielenkiintoinen ei vain presidentin ja ulkoministerin suhde, ei vain presidentin, sotaväen komentajan ja ulkoministerin suhde vaan myös tämän kolmikon suhde muuhun hallitukseen, muuhun päätöksentekoon. Minusta sieltä voitaisiin saada hyvin paljon oppia siitä, kuinka valtiosuhteet voivat toimia ilman, että välttämättä rikotaan mitään pykäliä.

Mitä tulee Suomen suhteeseen EY:hyn tai Euroopan unioniin, kun ed. Nikula sanoi, että seitsemän veljestä palasivat sivistyksen pariin Impivaarastansa, niin tietysti täytyy toivoa, että Suomelle ei käy niin kuin veljeksille, että ensin täytyy saunan palaa, ennen kuin me lähtisimme tästä sivistykseen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin myös omalta osaltani puuttua ed. Nikulan väitteeseen, jonka mukaan Suomi jätti viime hetkellä jäsenyyshakemuksen Euroopan yhteisöön, juuri ennen kuin Itä-Euroopan maat olisivat ehtineet Suomen edelle. Tällainen käsitys ei osoita kovinkaan hyvää tietämystä sen paremmin Euroopan yhteisön sisäisestä tilanteesta suhteessa uusiin itäeurooppalaisiin valtioihin kuin Suomenkaan jäsenhakemuksen jättämisen todellisista syistä. Tämä on välttämätöntä korjata siksikin, että olen huomannut, että merkittävätkin presidenttiehdokkaat näyttävät kuvittelevan, että esimerkiksi Venäjä olisi pääse-

mässä Euroopan yhteisön jäseneksi suhteellisen nopeasti.

Suomihan jätti virallisen selityksensä mukaan jäsenhakemuksensa siksi, että Ruotsi oli tehnyt päätöksen hakea Euroopan yhteisön jäsenyyttä. Silloin perusteltiin Suomen jäsenhakemusta sillä, että muutenhan Tornionjoelle nousisi tulliraja, jos Suomi ja Ruotsi eivät käsi kädessä liity Euroopan yhteisöön. Mielenkiintoista on tällä hetkellä todeta se, että nyt ei lainkaan olla huolestuneita siitä, että Ruotsi mahdollisesti jäisi Euroopan yhteisön jäsenyyden ulkopuolelle silloin, kun Suomi on liittymässä jäseneksi. Tullimuuriahan ei tietenkään olisi syntynytkään. Nyt siitä ei kukaan enää tällä hetkellä ole huolissaan.

Itä-Euroopan maiden jäsenyydestä Euroopan yhteisö ei ole kiinnostunut siksi, että EY joutuisi maksamaan näille maille erilaisia tukiaisia. Sen sijaan Suomen, Ruotsin, Norjan ja Itävallan jäsenyys kiinnostaa Euroopan yhteisöä siksi, että me kaikki olisimme Euroopan yhteisön sisällä nettomaksajia.

Tämä vain korjauksena ed. Nikulalle, joka tekee saman virheen kuin varsin monet muutkin asiaan perehtymättömät. Euroopan yhteisö ei todellakaan ole kiinnostunut sellaisista maista, joita se joutuisi avustuksillaan rahoittamaan.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laine viittasi monelta osin nimenomaan hallitusmuodon muutospykälään ja myös valtiopäiväjärjestyksen muutospykäliin. Hallitusmuodon pykälän osalta haluaisin todeta sen, että ed. Laine kritisoi ed. Aittoniemen puheenvuoroa nimenomaan siitä, että tämä pykälä ed. Aittoniemen mielestä on sekava. Itse kävin viikonvaihteessa läpi asiantuntijalausuntoja ja havaitsin, että suuri valiokunta on muuttanut hyvin pitkälle siihen muotoon, mikä hallituksen esitys oli alun perin, tämän 33 a §:n ja esimerkiksi professori Tuori on arvostellut niitä sanontoja, jotka sisältyvät nyt myös suuren valiokunnan muotoilemaan ja eduskunnan hyväksymään pykäläsisältöön, nimenomaan sanoihin "ne asiat, jotka sisältönsä vuoksi eivät edellytä asetuksen antamista". Eli kuka päättää, minkä asteisia ne asiat ovat? Tätä pohdintaa nimenomaan professori Tuori on tehnyt hyvin pitkälle.

Ed. Laineelle voin todeta omana näkemyksenäni sen, että jos on yksinomaan suuri valiokunta, joka tekee sitovat ennakkopäätökset, niin kyllä minun tulkintani on ainakin se, että silloin eduskunnan, nimenomaan yksittäisten kansanedustajien, vaikutusmahdollisuudet vähenevät huomattavasti.

Ed. Pekkarinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Kekkosen puheenvuoron johdosta. Minulla on sellainen käsitys, että ed. Kekkonen kyllä arvioi väärin Eta-asioiden määrän. Niiden asioiden määrä, jotka lainsäädäntöratkaisuja vaativat ja tämän eduskunnan käsittelyyn tulevat, sanon nyt tietysti vain arvion, voi olla vuositasolla 50—60, enintään 70 asiaa, ja se määrä siinä suhteessa, mitä nykyisin eduskunta vuoden mittaan käsittelee asioita, ei ole millään lailla voittamaton ja vaikea asia. Sitä paitsi Eta-asioista, ellen nyt erehdy, on jo 250 tullut käsitellyksi taakse jääneenä aikana ja tulee vielä eräs rypäs ilmeisesti käsittelyyn. Mutta sen jälkeen, jos Etan sekakomitean työ alkaa tammikuun jälkeen ja esityksiä tulee, niin luulen, että eduskunnalle ei muodostuisi millään lailla ylivoimaiseksi suorittaa niistä asioista lähetekeskustelua, joten tämä perustelu tuskin riittää. Mutta erilaisia arvioita tästä voi olla.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä pyysin vastauspuheenvuoron ed. Kekkosen äskeisen puheenvuoron johdosta. Hän yleensä käyttää täällä erittäin harkittuja puheenvuoroja, ja siitä syystä olin itse asiassa vähän ymmälläni tavasta, jolla hän lopetti äskeisen puheenvuoronsa viitaten ed. Nikulan aikaisempaan lausuntoon. Sehän loppui sillä tavalla, että Suomi ikään kuin seitsemän veljeksen lailla on palaamassa Impivaarasta takaisin ja että toivottavasti saunan ei tarvitsisi palaa ennen kuin me suomalaiset pääsemme sivistyksen piiriin; näin sanoi ed. Kekkonen.

Juuri tämä viimeinen lause ja sen viimeiset kaksi sanaa antavat kuvan minusta liiankin hyvin siitä, millä tavoin näitä Eta-keskusteluja ja EY-neuvotteluja on jatkuvasti käyty. Niissä on ollut eräänlainen alkuperäiskansan mentaliteetti, joka pyrkii teollisen, sivistyneen maailman joukkoon, ja se heijastaa liiallisessa määrin mielestäni suomalaisten heikkoa itsetuntoa. On epäilemättä niin, että vastapuoli on sen myös huomannut, käyttää sitä hyväkseen, ja siitä syystä näyttää siltä, että Suomi näissä neuvotteluissa pärjää huonommin kuin esimerkiksi muut Pohjoismaat, joilla ei tällaisia itsetunto-ongelmia ole, vaan jot-

ka pystyvät paremmin pitämään puoliaan noissa neuvotteluissa.

Ed. Kekkonen, suuresti arvostamani ed. Kekkonen, toivoisin, että varoisitte tuon tyyppisiä sanontoja seuraavissa puheenvuoroissanne.

Ed. Mäkipää: Arvoisa puhemies! Ensin lyhyesti haluaisin ed. Laineelle todeta myös, että meidän ryhmässämme ei yksi ed. Aittoniemi ole se, joka kannattaa vahvaa presidenttiä. Minä pidän erittäin tärkeänä, että maassa on henkilö, joka esimerkiksi näinä päivinä jyrähtelisi tämmöiselle päättömälle hallitukselle, mitä pitäisi Suomen parhaaksi tehdä.

Mutta varsinaisena asiana minulla oli se, että minä kannatan ed. Vistbackan tekemiä hylkäysehdotuksia ja myös sitä ehdotusta, ettei kyseisiä lakiehdotuksia julistettaisi kiireellisiksi.

Ed. V. Laukkanen: Arvoisa herra puhemies! Aivan lyhyesti haluan tähän esitykseen liittyen vain todeta, että tämän esityksen tavoitteenahan on hallituksen esityksen mukaan lisätä päätöksenteon kansanvaltaisuutta Eta-asioissa. Vahvistamalla kansaa edustavan ja sille yleisten vaalien kautta vastuunalaisen eduskunnan asemaa Eta-asioissa pyritään samalla turvaamaan kansalaisten vaikutusmahdollisuudet. Nämä ovat siis tämän hallituksen esityksen perustelut.

Perustuslakivaliokunnan mietinnössä myös todetaan, että kelvollisten vaikutusmahdollisuuksien turvaamiseksi eduskunnalle yhdentymisasioissa valtioneuvoston ja eduskunnan välille on kehitettävä pysyväisluontoinen ja jatkuva käsittelyprosessi. Edelleen todetaan, että eduskunnan vaikutusmahdollisuuksien reaalisuus Eta-sopimuksen aikana tulee riippumaan hyvin ratkaisevasti siitä, kuinka aikaisessa vaiheessa eduskunta, ennen kaikkea suuri valiokunta ja erikoisvaliokunnat, pääsevät perehtymään EY:n piirissä viriäviin ajatuksiin ja hahmotelmiin yhteislainsäädännön muuttamiseksi Eta-sopimuksen pöytäkirjojen ja liitteiden kattamilta osilta.

Tässä siis on kauniit tavoitteet, mutta palauttaisin vain lyhyesti mieleen sen, että itse asiassa Eta-sopimus on suuri kansallinen tragedia koko Suomelle. Sitä yritetään korjata tietysti tämänkin hallituksen esityksen avulla, mutta minusta olisi syytä jatkuvasti pitää mielessä, että 500 000 työtöntä, Suomen taloudellinen tilanne ja se, minkä Eta-sopimus suorastaan sinetöi, vaatisi siis yhä enemmän sen harkitsemista, että eduskunnan pitäisi pikaisesti irtisanoutua Eta-sopimuksesta kokonaisuudessaan, koska en näe, että Suomella olisi mitään talouden ohjauskeinoja riippumatta siitä, kuka on hallituksessa ja kuka oppositiossa, vaikuttaa Suomen taloudelliseen kehitykseen niin kauan kuin olemme sitoutuneet Eta-sopimukseen.

Ed. Turunen merkitään läsnä olevaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

2) Ehdotus laiksi rikoslain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 180/1992 vp
Lakivaliokunnan mietintö n:o 17

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Täällä käytiin pitkä keskustelu tämän lain toisessa käsittelyssä nimenomaan niistä perusteluista, joita tähän lakiesitykseen sisältyy lähinnä 7 §:n kohdalla, jossa perustilanteina on mainittu määrättyjä esimerkkejä siitä, mitkä tilanteet luokiteltaisiin tavallaan 7 §:n toimenpiteistä luopumiseksi. Siellä on perusteltu kotona yksinkäyttöä, mutta siihen on verrattu myös muutaman vakiokäyttäjän yhteiskäyttöä kotioloissa. Perustelujen mukaan tämä olisi rinnastettavissa pieneen, vaatimattomaan yksinkäyttöön.

Täällä käytiin pitkä keskustelu siitä, miten oikeuskäytännössä nämä perustelut tulevat vaikuttamaan tuomioistuinmenettelyyn ja lähinnä hyvin pitkälle myös puolustuksen menettelytapoihin. Minun mielestäni, herra puhemies, nämä perustelut ovat hyvin epäonnistuneita, ja siltä osin ilmeisesti ed. Kaarilahti tulee tekemään oman esityksensä. Mutta, herra puhemies, minä ehdotan seuraavaa lausumaa:

"Hallituksen tulee erityisesti seurata, ettei lain 7 §:n perusteluissa tarkoitettu toimenpiteistä luopuminen myös muutaman vakiokäyttäjän yhteisestä käytöstä kotioloissa mahdollista huumeluolien perustamista kotioloihin rangaistusten välttämiseksi."

Siihen ongelmaan, joka tästä saattaa syntyä, hallituksen pitäisi erityisesti kiinnittää huomiota.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Toisessa käsittelyssä tekemäni ehdotus toimenpiteistä luopumista koskevan 7 §:n muuttamisesta kaatui täällä. Olen kuitenkin tyytyväinen, että erityisesti kokoomuksessa ed. Kaarilahtea lähellä olevat kansanedustajat hyvin nopealla aikavälillä kyllä tajusivat tämän asian ja sieltä tuli voimakkaasti tukea. Ehkä olisi ollut parempi silloin keskustella tästä asiasta vähän laajemmin, jolloin esimerkiksi kokoomuspuolueesta olisi varmasti tullut koko ryhmäkin mukaan tähän muutosesitykseen.

On hyvin huono asia, että tämä 7 § tulee hyväksytyksi hallituksen esityksen mukaisena, kun todella hallituksen esityksen perusteluissa nyt mainitaan rankaisemattomuuden ja syyttämättä jättämisen pohjana tapaus, jossa yksityinen ihminen käyttää kotona huumeita tai, mikä vielä pahempaa, vakiokäyttäjien joukko kokoontuu jossakin yksityisasunnossa käyttämään huumeita. Siinä ei mainita, onko se hasista vai oopiumia tai mitä hyvänsä. Näin mahdollistetaan yksityiset huumeluolat.

Nyt ed. Vistbackan ja varmaan myös ed. Kaarilahden tekemät ponsilausumat pyrkivät pelastamaan tässä sen, mitä asiassa pelastettavissa on. Tässä mielessä, sikäli kuin ymmärsin, ed. Vistbacka teki esityksen lausumasta. Minä kannatan hänen ehdotustaan.

Ed. Kaarilahti: Arvoisa puhemies! Liittyen hallituksen esitykseen rikoslain täydentämisestä huumausainerikosten osalta totean, että valiokunta 7 §:ssä toimenpiteistä luopumisen osalta pitää erityissäännöstä edelleenkin tarpeellisena, kuten toisessa käsittelyssä eduskunta tämän hyväksyi ed. Aittoniemen tekemästä muutosesityksestä huolimatta hallituksen esityksen mukaisena eikä katso, että rikoslaissa oleva yleissäännös olisi ollut riittävä. Valiokuntakin perusteluissaan toteaa, että rikoslain sisältämän toimenpiteistä vapauttamisen pykälää ei ole käytetty, ja syynä, kuten edellisessäkin istunnossa totesin, on pelkästään se, että usein vakiokäyttäjä on syyllistynyt jo muihin rikkomuksiin, joiden osalta häntä ei voi sanktioista vapauttaa.

Valiokunnan mietinnössä 7 §:ää perusteltaessa ei käsitellä hallituksen esityksessä olevaa perustilanteen kuvausta, joten siltä osin hallituksen perustelut jäävät elämään lain pykälää sovellettaessa. Hallituksen esityksessä sivulla 13 yleisperusteluissa todetaan: "Monet edellä esitetyt perusteet puoltaisivat kyllä sitä, että käytöstä ei rangaistuksia tuomittaisi. Siksi huumausainerikoksia koskevaan lukuun ehdotetaan säännöstä, joka antaisi syyttäjälle ja tuomioistuimelle mahdollisuuden luopua toimenpiteistä käyttötapauksissa." Edelleen hallituksen esityksen yleisperusteluissa todetaan, että toimenpiteistä luovutaan, "jollei -- ole painavia syitä. Pelkän käytön ja siihen välttämättä liittyvän hallussapidon perusteella ei syytteitä siis tulisi yleensä ajaa eikä rangaistuksia tuomita".

Yksityiskohtaisissa perusteluissa, kuten ed. Aittoniemi totesi, kuvataan tällainen perustilanne. Perustilanteena olisi tapaus, jossa aikuinen yksin kotonaan käyttää itse hankkimiaan tai valmistamiaan huumeita. Myös muutaman vakiokäyttäjän yhteinen käyttö kotioloissa olisi usein rinnastettavissa yksinkäyttöön.

Kuten toisessa käsittelyssä mm. lakivaliokunnan puheenjohtaja Lax totesi, hallituksen esityksen perustelut eivät ole maailman parhaat. Useat muut lakivaliokunnan jäsenet, jotka täällä osallistuivat keskusteluun, totesivat saman suuntaisesti, muun muassa ed. Halonen, että nimenomaan näiltä osin, kuvauksen osalta, hallituksen esityksen perustelut eivät ole ehkä asianmukaisia.

Koska useaan otteeseen on tuotu esille perustelujen epätarkoituksenmukaisuus, vetoan edustajia todella vakavasti harkitsemaan, ei tekemään tästä poliittista kysymystä, vaan ottamaan kantaa siihen, että hyväksyessämme lakiesityksen emme kuitenkaan hyväksy hallituksen esityksen perusteluja tältä osin, mihin valiokunta ei mietinnössään ole ottanut kantaa tai niitä lähemmin käsitellyt. Siitä syystä, herra puhemies, ehdotan seuraavaa perustelulausumaa:

"Hyväksyessään huumerikoksia koskevan lakiehdotuksen lakivaliokunnan siihen ehdottamien muutosten mukaisena eduskunta ei yhdy hallituksen esityksen perustelujen 7 §:ssä oleviin syytetoimenpiteistä luopumisen perusteluihin siltä osin, missä perustilanteena toimenpiteistä luopumiseksi kuvataan 'tapaus, jossa aikuinen yksin kotonaan käyttää itse hankkimiaan tai valmistamiaan huumeita. Myös muutaman vakiokäyttäjän yhteinen käyttö kotioloissa olisi usein rinnastettavissa yksinkäyttöön'."

Tämä ei ole ristiriidassa ed. Vistbackan tekemän esityksen kanssa, koska hän lähtee siitä, että hallituksen tulee seurata, että kotioloissa ei vakiokäyttäjien yhteiskäyttötilaisuuksia tule ja pystytään ne välttämään.

Ed. Halonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen yleensä ollut hyvinkin valmis haukkumaan hallitusta, mutta rajansa kaikella. Nimittäin jos tämä koko kappale luetaan, mitä nyt on kommentoitu, niin siinä tapahtuu nimenomaan vastakkainasettelua aikuinen/lapsi, yksin/kotona, julkisuudessa/yhdessä. Tällä ajattelutavalla, mitä arvoisat edustajakollegani ovat tuoneet esille, kaikki nämä kriteerit, joita normaalisti pidetään vaarattomampina yleiselle mielipiteelle ja lainkuuliaisuudelle — tekijöitä on yksi, hän on kotona, hän on täysi-ikäinen, toisin sanoen muut eivät saa siitä tietää eikä se ole omiaan lisäämään tällaista paheksuttavaa käyttäytymistä eivät siis olisikaan lieventäviä seikkoja. Jos te luette koko kappaleen lävitse, niin mielestäni asia tulee erittäin selkeästi esille.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan koko pohjarakenne täytyy pitää mielessä. Aivan kuten lakivaliokunnan puheenjohtaja jo totesi aikaisemmissa yhteyksissä, jos tämä teko ei olisi rangaistava, silloinhan ei voisi olla toimenpiteistä luopumista. Eli tämä nimenomaan vahvistaa sen käsityksen, että tällainenkin teko on rangaistava, ja juuri sen vuoksi voidaan pohtia sitä, voitaisiinko toimenpiteistä luopua.

Ed. Seivästö: Arvoisa puhemies! Lakivaliokunta on tämän lain käsittelyn yhteydessä tehnyt pääosin ihan ansiokasta työtä. Hallituksen esityksessä kuitenkin perusteluissa on tietynlaista ristiriitaisuutta, joka ehkä osittain johtuu kovasta kiireestä.

En käy toistamaan, mitä täällä ovat edustajat Vistbacka ja Kaarilahti todenneet. Kannatan tässä yhteydessä ainoastaan ed. Kaarilahden perustelulausumaehdotusta.

Ed. V. Laukkanen: Arvoisa herra puhemies! On varmasti aika tunnettua jo, etten lainkaan usko rikosoikeudelliseen järjestelmään enkä siis tue siinä mielessä tällaista yritystäkään rikoslain avulla hallita jotenkin huumausaineongelmaa. Kun toisaalta olen lievästi kiitollisuudenvelassa siitä, että tämä yhteiskunta aikoinaan koulutti minua melko pitkälle sekä maan rajojen sisäpuolella että sen ulkopuolella rikosoikeudellisiin kysymyksiin liittyen, niin ikään kuin jotenkin systeemin sisäisenä tarkasteluna vain kiinnittäisin osittain samoihin asioihin huomiota kuin ed. Halonen.

Nimittäin nämä perustelut ovat kyllä tavattoman kummalliset, jos ajatellaan, että tästä jotenkin yritettäisiin kehittää pääsääntöä sille, että luovuttaisiin toimenpiteistä eli todettaisiin tosin henkilön syyllistyneen rikoksiin, mutta ei haluttaisi minkäänlaisia toimenpiteitä tämän rikoksen perusteella.

Nimittäin minusta, jos jokin merkittävä kahtiajako tai erottelu tehdään huumausainekäyttäjien kohdalla, jako pitäisi tehdä ennen kaikkea sen mukaan, onko kysymyksessä vakiokäyttäjä, joka on ajautunut huumausaineriippuvuuteen, joka on niin syvä, että hän ryöstää vaikka oman isoäitinsä voidakseen jatkaa huumeiden käyttöä. Ei ole mitään mieltä rangaista henkilöä, jonka mielentila lähentelee syyntakeettomuutta. Siitä ei kannata nyt edes keskustella, olisiko hän jopa syyntakeeton esimerkiksi saksalaisen rikosoikeustieteen mukaan. Totean vain sen, että hän on jo niin syvästi riippuvainen, että on järjen vastaista rangaista häntä jokaisesta mahdollisesta käytöstä, kun hän jatkaa käyttöä siihen saakka, kunnes se loppuu useimmiten joko ihmeen kautta, joskus myös hyvän emännän tai sen kautta, että hän ajautuu mielisairaalaan, ruumishuoneelle tai vankilaan.

Tästä tulisi jyrkästi erottaa taas se, että rikoslailla ehkä ajatellaan, että jotakin yleisestävyyttä voidaan saavuttaa, jos riittävän ankaralla ja vakavalla tavalla varoitetaan niitä, jotka eivät vielä ole riippuvaisia tai eivät välttämättä ole koskaan käyttäneetkään huumeita. Juuri siinä mielessä olen ymmärtänyt, että huumeiden käytön ankaran rangaistusmaksimin, jota ei koskaan sovelleta eikä ylipäätänsä tuomita vankeusrangaistusta, on tarkoitettu pelottavan ihmisiä, jotta he suhtautuisivat vakavasti siihen. Turvavyön käyttämättä jättäminen on sekin rikos, mutta sitä pidetään varsin lievänä, ja rangaistusmaksimikin on sen mukaan lievä. Sitä vastoin se, että henkilö alkaisi käyttää huumeita, yhteiskunnallisesti ajatellen on tavattoman vakava asia. Sen takia rangaistusuhka on ankara.

Samaan järjestelmään kuitenkin kuuluu luonnollisesti se, miten eduskuntaa lausuu julki sen, kuinka kepein perustein voidaan jättää henkilö rangaistukseen tuomitsematta, koska se automaattisesti kehittää kansalaisten käsityksen siitä, mikä loppujen lopuksi on moitittavaa ja ikään kuin muodollisesti rangaistavaa.

Tässä lähdetään siitä, että olisi olemassa jokin perustilanne, mikä sinänsä kuulostaa jo aika oudolta, jolloin tulisi jättää rangaistukseen tuomitsematta. Jos olisi jotenkin tällainen selkeä perustilanne, olisi se paljon viisaampaa jättää kriminalisoimatta. Tästä perustilanteesta todetaan, että siinä aikuinen yksin kotonaan käyttää itse hank-

kimiaan tai valmistamiaan huumeita. On kummallista, että sanotaan, että yksin kotonaan. On sellainen elokuva tietysti kuin Yksin kotona, mutta voisin kuvitella, että tämä kai ensinnäkin tarkoittaa myös niitä säännöksiä, joissa tämän aikuisen puolisokin on kotona tai että siellä myös on lapsia kotona. Enkä oikeastaan ymmärrä sitä, että tässä ratkaiseva ero olisi se, olisiko siellä vieraitakin paikalla ja käyttäisikö joku toinenkin aikuinen samanaikaisesti näitä aineita. Tämä ei siis ole kelvollinen perustelutilanne.

Toisaalta tämä aiheuttaa minusta sellaisen aika räikeän vastakkainasettelun, että on nyt siis olemassa sellaisia rikoksentekijöitä, jotka tekevät rikoksen kotonaan ja joita jotenkin silitetään päähän, mutta sitten on erikseen rikoksentekijöitä, jotka ulkona kodin ulkopuolella, tekevät samoja rikoksia. Nyt ratkaiseva rajanveto olisi siinä, että henkilö ei kotonaan tehnyt tätä. Entäpä jos tämä henkilö on jo menettänyt kotinsa tai hänen vanhempansa ovat jo aikoinaan menettäneet kotinsa eikä tällä henkilöllä olisi kotia? Tuntuisi aika oudolta, että häntä rangaistaisiin, kun kotona olevat jäisivät rangaistuksen ulkopuolelle.

Toisaalta tässä puhutaan siitä, että muutama vakiokäyttäjä olisi kotioloissa. Tässä on jo oikea ajatus, kun puhutaan varsinaisista käyttäjistä. Siltä osin on kai nyt selvää oikeastaan, että käytännössä heitä ei rangaista pelkästään huumausaineiden käytöstä tänäkään päivänä puhumattakaan siitä, että he jäisivät kiinni, jos he kotioloissaan tupruttavat piippua tai vaikka käyttäisivät vaarallisempiakin huumausaineita.

Tässä tilanteessa ei voi muuta kuin oikeastaan surkutella sitä, että hyvin arvovaltainen ja suvereeni eduskunta, joka voi säätää minkälaisen lain tahansa, on ensiksi säätämässä lakia ja oikeastaan samaan hengenvetoon säätämässä pontta, jolla haluttaisiin sanoa, että älkää uskoko, että se, mitä on säädetty ja mitä on perusteltu, pitää paikkansa, näin ei ole. Minusta tämä osoittaa, että tämä on aivan liian kömpelö tapa hoitaa tätä asiaa, kun toisella kädellä sanotaan, että voidaan jättää rangaistukseen tuomitsematta vakiokäyttäjä ja yksin kotona käyttävä jne., ja jo muutaman päivän päästä sanotaan, että ei suinkaan yhdytä näihin perusteluihin. Minusta tämä on huonoa lainsäädäntöä. Olisi toivottavaa, että jos ylipäätänsä näitä lakeja säädetään, ne olivat ainakin parempitasoisia.

Ed. Alho merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Ed. Halonen puuttui perusteluihin nimenomaan siltä osin, miten tämä on rakennettu. Minä en ensinnäkään ymmärrä periaatteessa sitä, että kun meillä on rikoslain voimaanpanemisesta annettu asetus, jossa määritellään ne tilanteet, joissa syyttäjä pystyy tekemään oman päätöksensä eli jättää syytteen ajamatta, niin me rinnalle haluamme uuden toimenpiteistä luopumissäännöksen. Mutta tämä periaatteessa. Ymmärrän sen, että nimenomaan tältä osin voidaan lähteä, kun pykälässä viitataan eduskunnassa toisessa käsittelyssä hyväksymään muotoon eli "osoittaa sitoutuneensa" ministeriön hyväksymään hoitoon.

Mutta se esitys, jonka ed. Aittoniemi täällä teki ja joka hävisi äänestyksessä, olisi ollut nimenomaan järkevä, jos lähdetään siitä, että toimenpiteestä luopumiseen otetaan jotakin muutakin kuin se, mitä rikoslain voimaanpanemisesta annetussa asetuksessa on todettu syyttäjän mahdollisuudesta jättää syyte ajamatta. Siihen sisältyy nimenomaan vähäisyys, alaikäisyys, mahdollinen oikeudenkäynnin kohtuuttomuus kyseisessä tilanteessa jne. Eli pykälämuoto, jota ed. Aittoniemi esitti, olisi käytännön elämässä taannut sen, että kun on henkilö, joka on käyttänyt ja sitten hakeutunut hoitoon ja sitoutunut siihen eli ollut hoidossa muutaman kuukauden, 5—6 kuukautta mahdollisesti, niin silloin syyttäjä olisi pystynyt tekemään päätöksensä, koska harvemmin kuitenkaan tilanne on sellainen, että rikos olisi ehtinyt vanhentua. Eli ed. Aittoniemen ehdottama muoto olisi ollut perusteltu myös käytäntöä silmälläpitäen. Mutta näin pitkälle eduskunta ei katsonut, että voidaan hyväksyä.

Se, että hallitus esittää perustilanteen toimenpiteestä luopumiseen tällä tavoin, on mielestäni järkyttävää. Niin kuin toisessa käsittelyssä täällä totesin, tämä tulee aiheuttamaan oikeudenkäynneissä mielenkiintoisia tilanteita useammassa kihlakunnanoikeudessa, joissa huumejutut eivät ole yleisiä. Ymmärrän, että varmasti Helsingin raastuvanoikeudessa, jossa on omat huumeosastot, tilanne on aivan toinen. Mutta meidän täytyy ottaa huomioon, että meillä on hyvin monenlaisia oikeuspaikkoja ja alueita, missä huumausainerikokset eivät ole niin yleisiä kuin esimerkiksi Etelä-Suomessa.

Nämä perustelut, joita täällä on, pelkään pahoin, tulevat aiheuttamaan sen tilanteen, että luodaan ns. huumeluolia ja sitten perustellaan, että tämähän on meidän kotimme ja me olemme kotioloissa. Varmasti tulee käymään näin.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen perustelut eivät ole kaikilta osin aivan niin laadukkaita kuin olisi voinut toivoa, mutta eivät ole hallituksen esitykseen sisältyvät lakiesityksetkään. Ne olisi pitänyt tehdä sellaisiksi kuin rikoslakiprojektin professorityöryhmä ehdotti. Kun näin ei ole tehty, hallitus on joutunut paikkaamaan omaa menettelyään. Tämän vuoksi on mielestäni ymmärrettävää, että on luotu 7 § ja sen perustelut.

Jottei kuitenkaan jäisi väärää kuvaa eduskunnan pöytäkirjoihin, haluan kuitenkin, vaikkakin opposition kansanedustajana, todeta, että kyseisellä sivulla 29 alkaa kappale: "Toimenpiteestä luopuminen olisi mahdollinen kahdessa tilanteessa." Sitten luetellaan nämä ja sanotaan: "Tätä harkittaessa on otettava huomioon tilanne kokonaisuudessaan." Ponnen tekijöiden mainitsemien lauseiden jälkeen on lisäksi lause: "Yksityiskohtainen rajanveto jää lainkäyttäjän tapauksittain tehtäväksi." Tämän vuoksi en katso, että sellaista virhepäätelmää voi vähänkään loogiselle päätöksentekijälle tapahtua, jolla nyt niin ed. Vistbacka kuin myös ed. Aittoniemi ovat pelotelleet.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Muutamia satoja syyttämättäjättämispäätöksiä tehneenä tiedän kyllä sen, millä tavoin syyttäjä itse arvioi tilanteen. Eli niillä maininnoilla, jotka ed. Halonen totesi, ei ole mitään merkitystä.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Totean, että ed. V. Laukkanen puhui aivan oikein. Tämä asia on ajettu jälleen kerran huvittavaan tilanteeseen. Me hyväksymme täällä lain ja perustelut ja sen jälkeen yritämme, jos menee läpi, selittää sitä, että emme tarkoittaneetkaan ihan tällä tavalla kuin lakiin hyväksyimme. Ei tämä ole ensimmäinen kerta. Täällä on tapahtunut lukemattomia kertoja näin. Se johtuu siitä, että vaikka virhe huomataan, sitä on äärettömän vaikea saada keskusteluun. Ei täällä välitetä siitä mitään. Kunhan on hyväksytty valiokunnassa, niin siitä vain, paitsi jos joku merkittävä hallitusryhmän edustaja lähtee asiaa ajamaan.

Kun ed. Kaarilahti aikanaan minulle esitti tätä asiaa myös ja tavallaan kysyi mielipidettä, niin tämä osa hallituksen esityksen perusteluista suorastaan hyppäsi silmille sieltä. Minä en ole mikään juristi, mutta olen lukenut paljon lakia ja joutunut silloin tällöin kirjaa availemaan ja tulkitsemaan sitä, ja tämä hyppäsi selkeästi silmille. Siinä on aivan selkeä asia, vaikka yrittäisimme muuttaa mustan valkoiseksi, se että se mahdollistaa tietyn asteisten yksityisten huumeluolien perustamisen sillä tavalla, että erääksi toimenpiteistä luopumisen perusteeksi mainitaan, että käyttö tapahtuu yksityisessä paikassa, vaikkakin puhutaan vakiokäyttäjistä. Ei tähän suuntaan pidä mennä lain perusteluissa sanomaan. Se tulkitaan aina siihen suuntaan, mihin sitä ei pitäisi tulkita.

Mutta näillä ponsilausumilla nyt yritetään korjata tätä asiaa. Ed. Vistbackaa olen kannattanut ja tietysti myös ed. Kaarilahtea, totta kai.

Ed. H a s s i : Herra puhemies! En ole juristi, mutta jos olisin, niin olisin loukkaantunut edustajien Vistbacka ja Aittoniemi puheista, joiden perusteella he eivät luota maamme tuomarikunnan terveeseen järkeen himpunkaan vertaa. Pidän täysin mahdottomana sitä, että hallituksen esityksen perusteluissa oleva huolimattomasti muotoiltu sanamuoto aiheuttaisi sen, että tuomioistuimissa unohdettaisiin terve järki lain käytössä.

Ed. H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Olemme vastalauseessa todenneet, että valitettavasti jo mietinnön julkistamistilaisuudesta lähtien hallitus on suhtautunut professoritoimikunnan työhön tavalla, joka loi väärän signaalin uudistuksen tavoitteista. Tähän ajattelumalliin pitäisi kuitenkin voida palata rikoslain kokonaisuudistuksen loppuyhteenvedossa. Toivomme, että nyt toivottavasti väliaikaiseksi jäävässä lakitekstissä kuitenkin tehdään tietyt muutokset. Näitä ei ole tehty.

Arvoisa puhemies! Minua ei ole voinut ed. Aittoniemi, ed. Vistbacka eikä ed. Kaarilahti vakuuttaa, että heidän ponsilauselmillaan tulisi asia paremmin hoidetuksi, vaan päinvastoin. Käsittääkseni on parempi pitää koossa edes tämä kokonaisuus, joka nyt on käsissämme.

Ed. V i s t b a c k a : Herra puhemies! Ihan lyhyesti ed. Hassille käytännön oikeudenkäytöstä. Kun istutaan käräjiä tai ollaan käräjillä tai tehdään syyttämis- tai syyttämättäjättämispäätöksiä, niin siellä on usein mukana myös kyseisen lain tausta-aineisto eli pohditaan ja luetaan niitä perusteluja, joita kyseiseen pykälään liittyy, ja samalla tavoin myös valiokunnan mietintöjä. Tämä nimenomaan on se peruste, jonka johdosta minä olen puuttunut tähän asiaan.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! En kuitenkaan usko, että kun laissa on selkeä pääsääntö,

niin pääsäännöstä poikkeamista koskeva hallituksen esityksen perustelujen maininta voisi muodostua tuomioistuimissa pääsäännöksi.

Ed. Halonen: Arvoisa puhemies! Vielä varsinaisena puheenvuorona, vaikkakin paikaltani puhuen, haluan painottaa seuraavaa, jos joku on nyt kuunnellut edustajien Aittoniemi ja Vistbacka perusteluja: Jos nyt eduskunta ilmoittaisi, ettei se yhdykään hallituksen esityksen perusteluihin, joissa on nimenomaan painotettu sitä, että käyttö on tapahtunut ei-julkisuudessa, ei siis toisia siihen mukaan kannustaen, vaan katsoisi, että näin ei olekaan laita ja että me emme halua kiinnittää tähän seikkaan mitään huomiota, niin sen kyllä voisi sitten löytää taas puolustusasianajajien perusteluista, niin että Porin jazzjuhlissa tai muussa sopivassa isossa yleisötilaisuudessa julkisesti tapahtunut poltto ei ole yhtään sen kummempi asia, kuin jos joku olisi ottanut huumeita kotonaan. Jos halutaan tätä signaalipolitiikkaa harjoittaa, mitä hallitus on nyt tehnyt, niin kai jonkinlainen ero asiassa pitäisi olla.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Minä käytän tässä asiassa nyt ensimmäisen ja luultavasti viimeisen puheenvuoroni. Haluan kritisoida tätä lakia lyhyesti vain siitä, että kaikki huumeet on määrittelemättä pantu samaan pakettiin. Mielestäni tässä olisi pitänyt ehdottomasti tehdä jonkinlaista erittelyä selvästi riippuvaiseksi tekevien huumeiden ja ei niin riippuvaiseksi tekevien huumeiden välillä, niiden välillä, joilla on vakavia psyykkisiä vaikutuksia, niiden välillä, joilla ei ole jne. Tämä laki osoittaa minusta erittelemättömyydessään melkoista "asiantuntemusta" alan kysymyksiin.

Olen jättänyt käyttämättä tämän puheenvuoron tähän asti siitä syystä, että minä en halua, että puheenvuoroani tulkittaisiin jonkinlaiseksi huumeiden käytön puolesta käytetyksi puheenvuoroksi, jota se siis ei ole, ed. Aittoniemi, vaan ainoastaan tämän pyrkimyksenä on huomauttaa siitä, että huume kuin huume ei ole yhtä vaarallinen ihmisille.

Ed. V. Laukkanen: Arvoisa puhemies! Vastaan vain ed. Haloselle, että en minä kyllä ihan voi ajatella sitä, että ed. Halonen vakavasti esittäisi, että jos nyt hallituksen esityksen perusteluista pudotetaan pois toimenpiteistä luopumisen perusteluna se seikka, että käytetään yksin kotona tai muutama vakiokäyttäjä käyttää yksin kotona, siitä jollakin loogisella tavalla voitaisiin päätellä, että ehkäpä Porin jazzfestivaaleilla huumausaineiden käyttö yksin tai yksin teltassa tai yhdessä muiden kanssa johtuisi toimenpiteestä luopumiseen. Päinvastoin tästähän ilmiselvästi käy ilmi, että jos nämä perustelut poistetaan, se tietää ikään kuin kiristyneempää asennetta tai otetta siihen, millä edellytyksillä toimenpiteestä voidaan luopua. Se johtaa ilman muuta loogisesti siihen päättelyyn, että ei ole olemassa kovinkaan helposti sanottavaa perustilannetta eikä pitäisikään olla.

Kyllä toimenpiteestä luopumisen täytyy olla jollakin tavalla poikkeavampaa. Perusteena saattaa olla vakiokäyttäjän kanssa aika usein juuri se seikka, että katsotaan, että henkilön sielullinen kyky, hänen kykynsä noudattaa lakia, on niin syvästi heikentynyt huumeista riippuvaisuuden takia, että se voi muodostua perusteeksi toimenpiteestä luopumiselle, mutta ei suinkaan niin, että tästä tulisi joku perustilanne, että kun nyt yksin käyttää, niin olkoon menneeksi.

Ed. Niinistö: Arvoisa puhemies! Ottamatta aineellista kantaa minä olen hivenen huolestunut tästä tavasta ryhtyä säätämään rikosoikeudellisia säännöksiä. Nyt ensinnäkin kirjoitetaan päällekkäin toinen toimenpiteistä luopumista koskeva säännös. Meillähän on yleinen luopumissäännös olemassa, varsin hiljattain uudistettu. Nyt erääseen lukuun kirjoitetaan sitten erityinen toimenpiteistä luopumista koskeva säännös. Niiden keskinäinen suhde jää hyvin hämäräksi. Jos perusteluissa kerrotaan vielä, milloin tulee toimenpiteestä luopua, niin ollaan tilanteessa, jossa meillä on kriminalisoitu teko, sitten kerrotaan tavallaan tuplasti, että toimenpiteestä pitää luopua silloin ja silloin.

Entäpä jos syyttäjä nostaa syytteen tällaisesta teosta, josta eduskunta on säätänyt perusteluissa, että toimenpiteestä pitää luopua? Onko tuomioistuimen ratkaisu silloin, että ottaen huomioon tämä säädös syytettä ei tutkita, koska siitä olisi pitänyt luopua? Eli perustetaanko tässä nyt tosiasiassa eräänlainen alkuasteen tuomioistuin syyttäjävirastoon ja sitten toisen asteen tuomioistuin varsinaiseen tuomioistuinlaitokseen? Jos halutaan jotain säätää, pitäisi kyllä kyetä säätämään tässä talossa, joka muuten ainoastaan kykenee säätämään, sillä tavoin, ettei tällaisia kysymyksiä joutuisi esittämään.

Ed. Puhakka merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V. Laukkanen: Arvoisa herra puhemies! Kunnioitan syvästi sitä, mitä ed. Niinistö sanoi, mutta minusta tuntuu, että se ei nyt auta, jos puhuu käytännöllisesti tyhjille hallituspuolueiden kansanedustajien tuoleille, vaan suosittelen vilpittömästi, että ed. Niinistö nyt kiireesti selvittäisi tämän hallituspuolueiden kansanedustajille ja vältettäisiin edes se perustavaa laatua oleva moka, joka tässä nyt on syntymässä, ellei ed. Kaarilahden tai sitten ed. Vistbackan esitys etene. Jotain tässä pitäisi tehdä. On todella sääli, että tällaiset asiat ovat menossa läpi kaikkine murheineen.

On aivan selvää, niin kuin totesin jo ensimmäisessä puheenvuorossa tämän asian yhteydessä, että sen enempää voimassa oleva rikoslain voimaanpanoasetuksen 15 §:n toimenpiteistä luopuminen kuin tämäkään pykälä ei sellaisenaan ole toimiva, koska jos puhutaan sitoutumisesta hoitoon, se sitoutuminen on aivan kuin sanahelinää sen takia, että henkilö, joka on sitoutunut hoitoon, voi jo seuraavan vuorokauden aikana tai sitä seuraavana päivänä irtisanoutua sitoutumisestaan, koska lainsäädännön keinoin sitoutumista ei voida pitää kuitenkaan henkilöä sitovana.

Tässä suhteessa toimenpiteistä luopumista yllättävällä tavalla ehkä vakavimmalla rikosoikeuden alalla aiotaan ikään kuin ohjata siihen, että tulisi joitakin perustilanteita, joissa henkilöt, jotka käyttävät huumeita, voisivat jäädä rangaistukseen tuomitsematta. Vaikka käytäntö niin olisikin, sekään ei olisi niin vakavaa, mutta jos kerrotaan etukäteen suurelle kansalle, että näin on jo etukäteen säädetty, se kyllä todella heikentää yleistä lainkuuliaisuutta ja voi jopa omalta osaltaan houkutella uusia käyttäjiä huumeiden pariin.

Ed. Halonen: Arvoisa puhemies! Noin neljännen kerran toistan sanottavani tässä keskustelussa; tuntuu menevän hiukan heikosti perille, mutta yritän kuitenkin.

Ensinnäkin en kuulu niihin kansanedustajiin, jotka olisivat kannattaneet hallituksen esityksen muotoilua. Mielestäni lakiteksti ei ollut aikoinaan hyvä.

Toisekseen ymmärrän, minkä takia hallitus on tehnyt tämän 7 §:n, kun se kerran lähti poikkeamaan normaalista rikoslain kirjoittamistavasta.

Kolmannekseen pitäisin kaikesta huolimatta, vaikka en ole siis yhtynyt perusrakenteen osalta mietintöön, aika omalaatuisena sitä, jos nyt otettaisiin perusteluosasta yhtäkkiä pari lausetta pois. Erityisesti ed. Kaarilahden ehdotus, joka vain ottaa kotonaolon pois, antaisi kyllä kummallisen vastakohtaispäätelmän mahdollisuuden. Ed. Vistbackalla ei ole ihan samalla tavalla.

Näin ollen, arvoisa puhemies, minun mielestäni, jos tähän aiotaan palata, parempi olisi kyllä hallituspuolueiden edustajien puhua oikeusministeri Pokan kanssa, kun hän seuraavan kerran tänne sattuu tulemaan, ja katsoa, voisiko tätä asiaa kokonaisuudessaan korjata.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

3) Ehdotus huumausainelaiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 216/1992 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 3

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Ed. Louekoski merkitään läsnä olevaksi.

---

4) Ehdotus laiksi hovioikeuden päätösvaltaisen kokoonpanon väliaikaisesta muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 140
Lakivaliokunnan mietintö n:o 23

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Vähänäkki: Herra puhemies! Tässä lakiehdotuksessa esitetään hovioikeuden kolmen jäsenen vähentämistä kahteen siten, että se kolmas korvattaisiin yhdellä viskaalilla tai jollain muulla esittelijällä. Tätä perustellaan nimenomaan sillä, että hovioikeuksiin on kerääntynyt

vuosien mitassa suuria ruuhkia. Edelleen on varmaan myös taustalla se, koska ministeri Viinanen kaikki kivet kääntää säästöjen saamiseksi, että myös tällä pyritään säästämään.

Kuitenkin on todettava, että jo tähän mennessä oikeusoppineiden keskuudessa käyty keskustelu osoittaa, että siellä ollaan huolestuneita oikeusturvallisuuden vähenemisestä maassa. Ylioikeus on kolmijäseninen, koska nimenomaan on ajateltu, että nämä kolme jäsentä, jotka tekevät päätökset, osoittavat parempaa juridista kykyä ja kokemusta, ovat parempia tuomareita kuin alioikeuden ja nimenomaan kolmejäsenisenä. Olisi aika arveluttavaa, että kun tuomioistuinlaitos on ainoa instituutti, joka vielä jollain tavalla nauttii arvostusta kansalaisten keskuudessa, sen merkitystä ja arvoa ruvetaan vähentämään tavallaan epäpätevöittävällä näitä tuomioistuimia.

Ed. Halonen: Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkin esille ottamaan seikkaan kiinnitettiin etenkin opposition puolelta varsin pitkään valiokunnassa huomiota. Sen takia valiokunnan kannanotoissa onkin todettu, että tämä olisi ehdotettu väliaikaisjärjestely, jolloin näillä säännöksillä voidaan huolehtia, ettei oikeusturvaa vaaranneta. Jää itse asiassa tuomioistuimen omaan harkintaan, käyttääkö näitä, mutta olimme todellakin ihan viittä vaille tilanteessa kirjoittaa opposition puolelta vastalause pelkästään siitä syystä, että nämä kerta kerran jälkeen tapahtuvat säästöt hipovat kyllä sitä rajaa, jossa on vaikea enää uskoa, ettei niillä oikeusturvanäkökohtien kanssa olisi tekemistä. Toisaalta tietysti ruuhkautunut juttusuma on samanlainen oikeusturvariski, ja tämän vuoksi valittiin tavallaan kahden pahan väliltä.

Mutta kiinnitän kuitenkin edustajien huomiota siihen, että hallituksen toinen esitys, joka liittyy samaan yhteyteen, on edelleen lakivaliokunnassa, koska sen näytti meidän mielestämme vielä epäilyttävämmältä.

Ed. Niinistö: Arvoisa puhemies! Sinänsä ymmärtäisin kyllä tilanteen vähän toisin. Hovioikeuksissa on runsaasti kapasiteettia myös esittelijäpuolella. Meillä ei ole virkakiertoa, joten tällä hetkellä esittelijöitten keskimääräinen virkaikä on tuntuvasti korkeampi kuin mitä 70-luvulla oli neuvokseksi nimitettävien esittelijöiden virkaikä keskimäärin.

Mutta ongelmaksi muodostuu tietysti se, että tuomariksi nimitetään henkilöitä, joilla ei ole tuomaristatusta. Se on minusta tässä tuntuvasti suurempi ongelma. Voidaan tietysti spekuloida myös hallitusmuodossa säädetyn itsenäisen tuomioistuinlaitoksen ja tuomarin aseman kannalta tätä asiaa moneltakin eri kantilta.

Mutta minusta olisi ehkä hyvä vaihtaa muutama sana siitä, mitä olen jäänyt melkoisesti ihmettelemään, eli oikeusministeriön resurssien sijoittelusta, kun kuuleman mukaan Itä-Suomen hovioikeus edelleenkin saa pitää ylimääräistä jaostoa. Siellä juttujen ratkaisuteho on kaikkein heikoin. Tosin kyllä ratkaisemattomia juttujakin on kaikkein vähiten. Sen sijaan erityisesti Helsingin ja Turun hovioikeudet, jotka ovat suuressa paineessa, olisivat todella tarpeessa saada lisäresursseja. Tämä on omituisuus, joka ei ainakaan sivusta seuranneelle ole auennut.

Ed. Halonen: Arvoisa puhemies! Ei se kyllä auennut lakivaliokunnan jäsenillekään. Sen takia mietinnössä sivulla 3 kohdassa Hovioikeuksien ruuhkan purku todetaan, että "tilastot osoittavat, että resurssit on jaettu eri hovioikeuksien kesken epäsuhtaisesti niille tulevien valitusten lukumäärään verrattuna. Sen vuoksi valiokunta pitää välttämättömänä, että resurssit kohdennetaan eri hovioikeuksiin tasapuolisesti". Otamme tässä lisäksi kantaa, millä tavoin. Voin vain yhtyä ed. Niinistön käsitykseen siitä, että tällaista keinoa, mitä nyt on käytetty, ei voida monta kertaa käyttää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotukset laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 19 §:n väliaikaisesta muuttamisesta ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 198
Lakialoitteet n:ot 19 ja 50
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 58

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisäl-

tyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi tullilain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 223
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 59

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotukset laeiksi kehitysalueelle tehtävien investointien korotetuista poistoista, leimaverolain 97 a §:n, kehitysalueiden veronhuojennuksista annetun lain 5 §:n sekä merenkulun veronhuojennuksista annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 199
Lakialoite n:o 45
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 61

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Toin tämän lain puutteet esille jo toisen käsittelyn yhteydessä tarkemmin ja nyt puutun vain siltä osin tämän lain puutteisiin, mikä koskee tätä perustelulausumaa.

Tässä lakiesityksessähän ehdotetaan korotettuja poistoja perustettaville uusille matkailuyrityksille ja matkailuyritysten olennaiseen laajentamiseen. Mielestäni korotetuilla poistoilla ei pitäisi houkutella uusia yrityksiä alalle, jolla jo nyt vallitsee ylikapasiteetti. Suomessahan on todellakin matkailutoiminnoissa monilla alueilla selvästi ylikapasiteettia ja matkailuyritysten käyttöasteet ovat erittäin matalia.

Tästä syystä mielestäni oikeus korotetun poiston käyttöön tulee rajoittaa vain sellaiseen matkailuyritystoimintaan, joka ei lisää ylikapasiteettia. Sillä perusteella ehdotan, että I vastalauseen mukaisesti hyväksyttäisiin perustelulausuma, joka kuuluu:

"Eduskunta edellyttää, että oikeus korotetun poiston käyttöön rajoitettaisiin sellaiseen matkailuyritystoimintaan, joka ei lisää ylikapasiteettia."

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Korotetun poiston avulla tai peräti vapaiden poistojen avulla ei ole millään tavalla taloudellista lisätä ylikapasiteettia matkailuyritystoiminnassa edes tarkoitetuilla kehitysalueilla.

Kannatan ed. Hannele Luukkaisen tekemää lausumaehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

8) Ehdotukset laeiksi alueiden kehittämisestä ja saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 99
Toivomusaloitteet n:ot 170—172, 175, 179, 182, 191, 196, 204, 205, 207, 213, 217, 219, 238, 239, 241, 248, 260, 264 ja 266—268/1991 vp sekä 45, 47, 53, 55, 56, 58 ja 61/1992 vp
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 20
Suuren valiokunnan mietintö n:o 3

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen

jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Urpilainen: Arvoisa puhemies! Tämän lain ensimmäisen käsittelyn yhteydessä käyttämässäni puheenvuorossa totesin, että laki alueiden kehittämisestä on osa laajempaa hallinnon kehittämistä. Tällä lailla osaltaan pyritään vahvistamaan kunnallista itsehallintoa. Tämän lain hyväksymisen seurauksena kuntien muodostamat kuntayhtymät saavat tärkeän roolin alueiden kehittäjinä, aluepolitiikan toimijoina. Niille siirretään tähän asti valtion viranomaisella, päällikkökeskeisellä lääninhallituksella, olleet aluekehitysviranomaisen tehtävät. Vaikka kunnat pääsevätkin tämän lain myötä aiempaa paremmin ja laajemmin vaikuttamaan alueittensa kehittämistyöhön, ei valtio pääse velvoitteistaan huolehtia maan tasapainoisesta kehittämisestä jatkossakaan. Siksi hallintovaliokunta on omalta osaltaan tähdentänyt asiaa lisäämällä lakiehdotuksen 2 §:ään uuden 1 momentin, jossa yksiselitteisesti osoitetaan aluekehitysvastuu valtion ja kuntien yhteisesti hoidettavaksi.

Aiemmissakin aluepolitiikkalaeissa on johtoajatuksena ollut tasapainoisen alueellisen kehittämisen edistäminen. Tältä osin tämä lakiesitys ei tuo muutosta, mutta lain tavoiteosassa painotetaan myös alueiden omaehtoista kehittämistä. Juuri tältä osin kuntien muodostaman kuntayhtymän toimiminen aluekehitysviranomaisena tuo paitsi uuden toimijan myös uuden näkökulman käytännön kehittämistyöhön. Asian voisi ilmaista niinkin, että alueiden erilaisuudet sekä kehittämistyössä esiintyvät alueiden erilaiset tarpeet pääsevät aiempaa paremmin esille.

Koska maakunnilla on eittämättä hyvinkin erilaiset taloudelliset mahdollisuudet omaehtoiseen kehittämiseen, on tärkeää, että valtiolla on jatkossakin riittävät taloudelliset voimavarat jaettavissa alueellisten hankkeiden toteuttamiseksi. Olennaista onkin, että aluekehitysviranomaisten käyttöön tulevat maakuntien kehittämisvarat tulevat olemaan riittävän suuret. Näiden varojen kehitykseen pääsee toki eduskuntakin jatkossa vaikuttamaan vuosittain valtion tulo- ja menoarvion käsittelyn yhteydessä.

Yllättävän sitkeänä elää eri piireissä käsitys siitä, että nyt oltaisiin perustamassa uutta hallintoporrasta. Näinhän ei kuitenkaan ole asianlaita. Lakiesitys ei sisällä mitään uutta organisaatiota eikä tuo hallintoon myöskään uutta porrasta. On korostettava, että aluekehitysviranomaisen tehtävät annettaisiin jo toimiville, muita tarkoituksia varten eli kunnallista maankäytön suunnittelua ja alueiden ja kuntien edunvalvontaa varten perustetuille maakuntien liitoille, jotka toimivat kuntien muodostamina kuntayhtyminä. Nämä organisaatiot ovat taas syntyneet siitä, kun maakuntaliitot ja seutukaavaliitot on yhdistetty. Näin on tapahtunut jo lähes kaikissa maakunnissa. Perusteltua onkin sanoa, että meneillään on tehtävien kokoaminen maamme toiminnallis-taloudellisen aluejaon perustalle.

Valtioneuvoston päätöksellä syntyneeseen aluejaotukseen ovat taas kunnat päässeet vaikuttamaan omilla tahdonilmaisuillaan. Pääsääntöisesti toteutettu aluejako on syntynyt nimenomaan tältä pohjalta. Ne alueet, joilla on ollut eripuraa, näyttävät myös löytävän yhteisen tahdon ottaa vastaan aluekehitysviranomaisen tehtävät.

Vailla merkitystä ei ole myöskään se, että siirtämällä aluekehitystehtävät lääneiltä maakuntien liitoille päästään kuntakenttää jo pitkään puhuttaneesta päällekkäisen hallinnollisen työn tekemisestä eri viranomaisten osalta. Siis työnjako selkiintyy, ja uskoakseni tällä on tervehdyttävä vaikutuksensa myös kuntien taloudellisten panosten osalta.

Kuten lain ensimmäisessä käsittelyssä totesin, hallituksen esitys oli eräin osin puutteellinen. Uudet lakisääteiset tehtävät oltiin sysäämässä kuntien kontolle korvauksetta. Tämähän olisi ollut vastoin kaikkia noudatettuja periaatteita. Tämä todettiin myös hallintovaliokunnassa, joka lisäsikin lakiin valtionosuussäännöksen. Sen mukaan aluekehitystehtävät otetaan huomioon, kun kuntien yleistä valtionosuutta määrätään. Valiokunnan käsityksen mukaan tähän tarkoitukseen tulee vuosittain varata vähintään 25 miljoonaa markkaa. Eduskunnan onkin nyt huolehdittava siitä, että jo ensi vuoden valtion talousarviossa korotetaan yleistä valtionosuutta kunnille todetulla 25 miljoonalla markalla.

Arvoisa puhemies! Laki merkitsee myös sitä, että meillä siirrytään ohjelmaperusteiseen aluepolitiikkaan. Käsiteltävä lakiesitys luo perustan sille, että Suomi on valmis osallistumaan aktiivisesti Euroopan unionin rakennerahastojen toimintaan välittömästi nopeankin liittymisaika-

taulun puitteissa. Ohjelmaperusteinen aluepolitiikka luo nimenomaan tälle hyvän perustan. On välttämätöntä, että osana alueellista kehittämissuunnittelua laadittavat ohjelmat sopeutuvat Euroopan unionin rakennerahastojen ohjelmamenettelyyn.

On huomattava, että ohjelmat ovat useimmiten kokonaisuuksia, jotka muodostuvat eri hallinnonalojen toimenpiteistä. Yksi ohjelmatyön vahvuus onkin siinä, että ohjelmat rikkovat vanhan ns. putkihallinnon. Tämä on huomattava, kun eri viranomaisten vastuita ja niiden osallistumista ohjelmiin määritellään.

Euroopan unionin rakennerahastojen uutta toimintakautta suunniteltaessa on entisestään korostunut, että menettelyssä toteutetaan kunkin maan hallinnollista järjestelmää. Jäsenmaissa, joissa ohjelmatyö on ollut onnistunutta, ovat alueelliset eri ohjelmat muodostaneet jäntevän valtakunnallisen kokonaisuuden, ja ne on laadittu osana kansallista aluepoliittista suunnittelumenettelyä. Tähän tulisi meidänkin pyrkiä. Uusi aluepoliittinen lainsäädäntö ohjelmamenettelyineen antaa tähän erityisen hyvät mahdollisuudet. Käytännön työssä tämä edellyttää hyvää yhteistyötä eri sektorihallinnon viranomaisten kanssa sekä toisaalta keskushallinnon ja aluekehitysviranomaisten välillä.

Arvoisa puhemies! Koska kyseessä on varsin merkittävä uudistus kansallisen aluepolitiikan harjoittamisessa, ehdotan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavan sisältöisen perustelulausuman: "Hyväksyessään alueiden kehittämistä koskevan lakiehdotuksen eduskunta edellyttää, että hallitus antaa kolmen vuoden kuluttua eduskunnalle selonteon siitä, miten laissa asetetut alueiden kehittämistavoitteet ovat toteutuneet."

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Eräät vastalauseiden kirjoittajat ovat esittäneet, että tämä laki, joka on käsiteltävänä, säädettäisiin määräaikaisena eli väliaikaisena eli se olisi tavallaan kokeilulaki pariksi kolmeksi vuodeksi. Minä vastustan tätä heidän näkemystään jyrkästi, koska alueiden omaehtoista kehittämistä koskevaa uudistusta on kehitelty jo kauan. Sitä on tutkittu ja valmisteltu ministeriössä ja myös kunnissa ja kuntainliitoissa ja nimenomaan valmius tämän lainsäädännön toteuttamiseen on kunnissa ja maakuntain liitoissa olemassa. Siis vastustan määräaikaislakia.

Sen sijaan tulen tänään myöhemmässä varsinaisessa puheenvuorossani kannattamaan ed. Urpilaisen juuri esittämää ponsiesitystä, että kolmen vuoden jälkeen hallitus velvoitettaisiin antamaan eduskunnalle selonteko, jossa tutkittaisiin, miten tämä laki on toiminut ja miten tavoitteisiin on päästy.

Ed. P u l l i a i n e n: Arvoisa puhemies! Ehdotan puolestani, että lakiehdotukset hylättäisiin.

Palautan mieliin muutamia näkökohtia, mutta ennen kuin menen niihin, totean, että ed. Urpilaisen äsken käyttämä puheenvuoro oli kyllä ihanan harrasta kuultavaa. Se oli todella aluekehitysuskovaisen saarnaa, jossa katekismus oli absoluuttisesti mielessä. Mutta niinhän se on, että niin pitää ollakin, kun haluaa hyväksi katsomiaan asioita hoitaa.

Ja miksi ehdotan hylkäämistä? Palautan mieliin vain keskeiset asiat.

Ensinnäkin tämä on täysin tarpeeton. Kaikki se, mitä kunnallislakiin tehtiin kuntayhtymien osalta muutoksia, mahdollistaa järkeviltä, joustavilta osiltaan juuri tämän eikä luo sellaista pakkojärjestelmää, jota ed. Näsi vielä ponsihommallaan on nyt eteenpäin viemässä. Sanoisin suorastaan, että kun voimaantulosäännöksen ylimääräinen momenttioperaatio meni pieleen, niin nyt ed. Näsi tulee ehdottamaan, että se vielä ponnella otettaisiin uudelleen käsittelyyn. Tämän laatuista hommaa minä en ymmärrä lainkaan.

Totean, että tämä on eräällä tavalla komiikkaa. Tämä ohjelmakeskeinen aluepolitiikka sillä tavoin luonnehdittuna kuin se tässä on, on enemmän komiikan puolella. Mutta siitä se muuttuu hiljalleen tragediaksi, kun sitä käytäntöön yritetään soveltaa. Tämä on jymäyttävä ja irvidemokraattinen. Kun paikallisen tason vanhat kunnon kunnallisjermut pääsevät suhmuroimaan, siinä ei ole pienten kuntien asemassa enää mitään tolkkua eikä järkeä. Läänin kehitysrahasta muodostetaan uusi valtionosuusjärjestelmä, jonka nämä kuntajermut pistävät isompien kuntien plakkariin ja pienet jäävät lehdellä soittelemaan.

Tämä on täsmälleen väärä kehityksen suunta. Suunnan pitäisi olla, jos aluepoliittisesti halutaan todella tehokkaasti toimia, suurempiin yksiköihin, joilla on erittäin korkean tason edusmiehet ja virkamiehet hoitamassa asioita. Sitten sellaisella instituutiolla pitäisi olla henkilö ja ääni -periaatteella valittu hallitus, johto, valtuuskunta, kuinka sitä halutaankin kutsua. Tämä on siis tämän vastakohta, eräänlainen piirisihteeriorganisaatio.

Sitten vastuunsiirto alueille, mitä muuta se on kuin ensi askel siihen, että valtio siirtää maantie-

teellisesti perustellun aluevastuun vähitellen keskusvallalta maakuntiin ja viime vaiheessa sanoo, että pitäkää hyvänänne koko aluehomma?

Lopuksi ed. Urpilaisen ponnesta. Siinä oli aika jännä juttu, että ensin käytetään tuommoinen puheenvuoro ja sitten lopuksi ilmoitetaan, että tätä ihanaa uutta järjestelmää pitää kuitenkin seurata. Se oli muuten ihan hyvin tehty ponsi, mutta "vuosi" pitää korvata sanalla "kuukausi". Kolmen kuukauden jälkeen tämä osoittautunee täysin mahoksi.

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Lain toisessa käsittelyssä toin kantanani esiin sen, että minä en voi hyväksyä myöskään nimenomaan tätä lakiesitystä siihen sisältyvien, minun mielestäni demokratiasääntöjen vastaisten toteutusten johdosta. Jo tämänhetkisten tietojen mukaan siellä nimenomaan suuret vanhat kunnallispamput ovat olleet etukäteen jakamassa näitä paikkoja. Valitettavasti näyttää siltä, että eräs suuri puolue, joka on edustettuna maakunnissa, vie päätösvallan sieltä nyt yksiin käsiin.

Herra puhemies! Kannatan ed. Pulliaisen tekemää hylkäysehdotusta.

Ed. Väistö: Herra puhemies! Kannatan ed. Urpilaisen perustelulausumaehdotusta.

Samalla totean, että nyt kolmannessa käsittelyssä oleva aluepoliittinen lainsäädäntö merkitsee sekä periaatteellisesti että käytännön aluepolitiikan kannalta suurta muutosta nykyiseen lainsäädäntöön. Näin ollen on erittäin perusteltua, että eduskunta saa kolmen vuoden kuluttua perusteellinen selonteon nyt säädettävän aluepoliittisen lainsäädännön toimivuudesta ja asetettujen tavoitteiden toteutumisesta.

Herra puhemies! Merkittävimpiä uudistuksia aluepoliittiseen lainsäädäntöön on siirtyminen ohjelmaperusteiseen aluepolitiikkaan ja päätöksenteon siirtäminen alue- ja kunnallishallinnolle. Samalla otetaan käyttöön uusi yhteistyöperiaate alueellisessa kehittämistyössä ja aluepolitiikan rahoittamisessa. Tavoitteena tulee olla kansallisen aluepolitiikan tehostaminen, omatoimisuuden lisääminen ja eri viranomaisten ja muiden toimijoiden toimintatavan uudistaminen niin, että yhteistyössä saadaan entistä enemmän ja entistä parempia tuloksia aikaan.

Sisäasiainministeri Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Vielä tässä kolmannessa käsittelyssä haluan täällä kajota kahteen seikkaan, jotka parissa edellisessä puheenvuorossa nousivat esille, eivät tosin viimeisessä, mutta niitä edeltäneissä puheenvuoroissa.

Ensinnäkin ed. Vistbackan kuin myös ed. Pulliaisen puheenvuoroista, vähintäänkin rivien välistä, oli luettavissa pelko siitä, että nyt oltaisiin menossa jotenkin epäkansanvaltaiseen, epädemokraattiseen, suuntaan alueellisessa kehittämisessä. Tälle käsitykselle on hyvin vaikea löytää minkäänlaista faktatukea tästä lainsäädännöstä ja siitä elävästä elämästä, mikä tämän lain hyväksymisen jälkeen seuraa maakunnissa, miten hallinto siellä järjestyy.

Edelleen ed. Vistbacka sanoi, että päätösvalta maakunnissa on menossa yksiin käsiin. Jos jossakin maakunnassa maakunnan äänestäjät kunnallisvaaleissa haluavat tulevaisuudessa antaa enemmistön jollekin poliittiselle ryhmälle, totta kai valta silloin menee enemmistön osalta sen yhden ryhmän käsiin, mutta vain siinä tapauksessa, että näin äänestyksessä tapahtuisi. Tällaista tilannettahan ei tälläkään hetkellä ole. Ed. Vistbacka unohtaa, ehkä myös ed. Pulliainen, sen, että maakuntien liiton hallitukset valitaan nimenomaan kunnallislain säädösten mukaan. Kunnallisvaaleissa määräytyvät ne poliittiset voimasuhteet, jotka määräävät maakunnallisen hallinnon hallituksen voimasuhteet. Kunnallisvaaleissa kansa antaa oman tahdonilmauksensa, ja täsmälleen sen tahdonilmauksen mukaisesti on tämän hallinnon tärkeimmän päätöksentekoelimen eli hallituksen voimasuhteet jaettava.

Mitä tulee muutoin tämän järjestelyn demokraattisuuteen tai kansanvaltaisuuteen, on totta se, että tässä ei siirrytä mihinkään maakuntaitsehallintoon. Siihen ei ollut edellytyksiä siirtyä, sellaista askelta ei ollut edellytyksiä ottaa ainakaan tässä vaiheessa, enkä näe aivan lähitulevaisuudessa meillä siihen mahdollisuuksia enkä ehkä tarvettakaan. Tämä askel oli realistinen, ja se nyt otetaan tällä esityksellä, jonka eduskunta hyvin tehdyn työn jälkeen on kaikesta päättäen selvällä enemmistöllään hyväksymässä.

Toinen seikka, mihin halusin kajota, on tämän lakiesityksen myötään tuoma uusi aluepoliittinen toimintatapa, ohjelmaperusteinen aluepolitiikka, niin kuin muun muassa ed. Urpilaisen puheenvuorossa asia aivan oikein ja ihan hyvin esiteltiin. Mikä kummajainen ohjelmaperusteisuus aluepolitiikan toimintatavassa on? Ei se nyt mikään hirveän suuri muutos toki sekään ole nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Ehkä olennainen muutos tapahtuu mielestäni kahdessa suhteessa. Ensinnäkin jatkossa alueiden kehittäminen tapahtuu siten ohjelmien muodossa, että julkisen

sektorin viranomaiset, valtion ja kuntien viranomaiset, entistä tiiviimmin ja selkeämmin yhdessä alueen elinkeinoelämän kanssa panevat, sanoisiko, piiput samaan ja oikeaan suuntaan, arvioivat alueensa kehittämisen mahdollisuudet, sen mitä noiden mahdollisuuksien realisoimiseksi käytäntöön tulisi tehdä, mikä tulisi olla viranomaisten roolin, mikä elinkeinoelämän oman roolin ja miten tällä tavalla kehitystä tuolla alueella voitaisiin viedä eteenpäin.

Toinen, sanoisiko, tukijalka tässä ohjelmaperusteisuudessa on siinä, että tässä kehittämistoiminnassa sektoriviranomaisten rajoja nyt ainakin jossain mitassa saadaan alemmaksi. Tällä hetkellähän myös maakuntiin tulee keskushallinnosta rahaa pieniä torvia pitkin niin, että kukin linjahallinto vartioi hyvin tarkasti sitä, että juuri meidän hallinnonalallamme nuo rahat käytetään, eikä välttämättä huomioida kovin paljon sitä, miten eri sektoriviranomaisten rahan käyttö jollakin alueella koordinoituu sen alueen parhaaksi ja sen alueen kehityksen kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Tässä ohjelmaperusteisuudessa näitä pulmia pyritään poistamaan ja saamaan sektorihallinnon rajoja alaspäin niillä menetelmillä, joita laki näiltä osin sisältää.

Edelleen tämä tuo sen tosiseikan tullessaan, että elinkeinoelämä ja julkinen sektori nyt sitoutuvat yhdensuuntaisiin toimiin, ettei käy niin kuin valitettavasti tänä päivänä vielä monta kertaa, että elinkeinoelämä investoi toisaalle jollakin alueella ja samaan aikaan julkisen hallinnon eri sektorit saattavat tietyllä tavalla jopa kaivaa maata tuollaisten toimien alta pois. Tämän tyyppiselle toiminnalle toivon mukaan ja uskon myös ohjelmaperusteinen koordinointi tuo entistä paremmat edellytykset, niin että tuontapaista toimintaa ei tapahdu, vaan kehitysedellytykset yhteisesti julkisen sektorin ja elinkeinoelämän kanssa arvioidaan ja yhdensuuntaisesti myös toimitaan kehitysedellytysten luomalla ja viitoittamalla tavalla.

Edustajat Myller ja Järvilahti merkitään läsnä oleviksi.

Ed. N ä s i : Herra puhemies! Laki alueiden kehittämisestä on nyt eduskunnan käsiteltävänä kolmannessa käsittelyssä. Kuten arvoisat kansanedustajat muistavat, hallintovaliokunta ehdotti lain voimaantulosäännökseen lisäyksen, jonka tarkoituksena oli vauhdittaa alueellisten kuntayhtymien perustamista. Lain ensimmäisessä käsittelyssä kuitenkin ilmeni, että valiokunnan ehdottama säännös esitetyssä muodossaan ja aluekehityslain yhteydessä annettuna saattaa loukata kunnallishallinnon perustuslain suojaa. Asiasta ei ollut myöskään perustuslakivaliokunnan lausuntoa käytettävissä. Tämä perusteella eduskunta aivan oikein poisti valiokunnan ehdottaman lisäyksen lakiehdotuksesta.

Kunnallislain kokonaisuudistusta valmisteleva komitea on luovuttanut mietintönsä hiljattain. Hallituksen esitys kunnallislain uudistamiseksi saataneen eduskunnan käsiteltäväksi ensi vuoden aikana. Tämän uudistuksen yhteydessä olisi järkevää kehittää myös kuntien yhteistoimintaa koskevia säännöksiä yhteiskunnallisen kehityksen edellyttämään suuntaan.

Hallintovaliokunta on aluekehityslaista antamassaan mietinnössä n:o 20 lausunut tästä asiasta seuraavaa: "Lisäksi valiokunta edellyttää hallituksen selvittävän kuntien yhteistoimintaa rajoittavien säännösten väljentämistä." Nyt voimassa oleva ja eduskunnassa suurella kiireellä vuoden 1992 lopussa säädetty kuntien yhteistoimintasäännöstö on nimittäin käytännössä osoittautunut eräissä tapauksissa jopa yhteistoimintaa estäväksi. Kuntien riittävän suuren enemmistön yhteisen tahdon tulisi olla edellytys kuntayhtymän perustamiselle. Pienen vähemmistön ylivalta estää kuntayhtymän perustaminen ei ole perinteistä enemmistödemokratiaa. Oikea tapa korjata kunnallislaissa olevia kuntien yhteistoimintaa koskevia säännöksiä on tehdä se nyt vireillä olevan kunnallislain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Edellä esitettyyn perustuen ehdotan, että eduskunta hyväksyisi aluekehityslain käsittelyn yhteydessä seuraavan lausuman: "Hyväksyessään alueiden kehittämistä koskevan lain eduskunta edellyttää hallituksen selvittävän kunnallislain kokonaisuudistuksen jatkovalmistelussa kuntayhtymäsäännösten tarkistamista siten, että lainsäädännöllä annettuja tehtäviä hoitamaan voidaan perustaa kuntayhtymä kuntien suuren enemmistön yhteisen tahdon mukaisesti vaatimatta täydellistä yksimielisyyttä."

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Aivan ensimmäiseksi haluan kannattaa ed. Pulliaisen tekemää hylkäysehdotusta. Tämä siksi, että ne muutosesitykset, joita toiseen käsittelyyn esitin, eivät tulleet hyväksytyiksi. Tämän ehdollisen hylkäyskantani olen tuonut esiin myös vastalauseessani.

Perustelen hylkäämistä sillä, että hallituksen esitys merkitsee uuden hallintotason perustamista aikana, jolloin kaikki tarmo tulisi keskittää työttömyyden poistamiseen ja kansalaisten perusturvallisuuden lisäämiseen. Päinvastoin tämä laki omalta osaltaan tulee lisäämään julkisen sektorin työttömyyttä, ja sitä paitsi se vähentää aluekehitystehtäviä varten olevien henkilövoimavarojen kokonaismäärää tässä maassa aikana, jolloin meille kuitenkin yritetään todistaa, että nämä tehtävät ovat tärkeitä.

Lain 1 §:ssä selvitetään aika perinpohjaisesti sitä, mitä kaikkea tämän lain kautta on tarkoitus tavoitella ja miten toimia. Tavoitteet on lueteltu niin kattaviksi, että oikeastaan niiden jälkeen on hyvin vaikea puolustaa sitä näkemystä, etteikö olisi tarkoitus perustaa uutta hallintoviranomaista. Pitää myös kysyä, jos kaikki se, mitä tavoitellaan, myös aiotaan tehdä, voidaanko sitä toteuttaa vaatimattoman kokoisilla virastoilla vai johtaako se, niin kuin itse ajattelen, muutamien vuosien sisällä siihen, että maahamme synnytetään hyvin voimakas maakuntavirastojen verkosto. Tätä nyt on yritetty peitellä.

Tarkoituksenahan on turvata alueiden väestön elinolojen kehitys ja sen kannalta tärkeiden palvelujen saatavuus. Lueteltuja palveluja ovat mm. päivittäiset kulutustavarapalvelut, keskeiset sosiaali-, työvoima-, terveys-, koulutus- ja kulttuuripalvelut, tavanomaiset liikenne-, kuljetus- ja tietoliikennepalvelut sekä sähköenergian tarjonta. Tämä luettelo on hallituksen lakiehdotuksen yksityiskohtaisten perustelujen puolelta. Tarkoitus on myös turvata alueellisen kehityksen kannalta tarpeellinen perusrakenne, uudistaa alueiden tuotantorakennetta, parantaa yritysten toimintaedellytyksiä, edistää uusien työpaikkojen syntymistä ja vahvistaa muuten alueiden talouden ja väestön osaamisen perustaa. Kaikki tämä hieno aiotaan siis toteuttaa nykyistä paljon vähemmillä voimavaroilla. Ihmettelen vain, jos aiotaan olla myös päteviä, kuinka se voisi tapahtua ilman, että hankitaan pätevyyttä itse. Omiin organisaatioihin ostettu pätevyys ei välttämättä ilman paapomista ja peräänkatsomista ole ihan sama asia.

Laki tulee myös lisäämään hallintosuhteiden epämääräisyyttä, ja tämä tullaan huomaamaan erityisesti valtion sektoriviranomaisten ja nyt luotavien aluehallintoviranomaisten välillä. Verbaalisella akrobatialla edes lakipykäliin sijoitettuna ei kuitenkaan voida ottaa sektoriviranomaisilta pois niille muussa lainsäädännössä annettua toimivaltaa. Näin ollen haaveet, että valtion putkihallinto saataisiin rikotuksi, jäävät vain verbaaliselle tasolle.

On selvää, että yhteistyötä kuten yhteistä tavoitteenasettelua on syytä tukea. Tässä kuitenkin kannattaa muistaa se peruslähtökohta, että kaikki alueella työskentelevät ihmiset, toimivatpa he missä organisaatiossa tahansa, ovat työskennelleet ja tulevat työskentelemään alueensa hyväksi. Nyt on herätetty se väärä luulo, että juuri tämä hallinnollinen muutos, jossa aluehallintoviranomaisen tehtävät siirretään lääninhallitukselta niille perustettaville maakuntien liitoille, jotka huolehtivat myös seutukaavoituksesta, nostaa alueet arvoon arvaamattomaan, että hallinnon muutos ikään kuin pelastaisi nämä alueet tulevaisuudelle. Tämä ajattelutapa sulkee sisälleen sen lausumattoman väitteen, että nykyinen hallintorakenne ikään kuin estäisi toimimasta tai estäisi onnistumasta. Näinhän ei voi olla. Päinvastoin hallitus toteaa perustelujensa alkuosassa, että nykyinen systeemi on toiminut tuloksellisesti ja tehokkaasti. On unohdettu, että elävä elämä kulkee hallinnosta riippumatta omia latujaan. Kilpailukykyinen osa elinkeinoelämää tuskin tulee kysymään lupaa toimilleen uudelta viranomaiselta sen paremmin kuin se on sitä kysynyt entisiltäkään.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnan enemmistö esitti aivan valiokuntakäsittelyn loppuvaiheessa voimaantulosäännöstä, jossa yksittäisen kunnan oikeutta päättää mukaantulostaan kuntayhtymässä olisi rajoitettu. Viisi kuudesosaa kunnista olisi voinut vaatia valtioneuvostolta päätöstä, jolla niskuroivat kunnat olisi saatettu yhteiseen ruotuun. On sekin näkemys edunvalvonnasta ja yhteisten asioiden hoitamisesta! Valiokunnan enemmistön ajatus ei onneksi kestänyt eduskunnan ison salin keskusteluunkaan saakka, ja niin puheenjohtaja Väistö väistyikin ehdotuksellaan taka-alalle. Se oli viisas teko. Siinä määrin kunnallista itsehallintoa loukkaavana tuota ajatusta on pidettävä.

Aivan kuin ed. Näsi olisi nukahtanut asioiden käsittelyn tällä kohtaa, sillä nyt hän esittää hyväksyttäväksi pontta, jonka asiasisältö tavoittelee samaa, mikä ed. Väistön poistetussa pykäläehdotuksessa oli. Miksi pitää jyräysmentaliteetilla yrittää myrkyttää ilmapiiriä kysymyksissä, joihin kieltämättä liittyy puolin ja toisin aika paljon tunteita? Onko tämä sitä tyypillistä kunnallispamppujen toimintamallia? Viimeaikaisista eräistä selvityksistä on saatu esille, että eivät kunnallispamppujen ajatukset aina muulloinkaan noudattele kansalaisten mielipi-

teitä. Esimerkiksi, kun on kysytty kunnallisten palvelujen kehittämisen tulevaisuutta ja kehittämisen painopistealueita, voimme havaita, että kunnallispamput ovat omassa norsunluutornissaan toivomassa vähän toisenlaista tulevaisuutta kuin kansalaiset.

Arvoisa puhemies! Olen ehdottomasti sitä mieltä, ettei ed. Näsin pontta tule hyväksyä.

Mitä taas tulee ed. Urpilaisen ehdottamaan ponteen, voin sitä kannattaa, ellei hallituksen esitys tule hylätyksi. Ed. Urpilaisen pontta parempi olisi ollut säätää laki kuitenkin olemaan voimassa vain määräaikaisesti, kuten omassa vastalauseessanikin olen esittänyt.

Vielä muutama kommentti ministeri Pekkarisen puheenvuoroon. Hän kisaili kysymyksestä kansanvaltaisuus. Kansanvaltaisuuden tila ei kuitenkaan parane, niin kuin on annettu ymmärtää, siinä mielessä, että poliittisten puolueitten piiritoimistot joutuvat puuttumaan tähän kysymykseen ja hakemaan poliittisen tasapainon, kun nimitetään kuntayhtymien elimiä. Tätä kautta tavallaan putoaakin tältä esitykseltä suuri perustelu pois. Jos kerran halutaan lisätä kansanvaltaa, se olisi pitänyt tehdä. Mutta kun nyt ei esitetty edes suoria vaaleja, kovin suurta ääntä kansanvaltaisuuden lisäämisestä ei mielestäni tämän lain yhteydessä ole syytä pitää.

Mitä tulee kysymykseen päätösvallan keskittymisestä joillakin alueilla yksiin käsiin, ministeri Pekkarinen vastasi siihen hyvin yksinkertaisella ja selkeällä tavalla, että enemmistö käyttää valtaa. Näinhän se tietysti on. Kun me olemme Suomessa perinteisesti monipuoluemaa eikä meillä ole enemmistöparlamentarismin kokemusta sen paremmin oikeastaan valtakunnan tasolla vieläkään kuin oikeastaan kunnissakaan ainakaan valtuustojen tasolla, jos näin sanotaan, kannattaa jäädä miettimään, mitä se tulee merkitsemään pitkän päälle. En halua puuttua kansalaisten vapaissa vaaleissa esittämiin mielipiteisiin, kunhan tuon vain esiin sen ajatuksen, että millekään alueelle ei liene onneksi, jos siellä on jokin suuri enemmistö, koska se saattaa estää tärkeätä vuorovaikutuksellista keskustelua, jolla yhteisiä asioita vasta kunnolla kehitetään. Jokaisessa kunnassa ja jokaisella alueella kuitenkin asuu koko joukko toisinajattelijoita.

Tämä esitys myös minusta selvästi tuo uhan pieniä kuntia ajatellen, ja ne saattavat uudessa systeemissä kärsiä. Politikointi lisääntyy, ja pari sanaa pitäisi uhrata pätevyysvaatimuksillekin, joiden noudattamisessa tuskin tällaiset liitot ovat yhtä paljon asialla kuin ovat olleet valtion tai kuntien viranomaiset, varsinkin valtion viranomaiset.

Lopuksi menen siihen, että kun uudesta ohjelmaperusteisesta toimintatavasta on tässä yhteydessä paljon puhuttu, se on hyvä periaate, sen puolesta olen. Mutta näen myös hyvin selvästi, että tämän toimintaperiaatteen läpiajamiseksi ei olisi tarvinnut luoda kokonaista uutta hallintoa.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! Kannatan ed. Urpilaisen tässä istunnossa aikaisemmin ehdottamaa perustelulausumaa, jossa hän vaatii selontekoa hallitukselta lain toimivuudesta kolmen vuoden kuluttua. Perustelut kannatukselleni esitin jo ennakoivasti eräässä vastauspuheenvuorossani.

Olen myös miettinyt mahdollista kannatusta ed. Näsin ehdottamalle perustelulausumalle, mutta pidättäydyn siitä. Mutta jahka tullaan aikanaan äänestykseen, siihen mennessä muutaman yön nukuttuani voinen mahdollisesti jopa sen puolesta äänestää, koska olen sitä mieltä, että maata on kuitenkin lailla rakennettava, ja jos kuntien välillä jollakin alueella ei edes lainsäädännössä vaadittuja tehtäviä varten saada yhteistyötä niin paljon aikaiseksi, että syntyy tällainen kuntayhtymä, sen muodostamiseen pitää valtiovallalla olla mahdollisuudet. Jos kunnallislakia uudistettaessa tällainen pykälä tulee, sen perustuslain säätämisjärjestysvaatimus varmasti myös tulee esille ja hoidetuksi.

Ed. T. R o o s : Arvoisa puhemies! Muutamien jo kuultujen puheenvuorojen johdosta olisi paikallaan käyttää vastauspuheenvuoro. Muun muassa eräässä puhuttiin, että siirrytään pakkojärjestelmään. Se tuntuu oudolta nimenäkin eikä osoita erityisen syvää perehtymistä asiaan, ellei se ole tapahtunut siinä järjestyksessä, että ensin on päätetty mielipide ja sitten haettu sille perustelut. Samoin on väitetty, että on jonkinlainen maantieteellinen alue, jolle valtaa siirretään. Minä en käyttäisi siitä nimeä maantieteellinen vaan nimenomaan talousmaantieteellinen, siis alue, jonka rajat eivät ole syntyneet kirjoituspöydän ääressä, vaan elävä elämä on ne synnyttänyt, liikeelämä, liikenne, yleensä syntyneet sillä tavalla kuin hyvä infrastruktuuri syntyy.

Minä toistan taas kerran moneen kertaan sanotun ja itsekin sanomani asian, että tässä näkyy selvästi eräänlainen näköharha, eräänlainen vanhakantainen arviointivirhe. Lääninhallitus, siis nykymeno, on eräissä puheenvuoroissa kuvattu rakkaana omana lapsena. Uusi järjestelmä taas

puolestaan nähdään kaikenlaisesta pahanteosta epäiltävänä ja siihen valmiina naapurin kakarana. Näinhän se ei ole.

Olisi itsensä pettämistä, jos kuvittelisi, että tällä järjestelmällä yhtäkkiä tänne luodaan maanpäällinen paratiisi, jossa lammas ja leijona käyskelevät rinnakkain täydessä sovussa, jossa rahaa riittää jaettavaksi kaikille ja jossa se raha jaetaan ehdottoman oikeudenmukaisesti. Sellaiseen tavoitteeseen me emme pääse, vaikka se tavoitteena olisikin hyvä.

Toisaalta olisi kohtuutonta nykyisiä lääninhallituksia ja niiden henkilökuntaa maaherrat mukaan lukien moittia siitä, että he ovat hoitaneet alueensa kehittämisen huonosti, laiminlyöneet ja harrastaneet ilmiselvää vääryyttä. Näinhän se ei ole.

On mielestäni vain niin, että aikansa kutakin. Nyt me alamme elää taikka elämme jo yhä eurooppalaistuvammassa Eta-maailmassa, ehkä joskus EU — EL — EY-maailmassa, joka edellyttää toisenlaisia jakoja. Siihen tässä ollaan pyrkimässä.

Ehkä se tuntuu jankuttamiseltakin, mutta jankutanpa minäkin vielä kerran, mistä tässä on kysymys. Kysymys on lakiesityksestä, jossa asetetaan aluepolitiikan tavoitteeksi alueellisen omatoimisuuden kehittäminen, edistäminen ja tasapainoinen alueellinen kehitys. Se tapahtuu toteuttamalla uutta toimintamallia, joka antaa nykyistä monipuolisemman, paremman mahdollisuuden keskittyä alueiden kehittämiseen. Jo ministerikin käytti kuten aika moni muukin tästä mallista nimeä ohjelmaperusteinen aluepolitiikka. Se vanhaa menoa selvemmin ja aktiivisemmin perustuu omien voimavarojen löytämiseen, käyttämiseen, hyödyntämiseen ja omien mahdollisuuksien vähintään sataprosenttiseen käyttämiseen. Se purkaa, niin kuin on todettu, päällekkäisyyksiä. Kun oikein kauniisti on sanottu, niin on sanottu, että tässä päätösvaltaa siirretään erittäin lähelle tavallista kansalaista, sitä matti meikäläistä ja maijaa myös. Oman osuutemme me kohteliaasti tietysti unohdamme tässä. Me emme etsi valtaa emmekä loistoa emmekä kultaakaan juuri.

Tässä lähdetään siis siitä, että keskushallinto ei ole enää se ohjaaja eikä ohjaus tapahdu yhden monikymmenvuotisen jo vähän kuluneen kaavan mukaan, jota sitten maaherrat tahtonsa ja koulutuksensa ja kykynsä mukaan varioivat, mutta erityisesti sen mukaan, minkä verran heille annetaan variointivälineitä eli valtakunnan rahaa. Rahatta ei pyöri tämä uusi järjestelmäkään, mutta minun uskoni niin kuin tämän lain laatijoidenkin usko on, että tällä tavalla sekin jako tapahtuu tasaisemmin, kun siitä päättämässä ovat kuntalaiset valitsemiensa edustajien välityksellä.

Tässä lisätään siis alueen omia mahdollisuuksia vaikuttaa omaan kehitykseensä. Tässä pyritään samaan, mihin pyritään kautta Euroopan. Sielläkin niin kuin täälläkin valmistaudutaan yhdentyvään Eurooppaan, miten laaja siitä sitten aikanaan tuleekin. (Ed. Aittoniemi: Kaikki köyhät kimppaan!)

Tässä täytyy puhua nimenomaan omatoimisuudesta. Suomalainen osaa olla hyvinkin omatoiminen, varsinkin silloin kun sillä ei muita toimia enää käytettävissä olekaan. Tämmöisenä aikana nimenomaan, mitä me nyt elämme, tällä järjestelmällä, niin uskon, alueet voivat paremmin itsensä hoitaa. Uskon edelleen, että maakunnallinen liitto, sen valtuusto ja sen hallitus, sittenkin on parempi sen alueen, sen talousmaakunnan, ihmisten tahdon tulkki ja toteuttaja. Se ei tässä muodossa kuvattuna ja tällä lailla toivottuna erityisen hyvin näy soveltuvan lääninhallituksille vanhassa muodossaan.

Tämä kansalaisista lähtevä ja omaehtoinen toiminta on sellaista, että siinä nyt tämä aluekehitysviranomainen, maakunnallinen liitto virkamiehineen ja luottamushenkilöineen, voi toimia yhtenä osana vuorovaikutusta ylhäältä alas, alhaalta ylös, ilman että langat kulkevat Helsingin kautta tai edes maakunnan pääkaupungin kautta. En pidä vähäisenä tätäkään uudistusta.

Kaiken kaikkiaan olemme täällä monin kauniin sanoin jo kolmatta kertaa todistamassa, kuinka erinomaista lakia olemme saamassa itsellemme. Uskon tämän itsekin, mutta kuitenkin edellytän myös, että aikanaan kun tämä laki tulee käyttöön, sitä käytetään hyvässä hengessä, oikeuden ja kohtuuden hengessä, kuntalaisten, sen talousmaakunnan, sen maakunnan asukkaiden yhteisen tahdon toteuttajana.

Tähän uuteen järjestelmään sisältyy nimittäin aika paljon myös puhtaasti hallintojärjestelyjen kautta syntyneitä uhkia. Jos ajatellaan maakunnallista valtuustoa, se on valittu tiukasti kuntien voimasuhteiden mukaan. Pienimmälläkin kunnalla siellä on ainakin yksi edustaja ja suurimmilla ei läheskään siinä mitassa, mitä asukasluku toisi mukanaan, koska siinä päässä on yläraja.

Kun mennään maakunnallisen liiton hallituksen tasolle, siinä mielestäni ollaan tekemisissä sellaisten asioiden kanssa, jotka on kussakin maakunnassa ratkaistava omin päin. Mutta kuitenkin minä näen siellä hyvinkin selkeitä yleisten ohjeiden paikkoja. Olen vakuuttunut siitä, että

kunnanjohtajat ja kaupunginjohtajat ovat varsin halukkaita tällaiseen maakunnalliseen hallitukseen pääsemään jäseneksi. Olisihan siinä ns. tuhannen taalan paikka olla mukana jakamassa rahoja pienessä luotetussa 10 hengen porukassa sulle-mulle-systeemillä. Aivan varmasti rahat sillä tavalla tulevat jaetuiksi, mutta tulevatko ne sen alueen kannalta oikeudenmukaisemmin, sitä en jaksa uskoa. Kyllä siinä löytää vasemmisto oikeiston ja päinvastoin, keskustasta nyt erityisemmin mainitsemattakaan. Uskon, että ei siinä pienempien kuntien asialla ehkä kovasti olla, niin että sanoisin varoituksen sanoja: Maakunnallisen liiton hallitus ei saa muodostua kuntajohtajien temmellyskentäksi, vaan kunnallisten luottamushenkilöiden. Rotaation pitäisi olla aika voimakas neljän vuoden välein, jotta maakunnan alueet laidasta laitaan kukin vuorollaan saavat sinne edustuksen eikä neljän vuoden aikana jää kovin paljon semmoista syntivelkaa, joka täytyy kostaa seuraavien neljän vuoden aikana. Jos näin käy, tällä lailla aiheutetaan ns. tuhannet pahat.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Lain toisessa käsittelyssä valiokunnan esittämistä pykälistä valtaosa sai yksimielisen hyväksymisen. Eräiltä osin äänestettiin. Minäkin kannatin ed. Saarion tekemää muutosehdotusta ja eräiden pykälien osalta myös ed. Vehkaojan tekemää muutosehdotusta. Kun en ole lopullista omaa kantaani tämän lain hyväksymiseen tai hylkäämiseen vielä osannut muodostaa, niin tämä lyhyt puheenvuoroni olkoon eräänlainen äänestysselitys sille, mitä sitten tulee tapahtumaan.

En ole kovin luottavainen tai varma siitä, että eduskunta on nyt tekemässä viisaan päätöksen. Tämä johtuu siitä, että ainakaan minulla ei ole varmuutta siitä, että maakuntien liitoilla on riittäviä resursseja. Siellä minun mielestäni, ainakin sen verran kuin tunnen, on kykyä, on intoa, on tahtoa, on ideoita, mutta onko riittävästi resursseja?

Toinen mielestäni tällä hetkellä jonkinlainen ongelma on se, että kun suunnitteluhenkilöstöä ollaan siirtämässä läänien hallinnosta maakuntien liitoille, niin tämä siirto ei kuitenkaan koske koko henkilöstöä. Ilmeisesti kuitenkin lääninhallinnon piirissä oleva henkilöstö omaa sellaiset tiedot ja taidot, jotka olisivat tarpeen maakuntien liitoissa, jotta suunnittelutyötä mahdollisimman tehokkaasti voitaisiin jatkaa.

Kolmas, sanoisin, epävarma kysymys on se, missä määrin tässä käytännössä todellinen demokratia lisääntyy. Minä luulen, että silloin täytyy ensin vastata kysymykseen, mihin verrataan. Vertailukohde taas on varmasti hyvin paljon nykyisestä käytännöstä riippuvainen eli siitä, millä tavoin missäkin läänissä maaherrat ovat tähän saakka suhtautuneet niiden, sanoisinko, apuelimien käyttöön, jotka läänien käytössä ovat olleet: läänien neuvottelukunnat, lukuisat jaostot ja toimikunnat, jotka lääninhallitusten alaisuudessa ovat toimet. Muodollisesti demokratia on tässä kasvamassa, koska kuntien valtuustot valitsevat edustajansa maakuntien liiton edustajakokoukseen, jossa taas valitaan edustajakokouksen voimasuhteiden mukaan tai ennakkoon neuvotellen hallitus maakuntiin.

Teen lopullisessa äänestyksessä miten tahansa, niin sanon, että suurin epäilyksin suhtaudun, jos olen puolesta. Toisaalta en näe nyt reaalisena muuta parempaa vaihtoehtoa. Parempi vaihtoehto mielestäni olisi ollut se, jota olen ymmärtänyt vasemmiston piirissä laajemmin esitetyn menneinä vuosina ja jota ainakin osa porvarillisista ryhmistä on tukenut, eli siis lääninhallinnon demokratisointi. Mutta nyt eduskunnan käsissä ei ole tällaista vaihtoehtoa, ja luonnollisesti tämä on myös otettava huomioon.

Ed. Näsi viittasi siihen, että esillä olevan asian osalta ei ole pyydetty perustuslakivaliokunnan lausuntoa. Hän totesi tämän nimenomaan kuntien itsehallinnon kannalta katsottuna tai oikeastaan, niin kuin minä ymmärsin ed. Näsin tässä tapauksessa tarkoittavan, kunnallisen itsehallinnon mitätöimisen kannalta. Siitähän tässä loppujen lopuksi saattaisi olla kysymys. Mutta kun ed. Näsin mainitsemaa lausuntoa ei ole pyydetty, tuon tässä esiin erään toisen näkökulman, jonka vuoksi ainakin itselleni on nyt epävarmaa, olisiko pitänyt kysyä esimerkiksi perustuslakivaliokunnan mielipidettä, ja tarkoitan nimenomaan eduskunnan työjärjestyksen 16 §:ää, jonka 2 momentissa sanotaan näin: "Käsitellessään sellaista lakiehdotusta tai muuta asiaa, joka koskee erityisesti saamelaisia, erikoisvaliokunnan on, jollei erityisistä syistä muuta johdu, varattava saamelaisten edustajille tilaisuus tulla kuulluiksi."

En nyt ehdottomasti väitä, että tämä on juuri sellainen asia, josta eduskunnan työjärjestyksen äskeisessä kohdassa puhutaan, mutta jos ajatellaan esimerkiksi Lappia, niin ainakin huomattavasti lähempänä ollaan jo sitä mahdollisuutta, että pitäisi tulkita niin, että olisi tullut kuulla saamelaisia. Olen tämän nyt halunnut nostaa esiin senkin vuoksi, että me muun muassa ed. Näsin kanssa muiden avustamina olemme perustuslakivaliokunnassa kiinnittäneet huomiota

saamelaisten kuulemiseen jo hallituksen esityksiä valmisteltaessa. Eduskunnan osalta tämän asian pitäisikin olla selvä, mutta tämä epäselvyys ainakin omalta osaltani on, johon nyt edellä viittasin.

Ed. S-L. Anttila merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Järvilahti: Herra puhemies! Kannatan ed. Näsin tekemää lausumaehdotusta niillä perusteilla, jotka hän on tuonut täällä esille ja jotka myös tulivat esille hallintovaliokunnassa. Samoin ed. Vähänäkki täällä salissa perusteli samaa asiaa.

Ed. Urpilainen: Arvoisa puhemies! Ed. Laine otti varsin tärkeän asian esille, kun hän puhui resurssien riittävyydestä perustettavissa tai jo toiminnassa olevissa maakuntien liitoissa. Tähdentäisin kuitenkin, ed. Laine, sitä, että tähän saakka lääninhallinnossa on kaikkineen työskennellyt noin 60—70 henkilöä aluekehitystehtävissä, jos arvioidaan henkisiä resursseja ensiksi. Vastaava työntekijämäärä näissä maakuntien liitoissa tulee olemaan pitkälti yli 400. Eli voi sanoa, että ainakin toimijoita, yksilöitä, henkilöitä, näitä asioita työstämässä on huomattavasti enemmän nyt maakuntien liitoissa.

Mitä tulee toiseen ulottuvuuteen, kun resursseista puhutaan, eli taloudellisiin resursseihin, niin niiden osalta tietenkin viittaan käyttämääni puheenvuoroon, jossa todettiin, että valiokunta lähti muuttamaan hallituksen esitystä niin, että taloudellisia panoksia nyt myös maakuntien liittojen aluekehitystehtäviin on tulossa, ja valtion taloudellinen tuki tulee nimenomaan suoraan kunnille, jotka ylläpitävät kuntayhtymiä.

Mitä tulee demokratiavajeeseen tai ylipäätään demokratian toteutumiseen, tähdentäisin sitä, että nyt kun maakuntien liittoja on perustettu, niin näissähän nimenomaan kunnat isäntinä päättävät, millä perussopimuksilla organisaatiot perustetaan, ja niissä päätetään sitten, miten demokratia toteutuu. Jos minä olen oikein ymmärtänyt, niin meidän säännöstemme mukaan lääninhallitus on hyvin selkeästi päällikkövirasto, ja sitä johtaa maaherra, ja hän myös käyttää valtaa nimenomaan niin kuin hän parhaaksi katsoo. Tältä osin minusta tilanne on hyvin selvä.

Ed. Väistö: Herra puhemies! Ed. Laine toi esille tärkeät resurssiasiat, joihin jo ed. Urpilainen myös puheenvuorossaan viittasi. Näitä kysymyksiä selvitettiin hallintovaliokunnassa hyvin perusteellisesti. Me kuulimme suuren joukon asiantuntijoita, kuten mietinnöstä voidaan todeta. Samoin saimme tietää, että sisäasiainministeriö on maakunnittain selvittänyt henkilöstökysymykset ja resurssien riittävyyden maakuntien liitoilta ja pääsääntöisesti liitot ovat todenneet, että ne pystyvät hoitamaan nyt annettavat tehtävät.

On todettava, että aiemminhan meillä on ollut tiettyä päällekkäisyyttä silloin, kun edunvalvonnasta vastasivat maakuntaliitot. Kun maakunnissa olivat myös seutukaavaliitot ja toisaalta lääninhallituksien vastaavat aluekehitysosastot, näiden kesken ei saatu riittävää yhteensovitusta aikaan, vaan päällekkäistäkin työtä tehtiin.

Hallintovaliokunta kiinnitti mietinnössään huomiota myös siihen, että hallituksen tulisi huolehtia siitä, että aluekehitysvaroista varataan kuntayhtymien käyttöön erillismäärärahoja ja lääninsuunnitteluyksiköiden aluekehitystehtävissä ammattikokemusta hankkinutta henkilökuntaa voidaan siirtää niiden maakunnan liittojen palvelukseen, missä siihen on tarvetta. Tähän siis kiinnitettiin valiokunnassa erityistä huomiota.

On kuitenkin todettava, että nyt aluepolitiikka toimintatavaltaan muuttuu ja korostaa yhteistyötä. Näin ollen ed. Laineen esille ottama saamelaispykälä, jota todella ei ollut meillä keskustelussa, jäi huomioon ottamatta, mutta tämänkin osalta voisi todeta, että uusi toimintatapa pikemminkin parantaisi myös saamelaisten asemaa.

Ed. S-L. Anttila: Herra puhemies! (Ed. Laine: Ehdottaako ed. Anttila vaalipiirin rajoja muutettavaksi?) — Ed. Laineelle voisin aluksi todeta, että en suinkaan ole vaalipiirirajoja muuttamassa, vaan päinvastoin ajattelin sanoa muutaman sanan siitä, miten tämä esitys sopii minun omalle alueelleni, siitä yksinkertaisesta syystä, että Häme valitettavasti on lääni, jonka rajoja on erityisesti vaalipiirirajojen ja maakuntien rajojen osalta muutettu lähes jatkuvasti. Täytyy sanoa näin, että meillä on rajoillamme eräänlainen pysyvä kiehumistila, ja toivoisin todella, että nyt kun tämä lainsäädäntö valmistuu, niin otettaisiin aikalisä ja mietittäisiin, miten tämä käytännössä toimii. Sen jälkeen läänin rajoilla ei minun nähdäkseni ole lainkaan niin suurta merkitystä kuin aikaisemmin.

Arvoisa puhemies! Kysymys Hämeen kohdalla on siitä, että on aika selkeärajainen Pirkanmaa, joskin tiedän, että Satakunnan suuntaan sielläkin rajan osalta ollaan vaihdoksia tekemässä. Sitten

on Päijät-Häme, jolle tämä esitys ilmeisesti sopii kohtalaisen hyvin. Mutta sen sijaan oma alueeni, entinen Kanta-Häme, jota nykyään kutsutaan Hämeeksi, on alue, jolle tämä sopii kaikkein huonoimmin ja siitä yksinkertaisesta syystä, että meillä maakunnan edunvalvontaelin on pitkälti kaupunkien edunvalvontaelin. Liittohallituspaikat jakaantuvat kolmen kaupungin kesken, ja sitten on Janakkala, ja ainoastaan keskusta on sijoittanut jäsenensä alueen maaseutukuntiin. Sen takia olenkin ihan suoraan sanottuna hyvin pettynyt siihen tapaan, jolla tämä esitys on valmisteltu. Minusta tämän tyyppiset uudistukset olisi pitänyt ehdottomasti toteuttaa kunnallisvaalikauden vaihteessa ja lähteä siitä periaatteesta, että kunnilla olisi ollut mahdollisuus tietää maakunnan edunvalvontaelimestä päättäessään, mitkä tehtävät sille jatkossa tulevat, kuten tässä aluekehitysvastuu rahanjakoineen.

Meidän alueellamme kysymys on siitä, että liittohallituspaikat pitäisi käsittääkseni jakaa huomattavasti tasaisemmin liiton alueella kuin tällä hetkellä tehdään. Tämä johtuu siitä, että kaksi keskeistä poliittista ryhmää on sijoittanut paikkansa pääosin ja täysin kaupunkikuntiin. Tämä järjestelmä toki tietysti mahdollistaa sen, että kunnat ottavat ohjat käsiinsä ja päättävät asioista toisin, mutta olisin todella toivonut, että tässä olisi hallitus kunnioittanut kunnallista demokratiaa ja lähtenyt siitä, että tämän tyyppisiä uudistuksia tehdään vasta vaalikauden vaihteessa ja niin, että kun maakuntaliittoa uudelleen rustataan kunnallisvaalien jälkeen, siinä tilanteessa olisi todella tiedetty, minkä tyyppisestä edunvalvontaelimestä on kysymys, eli kysymys on siitä myöskin, että elin silloin vastaa alueen aluekehityksestä.

En suinkaan ole vastaan sitä, että päätöksentekoa demokratisoidaan ja läänien valtaa sitä kautta vähennetään, mutta kieltämättä Hämeen läänissä käytössä ollut lääninneuvottelukuntakokeilu on toiminut hyvin. Se on pakottanut riitaisen läänin kolme maakuntaa keskustelemaan saman pöydän ääressä asioista. Tässä tulee käymään jälleen kerran niin, että muutaman, kolmisen vuotta, saman pöydän ääressä keskustelleet kolme maakuntaa tämän jälkeen taas ajautuvat täysin sotajalalle keskenään ja kilpaillaan samoista resursseista.

Tietysti kaikkein paras järjestelmä olisi ollut se, että olisi jätetty alueelle itselleen päätettäväksi, miltä pohjalta tämän tyyppistä yhteistyötä tehdään. Luulenpa vain, että meillä olisi vakavasti keskusteltu siitä, olisiko se sittenkin ollut koko läänin alue, jonka puitteissa yhteistyötä tehdään.

Tätä uudistustahan on kovasti perusteltu sillä, että kun olemme menossa Euroopan yhteisöön, johon menoon en tänä päivänä itse kovasti usko viime keskiviikon Brysselin tietojen jälkeen, niin tarvitaan tämän tyyppistä lainsäädäntöä. Täytyy vain muistaa, että meillä maakunnat ovat kuin pisara meressä verrattuna siihen, mitä maakunnat ovat keskisessä Euroopassa, ainakin asukasluvulla mitattuina.

Kaiken kaikkiaan varsin pitkin hampain olen tämän tyyppistä esitystä hyväksymässä. Olisin, vielä kerran toistan sen, toivonut, että olisi demokratian pelisääntöjen mukaan eletty ja kunnioitettu kunnallista itsehallintoa ja toteutettu tämän tyyppinen uudistus vasta kunnallisvaalikauden vaihteessa. Se olisi ollut oikea ajankohta.

Ed. T. Roos: Arvoisa puhemies! Ed. S-L. Anttila otti puheeksi asian, josta olisi tässä yhteydessä sopinut puhua paljon pitempäänkin ja useammassakin puheenvuorossa. Näen kyllä nimittäin tämän asian niin, että tämä laki nimenomaan edellyttää sitä, että toimiakseen kunnolla talousmaakunnat kokonaisuudessaan ovat yhdessä ja samassa läänissä.

Puhutaan Hämeen läänistä, jota en kovin riitaisena pidä, kun rajalla olen ikäni asunut, mutta kyllä sikäli poikkeuksellisena, että siinä on kolme selkeätä talousmaakuntaa, joista tähän asti kymmenen Pirkanmaan kuntaa eivät ole kuuluneet Hämeeseen, vaan Satakuntaan. Ed. S-L. Anttilaa korjaan sillä tavalla, että nimenomaan Hämeestä ei ole Satakuntaan päin vilkuilemassa, vaan vilkuilut on vilkuiltu kuuden kunnan osalta Hämeeseen, ja nyt neljä kuntaa on hakemassa Hämeeseen pääsyä, ja niiden joukossa on kotikuntani Vammala. Sanoisin, että tässä asiassa aikalisän otto nyt, kun tämä laki tulee voimaan, on karhunpalvelus niille kunnille. On hankalaa, jos samaan maakunnalliseen liittoon kuuluvat kunnat kuuluvat kahteen eri lääniin. Se olisi tämän osalta voinut olla vaikkapa tietynlaisena ehtona, kun nyt sitä siirretään ja siirretään.

Ed. Vehkaoja: Arvoisa puhemies! Oli mielenkiintoista kuunnella ed. S-L. Anttilan äskeistä puheenvuoroa. Siitä tuli esille se, miten paikalliset olosuhteet vaihtelevat maassamme tosi paljon. Se on kysymys, jota tämän lain valmistelussa juuri ei ole otettu huomioon. Oli hyvä kuulla, että näin voidaan ajatella myös keskustapuolueen sisällä.

Ed. S-L. Anttila hieman haaveili, että hänen alueellaan olisi koottu lääniä yhteen. Taas omalla alueellani on toimittu niin, että sitä, mistä siellä haaveiltiin osittain, ei toteutettu. Meillä hajotettiin lääni. Tähän liittyy, etten sanoisi, pieni tappelunpoikanenkin siitä, mikä nyt on oikea aluejako. Siitähän on tehty myös tiedettä tässä maassa. Sanoisin näin, että ne ovat sopimuksia hyvin pitkälti silloin, jos mennään fyysisen maantieteen, luonnonmaantieteen, ulkopuolelle. Oikeastaan kulttuurimaantieteen, aluemaantieteen, talousmaantieteen, miten sitä kutsutaankin, puolella ollaan aika liikkuvissa käsitteissä. Sen vuoksi on hyvin hämmästyttävää, että tällaisia suuria hallinnollisia muutoksia lähdetään tekemään hyvin liikkuvien määritelmien perustalle. Jokainenhan meistä tietää, että esimerkiksi elinkeinoelämä ei tunne nyt piirrettyjä talousmaakuntien rajoja, vaan valitsee alueensa kyllä hyvin itsenäisesti. Tällä asialla ei välttämättä ole kovinkaan paljon tekemistä sen kanssa.

Poliittinen edustus kunnista oli myös esillä ed. S-L. Anttilan puheenvuorossa. Näinhän se nyt on, monet tulevat itkemään tämän uudistuksen jälkeen, kun kaikilla kunnilla ei voi olla tilaa esimerkiksi kuntayhtymien hallituksissa. Minä olen tiedostanut tämän hyvissä ajoin. Totean vain tässäkin vielä kerran, että itkekää nyt yhdessä, pienet kunnat.

Ed. Urpilainen: Herra puhemies! Ensinnäkin totean Vaasan läänin tilanteesta sen, että siellähän kunnat pääsääntöisesti ovat olleet esittämässä, että lääni jakautuu kolmeen alueeseen. Ei sitä ole vastoin kuntien näkemystä tehty.

Mitä tulee tilanteeseen, minkä ed. S-L. Anttila mainitsi, minusta on aivan ymmärrettävää, että meidän tulee arvioida tätä lakia nimenomaan sitä taustaa vasten, miten tämä toimii koko maassa, eikä sen mukaan, miten se sattuu toimimaan jollakin tietyllä alueella. Näin ollen minusta tässä on kuitenkin otettu erittäin hyvin huomioon se, että alueiden kunnat itse laativat sellaiset perussopimukset, joiden varassa hallintorakenne järjestetään, eli siellä on valta ratkaista, miten luottamusmiespaikat jaetaan, mitkä ovat voimasuhteet jne. Niissä aika pitkälti noudatetaan kunnallislain mukaisesti vaalitulosta. Eli minusta on aivan luonnollista, että tässä laissa ei niihin voida eikä ole tarkoituksenmukaistakaan ottaa kantaa, vaan nimenomaan kuntien päättäjillä on tällainen vallankäyttömahdollisuus.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Urpilaisen käyttämässä puheenvuorossa hyvin selkeästi näkyy tämä erilainen käsitys, joka meillä on. Ei tässä tilanteessa maakuntien liitoilla ole mitään tarvetta rukata hallintoa uudelleen, koska me lailla annamme niille tietyt tehtävät. Kysymys olisikin ihan toinen, jos olisi kunnallisvaalivuodenvaihde eli kunnallisvaalit takanapäin ja pitäisi neuvotella, millä pohjalla ja mitä lähdetään tekemään. Siinä tilanteessa kunnat olisivat ihan toisenlaisessa tilanteessa kuin kesken kunnallisvaalikauden.

Sen takia vielä ed. T. Roosille Hämeen läänistä. Kiistämätön tosiasiahan on se, että Tampere on käynyt viimeiset 20 vuotta kisaa siitä, että Hämeen läänin pääkaupunki on väärässä paikkaa, ja hakenut itselleen omaa lääniä, ja tämä on tulehduttanut tilanteen. Nyt lääninneuvottelukuntajärjestelmä pisti meidät saman pöydän ääreen, mitä minä pidän erittäin hyvänä. Nyt taas hajotetaan, kiitos keskustahallituksen.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! On hyvä, että uudistus on lopulta saatu tähän vaiheeseen ja käytännössä läpi, niin että tätä eivät ole enää estämässä ja hidastamassa ne kiistat, jotka käydään, rajakiistat ja toisaalta hallintomuotokiista. Kun katsoo rajoja, ovatko sen paremmat ylhäältä päin määrätyt lääninrajat, jotka ovat olleet olemassa ja joihin on vain sopeuduttu? Ne eivät kuitenkaan ole mitään luonnollisia rajoja, eivät vastaa talousmaakuntia. Tällä lainsäädäntömuutoksella ajan myötä varmasti löytyvät paremmin ne hallinnolliset rajat, jotka ovat käytännössä osoittautuneet toimiviksi.

Toisaalta arvostelusta, mikä koskee edustavuutta tai vallankäyttöä väliportaan hallinnossa, voi tietysti esittää kysymyksen, oliko pienillä kunnilla edustus nykyisissä lääninhallituksissa. Saattoi olla pienellä tai jollakin isolla kunnalla edustus, mutta kuitenkin vallankäyttö oli ylhäältäpäin määrätty.

Minusta on ensiarvoisen tärkeätä, että tämä nyt menee eteenpäin. Mahdolliset arvostelun kohteet ja jonkinlaiset epäselvyydet, jotka eivät vielä ole kohdallaan, löytävät paikkansa ajan myötä, kun tämä nimenomaan alhaalta ylöspäin tapahtuvana vallankäyttönä alkaa vakiinnuttaa muotoaan.

Ed. Vehkaoja: Arvoisa puhemies! Minä haluan lyhyesti todeta, että epäilen, onko ed. Kemppainen lukenut hallituksen esityksen ollenkaan huolellisesti, koska sen 2 §:stä käy hyvin ilmi, että niitä alueita, joista nyt puhutaan, eivät ole alueet itse määritelleet eivätkä itse päättäneet, koska kaikki perustuu seutukaava-alueisiin. Niistähän on valtioneuvosto tehnyt yksipuolisen päätöksen tietysti kuultuaan kuntia. Päätös siitä talousmaantieteellisestä alueesta, millä nyt on toimittava, on ylhäältä tullut. Tämä on kuitenkin totuus eikä se, että nyt olisi saatu jotenkin vapaasti valita.

Totean vain lopuksi — keskustelu on varmasti vähitellen aihetta päättää — pienten kuntien osallistumisesta lääninneuvottelukuntien toimintaan, että vaikka niiden edustus tässä elimessä on ollut pieni, pienet kunnat ovat itse todenneet, että ne ovat pärjänneet lääninkehittämisrahojen jaoissa yllättävän hyvin. Niillä on nyt pelko siitä, että tämä ei enää voi jatkua, kun isojen kuntien kanssa poliittisella areenalla näistä tapellaan, kun sen sijaan lääninhallituksessa on opittu vähän toiselta pohjalta toimimaan.

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! Olen täällä edustajana lähinnä sillä mielellä, että ensisijainen tehtäväni ei ole puolustaa nimenmaan oman alueeni asioita vaan koko kansakunnan asioihin ottaa kantaa.

Mutta tässä yhteydessä voisin tietysti todeta sen niin kuin ed. Vehkaojakin, että kun ed. Kemppainen puhui, että tämä ei ole ylhäältä määrätty, niin tosiasiassahan tässä on rajat määrätty ylhäältä.

Mutta ongelmallisinta mielestäni toimivuuden kannalta on se, että valtion erilaisten piirihallintoviranomaisten rajat eivät yhdy maakuntarajoihin, vaan juuri sillä alueella, mistä olen, se on mahdoton sekasotku. Tämä asia olisi pitänyt hoitaa tässä yhteydessä, koska nyt saattaa olla niin, että yksi maakunnallinen liitto voi joutua jopa kolmen saman alan piirihallintoviranomaisen kanssa tekemisiin. Tämä on mahdotonta resurssien hukkakäyttöä. Siinä mielessä lakiesitys ei ole tässä vaiheessa hyväksyttävä, koska tämä ei tuo kunnollista uutta alueellista hallintoa vaan sekoittaa entisestäänkin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

9) Ehdotus laiksi yritystuesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 100
Talousvaliokunnan mietintö n:o 45

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

10) Ehdotukset laeiksi yksityisten valtionapulaitosten toimiehtosopimuslain kumoamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 255
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 21

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotus laiksi Ilmailulaitoksesta annetun lain 11 §:n kumoamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 258
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 11

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Kasurinen: Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys laiksi ilmailulaitoksesta annetun lain 11 §:n kumoamisesta merkitsee käytännössä sitä, että Ilmailulaitoksen palveluksessa olevien vakinaisten virkamiesten

erorahaa ja toistuvaa korvausta koskeva erityissäännös kumotaan. Emme ole voineet yhtyä hallituksen esitykseen seuraavilla perusteilla.

Työsuhdeturvan ylläpitäminen korkean työttömyyden aikana julkisen sektorin laitoksissa on hyvin keskeisessä asemassa. Kun muutoksia tehdään, näihin käsityksemme mukaan tulisi pyrkiä yhteistyössä henkilöstön kanssa. Tässä tapauksessa jälleen kerran on käynyt niin, että tämä tärkeä myötämääräämisen periaate on jäänyt toteutumatta tämän prosessin aikana. Käsityksemme mukaan irtisanomisen helpottaminen voi myös kiihdyttää palvelujen tarjontaa erityisesti pienillä kentillä ja vaikeuttaa myös toisaalta niitä.

Näistä syistä ja tietoisena siitä, että virkaehtojen yleinen järjestely on tulossa kokonaistarkasteluun, tuntuu ajankohta osaratkaisuun epätarkoituksenmukaiselta. Valiokunnalle kerrottiin, että lähimmän vuoden aikana kokonaisratkaisu on odotettavissa eduskuntaan. Emme myöskään voi ymmärtää sitä, että näitä laitos kerrallaan tehdään erillisinä päätöksinä ja lakiesityksinä.

Tästä syystä ja näillä perusteilla ehdotan, että lakiehdotus hylätään.

Ed. Lahikainen: Arvoisa puhemies! Ed. Kasurinen perusteli erinomaisen hyvin syyt, miksi laki tulee hylätä. Näin ollen kannatan ed. Kasurisen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

12) Ehdotus laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 207
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 12

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Ehdotus laiksi maataloustuotteiden markkinointirahastosta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 273
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 22

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta.

Ensin tehdään päätös siitä maa- ja metsätalousvaliokunnan ehdotuksesta, joka koskee lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos maa- ja metsätalousvaliokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos ehdotus kiireelliseksi julistamisesta hylätään, tehdään päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään tai sen hylkäämisestä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Iivari: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys maatalouden markkinointirahastosta on kolmen lain kokonaisuudesta ensimmäinen, joka on nyt eduskunnan suuren salin käsiteltävänä. Lakiesityksiä maatalouden markkinajärjestelmästä, joka korvaisi maataloustulojärjestelmän, tuontimaksulakia ja markkinointirahastolakia on mainostettu modernina EU-lainsäädäntönä. Lakiesitysten lähempi ja huolellinen tarkastelu on kuitenkin tuonut esiin sen, että enemmän nämä lait on tarkoitettu kotimaiseen käyttöön.

Itse asiassa juuri tällä markkinointirahastolailla, joka nyt on lähestymässä ratkaisuansa kolmannessa käsittelyssä, tavoitellaan ensi vuonna lähes miljardia markkaa ylimääräistä maatalouden ylituotannon vientiin. Markkinointirahastohan toimisi sillä tavalla, että siihen siirrettäisiin budjettirahaa, ensi vuoden budjettiesityksen mukaan vähän yli miljardi markkaa. Siihen siirrettäisiin myös maatalouden oman markkinointivastuun osuus, joka olisi ensi vuonna arviolta myös vähän yli miljardi markkaa. Sen lisäksi ylituotannon markkinointia rahoitettaisiin elintarvikkeiden tuonnista kerättävillä tulleilla ja tuontimaksuilla. Näiden maksujen osuus on arviolta 670 miljoonaa markkaa, joten kyseessä on todella melkein yhden kolmasosan korotus ylituotannon vientiin.

Markkinajärjestelmälaki, joka on siis lakiesitys, joka on tarkoitettu korvaamaan nykyinen maataloustulolaki, on ehkä kaikkein modernein ja kaikkein parhaiten hyväksyttävissä oleva laki näistä hallituksen esitykseen kuuluvista maatalouslaeista. Sen hyviä puolia on, että poiketen nykyisestä käytännöstä kustannuskompensaatiota ei voi enää suoraan johtaa laista hintoihin ja maataloustuotteiden hinnat voisivat liikkua tavoitehintojen ja vähimmäishintojen välillä. Markkinoiden vaikutus tulisi jollakin tavalla esiin ainakin teoriassa. Sinänsähän vanha neuvottelujärjestelmä säilyisi myös uudessa markkinajärjestelmälaissa.

Markkinointirahastoon liittyen olennaisin näistä laeista on tuontimaksulaki, joka sekin näyttää modernilta. Sen myötähän on tarkoitus siirtyä lisensioinnista tuontimaksuihin, tavoite, johon olemme tähdänneet vuosien ajan. Mutta sitten kun katsomme tuontimaksujen tasoa, joudumme havaitsemaan, että ne on mitoitettu sekä kiinteiden että muuttuvien tuontimaksujen osalta niin korkeiksi, että itse asiassa muutoksesta ei voi olla kysymys, vaan hallituksen lakiesityksen perusteluissa todetaankin, että korkeista tuontimaksuista on tarkoitus tulla nykyistä tilannetta lähelle kiintiöiden avulla. Eli lisenssit muuttuvat kiintiöiksi, ja kaiken kaikkiansa on pelättävä, että tuontimaksulaki tavoittelee edelleen korkeata elintarvikkeitten rajasuojaa ja sitä kautta korkeita elintarvikkeitten tavoitehintoja, suomalaisten maataloustuotteitten tavoitehintoja.

Myös kilpailun kannalta kiintiöitten kautta tapahtuva rajasuoja on hyvin kyseenalainen. Nythän olen tainnut jo mainitakin, että Suomessa tehdään hillot lähinnä Puolasta tulevista marjoista. Tämä marjatuonti on ollut luvanvaraista, mutta hyvin edullista. Nyt on tarkoitus, että samat elintarvikealan yritykset, jotka ovat tähänkin asti tuoneet marjoja Puolasta, voivat tuoda niitä alemmilla kiintiöillä, mikä tietysti on alalle pääsyn esteitten kannalta aika kiinnostava asia.

Myös tämänhetkinen tilanne lihamarkkinoilla kertoo, mistä kiintiöillä säätelemisessä saattaa olla kysymys. Nythän meillä on yllättäen huolimatta siitä, että kotimainen lihankulutus on talouden taantuman myötä laskenut, pulaa naudan lihasta. Se johtuu siitä, että hinnanerokorvausten tuella, tänä vuonna arviolta 800 miljoonalla markalla, on viety esimerkiksi lihajalosteita lähialueille. Nyt on sellainen tilanne, että pienillä yksityisillä lihatukkuliikkeillä on pulaa raaka-aineista. Ei olekaan enää kotimaista nautaa 27 markkaa kilo saatavissa. Vaikka olisi tuontilisenssit olemassa, tilanne ei paljon siitä parane, koska tuontilisenssin kautta saatavan lihan hinta nousee 33 markkaan kilolta, mikä tietysti tekee aika mahdottomaksi tällaisen pienen tuontiliikkeen toiminnan.

Eli haluan tällä esimerkillä sanoa, että kun käytetään kiintiöitä rajasuojan määrittelyssä, on hyvin paljon mahdollisuuksia myös vaikuttaa elintarviketeollisuuden rakenteisiin. Sekä liha- että vihannespuolelta tulleitten tietojen perusteella on syytä pelätä, että nyt aiotaan yksityiset pienet firmat lyödä ulos tässä kilpailussa ja perinteiseen agrobisnekseen kuuluvat osuusteurastamot ja myös vihannesalan elintarviketeollisuus säilytettäisiin aika lailla keinotekoisin ja jossain määrin väkivaltaisinkin keinoin.

Sosialidemokraatit ovat huolimatta näistä epäilyistä, jotka ikävä kyllä ovat oikeastaan, ministeri Pura, syventyneet tämän prosessin aikana, nähneet, että hallituksella on jonkin verran kuitenkin pyrkimystä modernisoida maataloustulojärjestelmää ja antaa mahdollisuuksia ehkä tulevaisuudessa — sehän tulee välttämättömäksi muutoinkin Gattin ja Euroopan liiton kautta — myös muuttaa rajasuojaa. Sen takia emme ole näistä puutteista huolimatta olleet suoralta kädeltä hylkäämässä lakiesityksiä markkinointirahastosta ja näitä muita lakiesityksiä, joiden käsittely valiokunnassa ei edes ole alkanutkaan. Olemme käyneet hallituksen kanssa keskusteluja useaan otteeseen siitä, minkälaisilla muutoksilla sosialidemokraatit saattaisivat tulla mukaan hyväksymään maatalouden markkinointirahastolain, ja ennen kaikkea kysymys on tietysti siitä, äänestämmekö sen yli vaalien, estämmekö sen kiireelliseksi julistamisen.

Olemme esittäneet hallitukselle, että maatalouden markkinointirahaston johtokunnan kokoonpanoa muutettaisiin niin, että siinä olisi edustettuina vain virkavastuulla toimivat virkamiehet maa- ja metsätalousministeriöstä, valtiovarainministeriöstä, kauppa- ja teollisuusministeriöstä sekä ulkoministeriöstä. Rahaston toimialaa lähellä olevia etujärjestöjä voitaisiin käyttää asiantuntijoina. Mutta ennen kaikkea etujärjestöt, jotka koostuisivat alkutuottajista, jalostajista, kuluttajien edustajista ja tilastoviranomaisista, voisivat muodostaa neuvottelukunnan maatalouden markkinointirahaston yhteyteen ja myös seuraamaan, miten tuontimaksulaki toimisi. Tällaiseen ehdotukseen emme ole saaneet vielä vastausta, joka saattaisi tyydyttää. Olen ymmärtänyt, että maatalouden markkinointirahaston johtokunnan kokoonpanoa koskevat asenteet ovat aika kovia hallituksen puolella.

Olemme myös ehdottaneet, että samalla kun sovittaisiin tästä lakipaketista, sovittaisiin siitä aikataulusta, jolla maatalouden ylituotannon vientitukea voidaan leikata.

Olemme myös ottaneet esiin sen, että maa- ja metsätalousministeriö ei välttämättä ole markkinointirahaston kaikkein paras sijoituspaikka. Näyttää siltä, että esimerkiksi valtiokonttorissa saattaisi olla enemmänkin sellaista asiantuntemusta, jota markkinointirahaston toiminta kaipaisi.

Kuten aiemminkin olen todennut, olemme myös lähteneet siitä, että markkinointirahastolaki ja tuontisuojalaki ovat kovasti sidoksissa toisiinsa emmekä voi olla hyväksymässä markkinointirahastoa sellaisessa tilanteessa, jossa näyttää siltä, että tuontimaksulain lopputulos nostaa kuluttajahintoja eikä laske niitä.

Olemme käyneet ja olemme valmiita käymään tietysti edelleenkin, aikaahan tässä huomiseen on, keskusteluja kiinteitten tuontimaksujen tasosta ennen kaikkea eräitten kasvistuotteiden ja vihannesten osalta. Olemme halunneet keskustella myös siitä, millä tavalla kiintiöiden osuutta voitaisiin todella tässä lainsäädännössä alentaa ja siirtyä aidosti tuontimaksuihin. Olemme tietysti erittäin kiinnostuneita siitä, miten tuontimaksulaki toimii lihan ja juustojen tuonnin suhteen. Näyttää siltä, että ainakin osalla juustoja rajasuoja nousisi, ja samoin meistä on ollut vaikea ymmärtää esimerkiksi se, että lampaanlihan tuontisuoja on yhtä korkea kuin naudanlihan, vaikka Suomessa ei olla lampaanlihan suhteen omavaraisia.

Olen kerrannut näitä sosialidemokraattien argumentteja sen takia, että kysymyksessä on tärkeä lainsäädäntö, ja sen takia, että me suhtaudumme maatalouteen kansallisena kysymyksenä vakavasti emmekä halua oppositioasemasta käsin olla pelkästään kaatamassa mahdollisuuksiemme, voimiemme ja kykyjemme mukaan kaikkia hallituksen esityksiä.

Tähän saakka hallituksen kanssa käydyissä keskusteluissa emme ole kuitenkaan edenneet riittävästi, joten minun on ehdotettava, että ehdotus laiksi maataloustuotteiden markkinointirahastosta, hallituksen esitys n:o 273, hylätään. Samassa yhteydessä totean, että en usko, että voimme olla myöskään äänestämässä sitä kiireelliseksi.

Ed. Viinanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Lahikainen: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys laiksi maataloustuotteiden markkinointirahastosta on yksi osa maatalouden kokonaisuudistusta, joka liittyy oleellisesti maatalouden rakennemuutostarpeisiin sekä tulevaan EU-jäsenyyteemme. Markkinointirahastohan toimisi välineenä maataloustuotteiden markkinoinnin edistämisessä, hoitamisessa ja rahoittamisessa.

Kuten ed. Iivari totesi, tähän budjetin ulkopuoliseen rahastoon siirrettäisiin vuosittain kiinteä summa valtion talousarviosta ja lisäksi rahastoon tuloutettaisiin maataloustuottajilta oma osuutensa. Lakiin liittyvä ongelmakohta on se, että tätä rahoitusta kerättäisiin lisäksi elintarvikkeiden tuontiin liittyvillä tulli- ja tuontimaksuilla sekä valmisteveroilla. Kun me käymme keskustelua markkinointirahastosta, niin me käymme keskustelua kokonaisuudistuksesta ja siihen oleellisesti liittyvistä lakiesityksistä, joista kaksi on tässä vaiheessa vielä maa- ja metsätalousvaliokunnan käsittelyssä.

Kun me lähdimme käsittelemään tätä kokonaisuutta ja uudistuksen nimellä kulkevaa pakettia, asetimme tavoitteeksi paitsi tarpeellisen rakennemuutoksen aikaansaamisen, mihin on jo perustellut kansalliset syytkin olemassa, niin ennen kaikkea ylituotannon vähentämisen tarpeen ja myös ruoan hinnan muodostumisen. Myös tuontisuojalain tavoitteeksi on asetettu maatalouden tuottavuuden kehittäminen, maatalouden kustannustason alentaminen, maatalouden markkinoinnin turvaaminen sekä kuluttajanäkökulma. Nämä tavoitteet ovat sinänsä oikeita ja hyväksyttäviä ja monilta osin yhteneväisiä sosialidemokraattien näkemysten kanssa. Lakiesitysten sisältö on kuitenkin osoittautunut keskeisiltä osin olevan ristiriidassa näiden hyvien tavoitteiden kanssa.

Ed. Iivari kertoi puheenvuorossaan tästä laista maataloustuotteiden tuontisuoja- ja hinnanerokorvaukseksi. Laissa ongelmaksi ovat nimenomaan muodostumassa kiinteät tuontimaksut, jotka on monilta osin asetettu käsittämättömän korkeiksi. Ne ovat omiaan nostamaan sekä asianomaisten tuotteiden kuluttajahintoja että vaikeuttamaan elintarvikkeita jalostavan teollisuuden asemaa raaka-aineiden hintojen noustessa, samalla kun teollisuus joutuu varautumaan vapaakaupan laajentumiseen.

Olemmekin neuvotteluissa, joita tämän prosessin yhteydessä on käyty, vaatineet, että tuontimaksujen määräytymisen perusteet ja perustasot on arvioitava uudelleen ja selvitettävä näiden vai-

kutukset kuluttajahintoihin ja elintarvikemarkkinoiden toimivuuteen. Tämän lain liitteenä nimenomaan olevien tuontimaksutaulukoiden perusteella on nähtävissä, että useiden tuotteiden rajasuoja nousee. Näistähän me olemme tämän keskustelun aikana jo aiemmin saaneet kuulla esimerkkejä, joten en käy niitä enää tässä vaiheessa keskustelua toistamaan.

Tähän liittyy toisena maataloustuotteiden markkinajärjestelmä, jonka mukaan automaattisesta, laskennallisesta ja kaavamaisesta kustannusten kompensaatiosta luovutaan ja tavoitehintojen ylitystä tai alitusta ei enää otettaisi lakisääteisesti huomioon maataloustuloneuvotteluissa. Nykyinen maataloustulolaki, joka on vielä ensi vuoden voimassa, on tarkoitus myös kumota tämän uudistuksen yhteydessä. Tässäkin kohden voi todeta sen, että uudistukset ovat myönteisiä ja niitä me olemme myös pitkään olleet vaatimassa.

Lakiesityksessä lähdetään kuitenkin siitä, että tiettyjen maataloustuotteiden hinnat määritellään edelleen hallinnollisesti neuvotellen tavoitehintoina. Tuotteille voidaan asettaa myös vähimmäishintoja. On erittäin todennäköistä ja mahdollista, että rajasuoja sekä tuotannon tuki ja sen myötä ylituotanto säilyvät korkeina edelleenkin. Tästä puolestaan seuraa, että lakiehdotuksen tavoitteet markkinoiden vaikutuksen lisäämisestä elintarvikkeiden hinnanmuodostukseen jäävät käytännössä kuolleeksi kirjaimeksi. Näin emme voi edelleenkään odottaa edullisempia elintarvikkeita.

Nyt meillä on käsittelyssämme osa tästä kokonaisuudesta eli markkinointirahasto. Tätähän ehdotetaan perustettavaksi maa- ja metsätalousministeriön alaisuuteen valtion talousarvion ulkopuoliseksi rahastoksi hoitamaan ja rahoittamaan maataloustuotteiden markkinointia. Tämän rahaston perustamiseen liittyy muutama keskeinen ongelmakohta, josta on usein keskusteltu neuvotteluissa ja myös tässä salissa jo aiemmin.

Ensimmäinen kysymys on tietysti se, onko ylipäätään syytä perustaa budjetin ulkopuolista rahastoa maataloustuotteiden markkinointia varten. Kun on pohtinut tätä asiaa, tuntuu siltä, että on sinällään järkevää luoda nykyistä joustavampi ja nopeampi järjestelmä hoitamaan tätä tehtävää. Rahastojahan on jo kaikissa EU-maissa.

Mutta se, miten sen hallinto tai hallitseminen järjestetään, onkin muodostunut yhdeksi ongelmakohdaksi, ja siitä ed. Iivari jo puhuikin. Tuntuisi siltä, että olisi syytä lähteä siitä liikkeelle, että tätä rahastoa johtamaan muodostettava porukka koostuisi ainoastaan virkavastuulla toimivista virkamiehistä. Mikäli katsotaan tarpeelliseksi ottaa tähän muita intressiryhmiä mukaan, ne muodostaisivat neuvottelukunnan. Se ei sitten kylläkään saisi mielestäni muodostua yksipuolisesti vain tiettyjen etupiirien edustajista, vaan siinä pitäisi olla myös selkeästi mukana kuluttajien näkökulma ja edustus.

Tämän lakipaketin käsittelyn yhteydessä on mielestäni käynyt ilmi se, että maatalouden markkinointirahastoon kiinteästi liittyvä lakiesitys maataloustuotteiden tuontisuojasta näyttää pikemminkin nostavan kuin laskevan ruuan hintaa. Korkeita tuontimaksuja käytettäisiin maatalouden ylituotannon viennin rahoittamiseen. Tuontisuojan näennäisuudistukseen sisältyvällä vanhanmallisella kiintiöihin perustuvalla säätelyllä pidettäisiin kotimaisten tuotteiden tavoitehintoja korkealla. Se lisäisi kansantalouden kokonaisrasitusta nyt ja myös silloin, kun mahdolliseen EU-jäsenyyteen liitetään pitkät siirtymäajat elintarvikkeiden rajasuojalle ja maatalouden rakennemuutokselle.

Näin ollen voi todeta, että hyvät tavoitteet, joita lain perusteluissa on kirjattu ja joita sosialidemokraatitkin ovat tälle laille ja sen hyväksymisen ehdoksi asettaneet, eivät toteudu. Tästä syystä tämä markkinointirahasto budjetin ulkopuolisena tulee hylätä. Kannatan näin ollen ed. Iivarin tekemää ehdotusta.

Maa- ja metsätalousministeri P u r a : Arvoisa puhemies! Täällä on kiinnitetty huomiota siihen, että jalostettujen elintarvikkeiden vienti on viime kuukausina merkittävästi lisääntynyt ja lisääntyviä hinnanerokorvausvaroja olisi pääsääntöisesti käytetty lihajalostetuotteiden vientiin. Näin asianlaita ei ole. Jalostettujen elintarvikkeiden vienti on lisääntynyt lähinnä Baltian maihin ja Venäjälle, mutta tuotteet, joita on viety huomattavasti ennakoitua runsaammin, ovat lähinnä sokeripohjaisia makeisia, erilaisia leivonnaisia ja myös erilaisia mehutuotteita, jotka pääasiallisesti on valmistettu tuontiraaka-aineista.

Lihamarkkinatilanne on tasoittumassa niin, että loppuvuoden lihamarkkinat kotimaan osalta voidaan hoitaa ilman lihan merkittävää tuontia maahan. Mitä lihan vientipäätöksiin tulee, niin viimeiset päätökset on tehty heinäkuun lopulla. Silloisen lihamarkkinatilanteen arvion mukaan alalla oli se käsitys, että lihan vienti voidaan kotimarkkinoiden häiriintymättä toteuttaa silloin päätetyn tason mukaisesti.

On totta, että eräillä lihateollisuuden yrityksillä on puutetta lihasta raaka-aineena omaan teolliseen toimintaansa. Käsitykseni on kuitenkin se, että puute johtuu lähinnä selvästä lihan tuonnin vähenemisestä ja erityisesti siitä, että meillä on lihanjalostuskapasiteettia runsaasti enemmän kuin sille lihamäärälle, joka nyt kotimaan markkinoille ja vientiin käsitellään. Raaka-ainepulan vuoksi on jouduttu monissa laitoksissa siirtymään lyhennettyihin työviikkoihin. Hallituksen lakiesityskokonaisuus kuitenkin lähtee myös siitä mahdollisuudesta, että työllisyyttä ja taloutamme tukien voisimme ohjata maailmanmarkkinahintaisia raaka-aineita jatkossa niiden teollisuuslaitosten käyttöön yhteisesti sovitulla tavalla työpaikkojen turvaamiseksi ja myös elintarviketeollisuuden kilpailukyvyn säilyttämiseksi.

Markkinointirahastolakiin on ehdotettu muutoksia johtokunnan osalta siten, että vain virkavastuulla toimivat ministeriöiden edustajat muodostaisivat johtokunnan. Hallituksen käsitys on se, että tuottajain edustus johtokunnassa on perusteltu siitä syystä, että arvioiden mukaan tuottajat rahoittavat reilun kolmanneksen koko markkinointirahaston vuosittain käytettävissä olevista hinnanerokorvausvaroista. On siis aivan luonnollista, että tuottajat haluavat myös olla johtokunnassa valvomassa sitä, että se osuus, joka maataloudelta peritään, käytetään myös niiden maataloustuotteiden vientiin, joilla turvataan tilanne, jossa markkinahäiriöitä ei synny. Näin lain tavoitteet myös tavoitehintojen saavuttamisen osalta toteutuisivat.

Mitä tulee rahaston suhteeseen valtiokonttorin toimintaan, siinä varmasti on maa- ja metsätalousministeriön osalta sovittavissa erilaisia käytännön järjestelyjä, joita valtiokonttori asiantuntemuksensa osalta lainanottoon ja sijoitustoimintaan liittyen voisi hoitaa.

Tuontimaksulain osalta tuontimaksujen taso on lakiesityksessä asetettu siten, että nykyisen tasoinen tuonti voisi sopimuksen mukaan jatkua, ja taso on myös asetettu siitä lähtökohdasta, että vaikutukset hintatasoon olisivat neutraaleja.

On syytä edelleen korostaa sitä, että lainsäädäntö muodostaa kokonaisuuden, jossa merkittävä muutos sisältyy markkinajärjestelmälain säätämiseen nykyisen maataloustulolain tilalle. Tässä laissa, kuten täällä puheenvuoroissa todettiin, on juuri sitä joustoa, jota maatalouspoliittisten järjestelmien osalta on toivottu. Merkittävä muutos on se, että markkinajärjestelmälaki poistaisi automaattiset kustannuskorvaukset ja myös jälkeenjääneisyyden tuottajahintojen saavuttamisessa, minkä katson olevan merkittävä muutos siihen järjestelmään, jota viime vuosina on toteutettu.

Hallitus on edelleen valmis jatkamaan neuvotteluja yksityiskohdista, jotka liittyvät tuontimaksulain eräiden tuotteiden tuontimaksutason määrittelemiseen. Toivon, että huomenna tässä salissa voitaisiin toimia niin, että järjestelmä kokonaisuudessaan olisi voimassa vuoden 94 alusta. Palaaminen määrällisiin tuontirajoituksiin ja lisensiointiin olisi meidän pyrkimyksillemme kova takaisku, ja saattaa olla niin, että jos tällaiseen vaihtoehtoon joutuisimme tukeutumaan, sillä voi olla muitakin kuin maatalouspoliittisia vaikutuksia.

Arvoisa puhemies! Toivon, että hylkäysehdotuksista huolimatta vielä voisimme jäljellä olevan ajan käyttää niin, että huomenna voisimme äänestää tässä salissa niin, että myös markkinointirahastolaki saisi riittävän eduskuntaenemmistön.

Ed. I i v a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pura, toki keskustelemme keskenämme. Tämä oli sillä tavalla historiallinen puheenvuoro tässä salissa, että ensimmäistä kertaa oli jonkinmoista pientä vastaantuloa, mutta katsotaan sitten.

Mutta jos puhemies sallii, niin käytän vastauspuheenvuoron myös itselleni, koska ilmaisin vähän epämääräisesti tarkoituksiani. Haluan esittää hyvin selkeästi, että tässä vaiheessa vastustan myös lain kiireelliseksi julistamista.

Mutta sitten vielä ministeri Puralle tästä lihatilanteesta. Meillähän on lihan kotimainen kysyntä laskenut kovasti, ja nyt samaan aikaan on puutetta lihasta pienillä lihatukuilla ja teurastamoilla. Kyllähän se nyt aika jännä kuva on, kun elo — lokakuusta on sian ruhohinta noussut 7 prosenttia, luuton kinkku 20 prosenttia, sian etupää 15 prosenttia. Tästä hinnannoususta ja toisaalta raaka-aineen saatavuuden ongelmista ja korkeista tuontimaksuista johtuen on käymässä lihaalalla aikamoinen pienten yrittäjien uloslyönti osuusteurastamoiden hyväksi.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, millä ed. Iivari oman puheenvuoronsa aloitti, eli että tämä laki on tavallaan EU:n edellyttämä ja sen kautta sopeutetaan maataloutta Euroopan liiton tasoon, oli minun mielestäni hyvin paljastavaa, ja olisin odottanut, että ministeri olisi siihen puuttunut.

Erään seikan ministeri täällä totesi: Laki on toisessa käsittelyssä saanut sen muodon, mikä sitovasti sille tulee, joten tuntuu aika mielenkiintoiselta, että sitten puhutaan vielä neuvotteluista. Mikäli olen ymmärtänyt oikein ed. Iivarin puheenvuoron, määrätyt tahot osallistuisivat neuvotteluihin. Asiat on kuitenkin pykälissä sidottu; tältä osin tuntuu hieman oudolta.

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Iivarin tekemää esitystä lakiesityksen hylkäämiseksi ja kannatan myös ed. Iivarin tekemää esitystä, että lakiesitystä ei julisteta kiireelliseksi.

Arvoisa puhemies! Niin kauan kuin valtio on maksumiehenä, ei voida puhua markkinoinnista markkinatalousmielessä tämän maatalouden markkinointirahaston osalta, eikä ylituotannosta päästä eroon niin kauan kuin valtio pidetään maksumiehenä. Valtion rahahan tässä palaa paitsi näinä suorina panoksina sinne rahastoon myös siltä osin, että ne tulot, jotka valtio muuten saisi, jotka nyt eivät tuloudu budjettiin, vaan jäävät suoraan markkinointirahaston käyttöön, tuontimaksut, lannoiteverot jne., ovat kaikki pois valtion kassasta, ja valtion rahaahan sekin on. Eli ei voi ajatella, että valtion osuus olisi vain suora panos siihen rahastoon, vaan valtion panos on tässä paljon suurempi.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kun minun mielestäni täällä ei ole tehty muussa kuin vastauspuheenvuorossa ehdotusta kiireelliseksijulistamisehdotuksen hylkäämisestä, minä teen nyt virallisesti ehdotuksen siitä, että eduskunta ei hyväksyisi ehdotusta lain kiireelliseksi julistamisesta. Tietysti samalla kannatan myös ed. Iivarin tekemää ehdotusta lain hylkäämisestä. Nyt ovat asiat ikään kuin kaavassaan minun mielestäni.

Ed. Vuorensola: Arvoisa puhemies! Kun tätä keskustelua nyt kuuntelee, niin ehkä semmoinen yleinen johtopäätös on, että tästä asiasta olisi ehkä pitänyt puhua vähän pitempään ja perusteellisemmin, koska tiettyä lähentymistä minun mielestäni tässä on tapahtunut. En usko, että kummallakaan puolella sinänsä olisi lyöty vielä ovia säppiin. Kuitenkin haluaisin kommentoida muutamia asioita ja ehkä perusteita, minkä takia hallituksen taholta esitetään, niin kuin on esitetty.

Ihan ensiksi sanoisin, että se suurin muutos, mikä tässä kokonaisuudessa on, kun ei nyt, ikävä kyllä, voi puhua ihan pelkästään tästä rahastolaista, on se, että tässä lakikokonaisuudessa on kuitenkin selkeästi lähdetty liikkeelle siitä, että ei lähdetä maataloustuotannosta käsin, vaan lähdetään pääosin nimenomaan markkinoilta käsin. Tämä on minusta aika suuri muutos siihen, sanotaanko, vanhaan kulttuuriin, mikä meillä on ollut aikaisemmin. Kyllähän tämä lakipaketti kokonaisuudessaan sisältää nämä elementit täydellisesti, ja niihin ehkä joihinkin myöhemmin palaan.

Puuttuisin markkinajärjestelmälain osalta siihen, mihin ed. Lahikainen puuttui erityisesti, kun hän esitti, että tuossa laissa määritellään tavoitehinnat. Jos oikein ymmärsin, hän vähän arvosteli sitä, että määritellään palkka. Minä ainakin koen asian niin, että hyvin pitkälle tässä on samasta kysymys kuin esimerkiksi työehtosopimuksissa, joissa nykypäivänä yhä enemmän ja enemmän samalla tavalla luodaan palkoille raamit, jotka sitten usein paikallisesti toteutuvat tai eivät sitten aivan täysin toteudu. Minusta tässä on hyvin saman kaltaisesta asiasta kysymys. Pitäisin itse asiassa hyvin arvokkaana kaikkienkin kannalta, että näistä asioista voidaan neuvottelujärjestelmän, joka on tässä erittäin avoin, puitteissa kuitenkin sopia.

Rahastosta sanoisin sen verran, kun täällä on puututtu sen hallintoon, että omalta osaltani pidän hyvinkin tärkeänä, että rahaston hallinnossa ovat pääosin mukana vain maksajat. Sitä kautta myös syntyy tietty tulosvastuu rahastolle, sopikoot sen siellä sitten osapuolet keskenään, miten se toteutuu.

Joka tapauksessahan lähtökohta koko rahastolle on, että valtion panos rahastoon on tietty ja myös tietyllä tavalla rajattu. Tämä poikkeaa aika lailla myös vanhoista järjestelmistä. Sitä, onko se rahasto valtiokonttorissa vai missä, pidän suhteellisen pienenä muutoksena, mutta jos se toimivuuden kannalta on järkevää, en ainakaan henkilökohtaisesti osaa sitä oikein edes vastustaa.

Ed. Luukkainen viittasi siihen, että tämä ei ole oikein kunnon markkinataloutta, kun tähän tulee valtion rahaa joukkoon. Se pitää tietysti paikkansa aivan puhdasoppisesti katsoen. Mutta sen perään tietysti pitää ja voi kysyä, missä maailman maassa rahaa ei elintarviketuotantoon tai maatalouteen tule. Olisi mukava kuulla ne maat, joissa rahaa ei tähän prosessiin tule. Yleensä rahaa tulee tavalla tai toisella, ja yleensä syyt ovat hyvin pitkälle yhteiskuntapoliittisia. Ne eivät välttämättä ole ollenkaan ensisijaisesti maatalouspoliittisia. Meillä varmasti siinä on myös maatalouspoliittisia syitä ja minusta saa ollakin. Mut-

ta jos haluamme säilyttää maataloutemme ja tietyn omavaraisuuden, niin kyllä luulisin, että valtion rahaa jatkossakin tarvitaan. Mutta se on tosiasia, että tämä järjestelmä kokonaisuudessaan sysää vastuuta yhä enemmän sekä tuottajille että markkinoille ja vähenevässä määrin valtiolle. Niin olen tuon idean ymmärtänyt.

Siinä mikä liittyy tuontimaksulakiin ja viennin hoitamiseen, ymmärtäisin niin, että koko yhteiskunnan kannalta, ei pelkästään maatalouden ja perustuotannon kannalta, on tärkeää, että voisimme säilyttää tietyn tasapainon viennin ja tuonnin osalta. Minusta se tasapaino toteutuu aika hyvin silloin, kun järjestelmä on laadittu sellaiseksi, että tietyt kynnykset lankeavat vasta sen jälkeen, kun tavoitehinnat on joko ylitetty tai alitettu selvästi. Silloin voidaan katsoa, että yhteiskunnalla on tarvetta puuttua tähän kysymykseen. Jos ei tätä periaatetta hyväksytä, se tietysti merkitsee sitä, että me hyväksymme lainsäädännön, jossa tuontia käytetään välineenä, jolla säädellään sekä tuottajahintaa että myös mahdollisesti välillisesti kuluttajahintaa.

Tämäkin on aika suuri periaatteellinen muutos aikaisempiin järjestelmiin. Aikaisemmin meillä on lähdetty kotimaisista perusteista sikäli, että on pyritty turvaamaan tietyllä tavalla myös viljelijöiden tulotaso, ja sehän tapahtuu vain tuottajahintatason kautta. Niin ainakin minä olen ymmärtänyt.

Aikaisemmin olen esittänyt kritiikkiä kokonaispaketista siltä osin, että siinä tietty osa valtuuksista nimenomaan viennin osalta kulkee rahaston kautta, voi sanoa, lähes täydellisesti. Sen sijaan tuonnin osalta siinä on poikkeama niin, että valtioneuvostolle annetaan tiettyjä valtuuksia. Pitävätkö ne poikkeukset ja onko valtuus sellainen, että se voidaan salissa hyväksyä, sitä ei kai kukaan osaa vielä sanoa. Joka tapauksessa tapahtuu niin, että päätöksenteko on kahdessa eri paikassa ja sillä tavalla kahdessa eri paikassa, että ajallisesti ne eivät välttämättä ole keskenään synkronissa.

Jos muistellaan historiaa, aikoinaan, ennen kuin nykyinen markkinointineuvosto perustettiin, sen perustamista perusteltiin nimenomaan sillä, että saataisiin yhteen paikkaan joustava järjestelmä, jolla voitaisiin vientiä ja tuontia hoitaa niin, että ne ajallisesti ajoittuisivat oikein, sekä vienti että tuonti. Lähtökohtana oli nimenomaan silloin se, kun pääosin oli silloin viennistä kysymys, että vientipäätös voitaisiin tehdä nopeasti ja Suomen kansantalouden kannalta mahdollisimman joustavasti ja hinnan kannalta hyvään aikaan. Tältä osin markkinointineuvosto itse asiassa onkin toiminut varsin hyvin. Mutta tavallaan aika on ajanut sen ohitse ennen muuta sen vuoksi, että tuonnin merkitys on muuttunut toisenlaiseksi kuin aikaisemmin ja yhä yleisemmin hyväksytään se, että myös tuontia pitää sallia ja sitä pitää tapahtua.

Mutta en ole kuullut, että olisi vielä hyväksytty periaatetta, jolla nimenomaan tuonnin avulla pyrittäisiin vaikuttamaan suoranaisesti tuottajahintatasoon ja siten mahdollisesti välillisesti kuluttajahintatasoon. Tätä periaatetta ei tähän asti ole missään siunattu, mutta tämän lakipaketin myötä tietyllä tavalla se tulee tietysti hyväksytyksi. Sen vuoksi se on tietysti suuri periaatteellinen muutos.

Arvoisa puhemies! Vaikka lakipakettiin liittyy monia ongelmia ja nimenomaan tuontisuojan osalta uskoakseni sellaisia ongelmia, jotka osoittautuvat nyt esitettyjen epäilyjen mukaisesti tosiksi mahdollisesti myöhemmin, ymmärrän niin, että kun on tiettyä liikkuvuutta tuontiin tuontimaksulailla haettu, se on tavallaan ensimmäisen askel, että sillä voidaan järjestelmää myöhemmissä vaiheissa kehittää. Kukaanhan ei tässä vaiheessa osaa sanoa, millä viikolla purjoa pitää tuoda, millä viikolla tomaattia pitää tuoda. Tästähän siinä on kysymys. Esimerkiksi kaupan kannalta tiedän tarkasti 15 vuoden ajalta, että koskaan ei ole osunut oikeaan tuontipäivämäärää koskeva päätös, vaan se on aina ollut muutaman päivän liian myöhään johtuen yksinomaan siitä, että intressi kaupalla on aivan toisenlainen kuin on meidän kotimaisilla tuottajillamme. Ei se välttämättä niin hirveän vastakkainen ole mutta selkeästi erilainen. Toivoisin, että tästä paketista vielä kuitenkin rakentavassa hengessä keskusteltaisiin ja neuvoteltaisiin niin, että siitä löytyisi tietynlainen konsensus.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan ed. Vuorensolalle. En todellakaan vastusta maatalouden tukea sinänsä, en vastusta omavaraisen maatalouden ylläpitoa tai suoraa tulotukea, mutta vastustan rakenteellisen ylituotannon tukemista valtion varoin. Jos Markkinointirahasto perustuu siihen, että valtio on siinä pääasiallinen tai ensisijainen maksaja, ja sehän on, koska siinä on kaksi valtiolta tulevaa elementtiä, toinen on suora sijoitus budjetin kautta ja toinen se, että tietyistä eristä tuleva tulo suoraan tuloutetaan rahastoon ohi budjetin, ohi valtion kassan — sitä vastustan, koska jos ajatellaan, että otetaan markkinaorientoitunut lähes-

tymistapa, eihän se enää ole sitä, jos siinä valtion sorkat ovat pelissä ja valtio on siinä maksumiehenä.

Pikkuhiljaa minusta pitäisi päättää, kohdellaanko maataloustuottajia yrittäjinä vai kohdellaanko heitä valtion virkamiehinä, ja sen mukaan valita linja. Ei voi olla jatkuvasti käytössä sekalinja, josta tavallaan kaikki edut voidaan koota viljelijälle ja kaikki haitat kootaan valtiolle. Jos valitaan yrittäjälinja, silloin pitää myös ottaa huomioon yrittäjäriski niin kuin muussakin yritystoiminnassa, tai sitten siirrytään siihen järjestelmään, että maataloustuottajat ovat ikään kuin valtion palveluksessa. Valtio päättää siitä, mitä tuotetaan, ja näin on sitä kautta kokonaan suora tulotukijärjestelmä. Silloin ylituotantoa myöskään ei ole, koska ehdot ovat sen mukaiset.

Ed. L a h i k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin mielenkiinnolla ed. Vuorensolan puheenvuoroa jälleen kerran ja monilta osin olin yhtä mieltäkin asioista ja ennen kaikkea maataloustuotteiden markkinointijärjestelmästä, joka sinällään tuo joustavuutta tilanteeseen. Automaattinen kustannusten kompensaatiojärjestelmä loppuu. Mutta kun esitin puheenvuorossani huoleni siitä, että vanha systeemi jatkuu, se jatkuu juuri siitä syystä, että vanha neuvottelujärjestelmä kuitenkin edelleen säilyy ja edelleen neuvotellaan hinnoista. Se oli huolenaihe, ja toivon, että näin ei olisi, vaan todella päästäisiin aitoon oikeaan joustavuuteen myös näissä kysymyksissä.

Te puutuitte myös johtokuntakysymykseen. Itse näen johtokunnan lillukanvarsiasiana, kun katselee kokonaisuutta. Nimenomaan luulen, että siitä jos mistä pitäisi löytyä ratkaisu ja yksituumaisuus, jos halua on.

Mutta nimenomaan tuonti- ja tullimaksut ovat ongelma, joka tähän liittyy ja josta tekin käytitte hyvin pitkän puheenvuoron, jonka sisällöstä monissa kohdissa olin samaa mieltä. Me olimme moneen kertaan yhteydessä maa- ja metsätalousministeriön virkamiehiin sekä myös ministeri Puraan ja yritimme löytää ratkaisua tuontimaksujen tasoon ja pyysimme arvioita siitä, mitä ne vaikuttavat elintarvikkeiden hintoihin, ja pyysimme selvitystä ylituotantoon liittyvästä problematiikasta. Mutta me emme ole saaneet näitä vastauksia. Näin ollen me emme voi myöskään olla hyväksymässä yhtä osaa tästä kokonaisuudesta.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Kaiken varalta — itse kuulin sisäisen radion kautta ed. Iivarin puheenvuoron ja esityksen nimenomaan kiireellisyyden osalta — jos se on sillä tavoin merkitty pöytäkirjoihin, jotta ei synny mitään tulkintaongelmia, ja myös siltä varalta, että perustuslakivaliokunnan ei tarvitsisi mahdollisesti lähteä tulkitsemaan arvoisan puhemiehen menettelyä, kannatan ed. Aittoniemen hylkäystä ja kiireellisyyden vastustamista koskevia ehdotuksia.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Maatalouden tulo- ja markkinointijärjestelmän muutokseen liittyvät lakiehdotukset muodostavat suuren ja erittäin merkittävän kokonaisuuden. Tämän lakipaketin valmistelutyötä on tehty pitkään ja perusteellisesti. Lähtökohtana on ollut markkinalähtöisyys, kuten aiemmin on jo useaan kertaan todettu, järjestelmän mahdollisimman hyvä toimivuus ja edullisuus sekä tuottajien että kuluttajien samoin kuin valtiontalouden kannalta. Keskeisenä ja pitkään myös sosialidemokraattien vaatimana nyt olisi toteutumassa maatalouden markkinointirahasto, joka on keskeinen osa suunniteltua tulo- ja markkinointijärjestelmää. Pidän erittäin valitettavana ja jopa kansallisena menetyksenä, jos maatalouden markkinointirahastoa koskeva hanke huomisessa äänestyksessä eduskunnassa kaatuu. Korostan samalla, että uusi tulo- ja markkinointijärjestelmä on meille tärkeä myös puhtaasti kansallisista syistä aivan riippumatta mahdollisesta EU-jäsenyydestä. Sen toteutuminenhan saattaa monella tavalla mutkistua niiden tietojen perusteella, joita viimeviikkoinen komission paperi meille kertoi.

Ed. S-L. A n t t i l a : Arvoisa rouva puhemies! Puutun ihan pariin kolmeen asiaan, jotka ovat tulleet erityisesti sosialidemokraattien puheenvuoroissa esille.

On aivan totta, että meillä on ollut eräitä ongelmia nimenomaan lihan osalta siitä yksinkertaisesta syystä, että tällä hetkellä lihan viejälle maksetaan hinnanerokorvaukset tavoitehinnan mukaan eikä sen hinnan mukaan, joka lihasta maksetaan. Mutta nyt, arvoisat sosialidemokraatit, juuri tässä on käsillä järjestelmä, jolla tämä asia voitaisiin korjata, koska jatkossa maksettaisiin vientituki vähimmäishinnan mukaan. Sen takia toivon, että sosialidemokraatit, kun te mietitte lopullista suhtautumistanne äänestykseen, minusta tässä on yksi osa, joka teidän kannattaa ottaa vakavasti. Tämä korjaa sen epäkohdan,

joka kiistämättä nyt on olemassa. Se on ollut järjestelmä, joka raksuttaa suoraan viejän kassaan. Naudanlihan hinnat ovat olleet 18 prosenttia alle tavoitehintojen, sianlihan 8—9 prosenttia. Kaikki nämä prosentit ovat raksuttaneet suoraan viejän kassaan.

Toinenkin asia keskustelussa unohtuu, kun aivan oikein on kaivattu markkinaorientoitumista enemmän maataloustuotteiden hinnanmuodostukseen. Nyt sitä tätä kautta tulisi. Markkinaorientoituminen tulee juuri sitä kautta, että tavoitehinnan ja vähimmäishinnan väliltä markkinat määräävät hinnan sen mukaan, mikä on vientitilanne. Jotta tämä järjestelmä toimisi, vienti vaatii markkinointirahaston, joka voi sen joustavasti hoitaa.

Nämä kaksi asiaa halusin puhujakorokkeelta tulla tuomaan julki ihan siitä syystä, että minusta nämä ovat juuri niitä, joita te sosialidemokraatitkin olette puheenvuoroissanne mm. valiokunnassa edellyttäneet.

Kolmantena, nyt poistuisi automaattinen kustannusten kompensaatio, järjestelmä, joka tällä hetkellä voimassa olevassa laissa on 3 prosentin yli. Jos tämä huomenna kaatuu, minä pahaa pelkään, että me palaamme takaisin siihen järjestelmään, joka on tällä hetkellä. Arvoisat sosialidemokraatit, se on talonpojan kannalta tällä hetkellä huomattavasti parempi, koska ei tule kelluvia palkkoja. Edelleen säilyttäisiin kiinteissä tavoitehinnoissa lukuun ottamatta lihaa, joka tälläkin hetkellä on jo ollut kelluvan hinnanmuodostuksen piirissä, tavoitehintoja ei ole saavutettu. Tässä minusta mennään pitkälti juuri niitä tavoitteita kohti, joita sosialidemokraattien puheenvuoroissa salissa on esitetty.

Kaiken kaikkiaan on sitten Suomi jatkossa EU:ssa tai ei tosiasia on se, että maataloustuotantoonkin kansainväliset tekijät, mm. Gatt-ratkaisu, tulevat vaikuttamaan. Rajasuoja tullaan silloin pienin askelin, 5 prosentin avauksella mahdollisesti, toteuttamaan. Tämä olisi ollut järjestelmä, jolla olisi voitu käytännössä yrittää sopeutua kovenevaan kilpailuun ja rajojen avautumiseen. Siinä olisi luotu tavallaan järjestelmä, jolla olisi voitu myös ottaa vastaan niitä haasteita, joita Gatt-pöydästä mitä todennäköisimmin joulukuun puolivälissä saadaan.

Pahaan pelkään, että meillä maatalouspolitiikassa järjestelmä on niin monimutkainen, että välttämättä sen hallinta ei ole kovin helppo asia. Silloin se mahdollistaa sen, että on niin tavattoman paljon monenlaisia totuuksia, joita esitetään maatalouspolitiikan ja maatalouden osalta. Tietysti politiikassa on aina yleensä hyvin paljon erilaisia totuuksia. Mutta nyt todella peräänkuulutan sitä, että kun te sosialidemokraatit olitte ensimmäisinä vaatimassa Suomen EY-jäsenyyshakemuksen, nykyisin EU-jäsenyyshakemuksen, jättämistä ja kun me valiokunnassa yksimielisesti vaadimme Suomen oman maataloustuotannon sopeuttamistoimia, tämä olisi yksi askel sillä tiellä.

Ymmärrän opposition pyrkimyksen, että asioihin pitäisi pystyä vaikuttamaan enemmän. Nyt realiteetti on vain tämän tyyppinen. Pitää edetä pienten askelten järjestelmällä, koska se kertarysäysjärjestelmä, mitä EU:kin meille tarjoaa, on käytännössä mahdoton, jos me aiomme Suomen maatalouden tästä velkatilanteesta pelastaa, missä se tällä hetkellä valitettavasti on.

Yö on vielä aikaa harkita huomista käyttäytymistä. Mutta jos se on hylkääminen ja kiireelliseksi julistamisen esto, niin kuin täällä on esitetty, kyllä silloin aikamoiseen valoon asettuvat myös ne asiat, jotka valiokunnan yksimieliseen mietintöön SMP:tä lukuunottamatta kirjattiin 2 päivänä huhtikuuta 1992. Minä annan suuren arvon sille työlle, jonka valiokunta silloin teki. Me olimme laidasta laitaan SMP:tä lukuunottamatta yhtä mieltä neuvottelutavoitteiden perusteista ja kotimaisista sopeutumistoimista. On valitettavaa, että emme ole kyenneet löytämään tässä toinen toisiamme.

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Vastaan ed. Sirkka-Liisa Anttilalle. Olen ymmärtänyt, että keskustapuolue on porvarillinen puolue, ja minusta silloin keskustapuolueen kansanedustajien pitäisi tietää, mitä tarkoitetaan sanalla markkinatalous tai markkinaorientoitunut. Eihän tämä maatalouden markkinointirahasto täytä alkuunkaan markkinatalouden tunnusmerkkejä. Mitä markkinaorientoitunutta se on, että valtio on maksumiehenä? Otetaanpa analogia yrityssektorin puolelta. Tämä olisi ihan sama asia kuin se, että yrityssektorin ylituotannosta lasku tulisi valtiolle. Esimerkiksi jos jokin firma tuottaisi tikapuita enemmän kuin Suomen markkinat pystyvät imemään, loput vietäisiin ulkomaille valtion tuella. Kutsutteko sitä todella markkinaorientoituneeksi malliksi?

Ed. Iivari: Arvoisa puhemies! Niin kuin usein on todettu, tämä kolmen lain kokonaisuus näyttää aika paljon EU:n lainsäädännöltä, mutta sen sisältö vie monessa suhteessa pois EU-käytännöstä. Esimerkiksi olisi ollut toivottavaa ja

varmasti rakennemuutoksenkin kannalta hyvä, että suoraa tulotukea olisi vahvistettu yhtenä elementtinä.

Me kaikki olemme varmasti sitä mieltä, että maatalouden tuesta ei niin vain päästä eroon ja maataloutta tuetaan kaikkialla, mutta kyllä olisi jo aika luoda selkeämpää, läpinäkyvämpää ja helpommin hallittavaa järjestelmää. Hyvin vaikea on hyväksyä todella sitä, että maatalouden markkinointirahastolle kerätään veronluonteisia maksuja elintarvikkeiden tuonnin varjolla eikä niitä maksuja vähennetä siitä budjettirahasta, joka osoitetaan maatalouteen.

Haluaisin tässä, kun puhuitte, arvoisa valiokunnan puheenjohtaja, Euroopan unionin neuvottelutavoitteista, viitata siihen, mitä sosialidemokraattisen puolueen puheenjohtaja on todennut: Me haluamme olla kanssanne samalla puolella pöytää. Kysymys on siitä, saammeko mahdollisuuden siihen.

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Luukkaisen puheenvuoro kyllä hyvin selkeästi osoitti sen, että hänen olisi syytä perehtyä Euroopan yhteisön maatalouslainsäädäntöön. Se ei suinkaan ole mikään järjestelmä, jossa markkinavoimat vapaasti jylläävät, vaan siellä nimenomaan juuri markkinaorientoituneisuus tulee sitä kautta, minkä äsken selitin. Siellä on kynnyshinta-, sulkuhinta-, tavoitehintajärjestelmä, jonka sisällä markkinat hakevat oikean markkamäärän, mutta ei siellä mitään estotonta vapaata hinnanmuodostusta ole, vaan se on todella tiettyyn alueeseen fiksattu. Tekisi erittäin hyvää, ed. Luukkainen, teille muutenkin perehtyä siihen, koska siellä tuontimaksut myös kerätään kassaan, niin kuin tässäkin esitetään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

14) Ehdotukset laeiksi maidon väliaikaisesta kiintiömaksusta annetun lain ja maidon väliaikaisista tuotantokiintiöistä annetun lain muuttamisesta sekä meijerikohtaisesta kiintiömaksusta annetun lain kumoamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 202
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 23

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Ehdotus laiksi kotieläintuotannon ohjaamisesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 206
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 24

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

16) Ehdotukset laeiksi Kasvinjalostuslaitoksesta ja kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 203
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 25

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

17) Ehdotus laiksi nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeilusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 256
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 20

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

18) Ehdotus laiksi valtionosuutta saavista kansanopistoista

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 110
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 21

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Astala: Arvoisa rouva puhemies! Kansanopistolaki on ehtinyt nyt kolmanteen käsittelyyn. On syytä tässä vaiheessa vielä kerran korostaa niiden ponsilausumien merkitystä, joita sivistysvaliokunta yksimielisesti on mietinnössään esittänyt. Haluan korostaa niitä siksi, että ne kuuluvat oleellisesti nyt käsittelyssä olevaan lakikokonaisuuteen. Sivistysvaliokunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin ponsilausumien sisältöjen toteuttamiseksi.

Ensimmäisessä ponnessa tunnetaan huolta siitä, että kansanopistojen valtionosuuden muuttaminen laskennalliseksi voi aiheuttaa kansanopistoille huomattavia taloudellisia vaikeuksia. Siksi on välttämätöntä, että erityistekijät otetaan huomioon ja tällaisten kansanopistojen toiminta pyritään turvaamaan erityisavustuksilla. On tässä yhteydessä syytä korostaa mm. vasemmistoliiton eduskuntaryhmän kantaa tämän ponnen merkittävyydestä. Ponsihan kuuluu seuraavasti: "Valiokunta edellyttää, että rahoitusjärjestelmän muutoksen toteutumista seurataan ja tehdään selvitys sen vaikutuksista kansanopistojen ja kirjeopistojen toimintaan ja talouteen. Tarvittaessa on ryhdyttävä toimenpiteisiin epäkohtien korjaamiseksi."

On syytä pitää itsestäänselvyytenä myös sitä, että vammaisten koulutusta koskeva vaatimus toteutetaan, se tullaan turvaamaan. Vammaisten koulutushan on sekä koulutuksellisesti, inhimillisesti ottaen että sosiaalisista syistä erityisen merkityksellistä. Sivistysvaliokunta edellyttääkin, että "vammaisille opetusta antavien kansanopistojen yksikköhinnassa otetaan huomioon koulutuksen kustannuksia nostavat tekijät ja yksikköhinnat määrätään niin, että vammaisten koulutus kansanopistoissa turvataan ja vaikeavammaisille opetusta antavien erityiskansanopistojen yksikköhinta vahvistetaan likimäärin ammatillisten erityisoppilaitosten yksikköhintaa vastaavaksi". Tarvittaessa on myönnettävä lisäavustuksia.

Kun hallituksen esityksen mukaan rakentamisen vuokra-arvojärjestelmä puretaan kymmenen vuoden sisällä, on tarpeen nyt lain kolmannessa käsittelyssä korostaa sitä, että sivistysvaliokunta esittää ja ilmeisesti eduskunta päättää yksimielisestä ponnesta, jolla eduskunta tulee edellyttämään, että "niiden kansanopistojen, joilla on huomattavia rakentamisesta aiheutuneita velkoja, toimintaedellytykset turvataan myös siirtymäkauden jälkeen ylimääräisillä rakennusavustuksilla".

Arvoisa rouva puhemies! Toivottavasti kansanopistojen on hyvä elää tämän lain kanssa.

Ed. Polvi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. T. Roos: Arvoisa puhemies! Tältä paikalta ja näinä aikoina olen yleensä tottunut torumaan hallitusta huonoista lakiesityksistä. Tässä en lähtisi torun puolelle, vaan niillä varauksilla, mitä edellinen puhuja, ed. Astala, joka on siis valiokunnan jäsen, mainitsi, sanon, että opetusministeriö on ollut hyvällä asialla.

Silloin kun varsinaisesti kansanopistolakia tehtiin, olin sivistysvaliokunnan jäsen ja muistan, kuinka paljon kuuntelimme asiantuntijoita, teimme mielestämme hyvää työtä ja pohdimme asioita tarkkaan, koska se oli melkoinen muutos vanhaan. Sehän lähti uudenlaisesta tavasta rahoittaa opistojen toimintaa. Se toteutti hyvin kauniilla

tavalla sitä Lapin jätkien tokaisua, että "heikot sortuu elon tiellä, vahvat porskuttaa". Olimme varmoja silloin, että moni opisto tulee sortumaan. Niin ei ole kuitenkaan käynyt, ja sitä voi pitää hyvänä.

Meillä on 93 kansanopistoa Suomessa. Tällä hetkellä ne kilpailevat rajusti keskenään, ovat sitä tehneet aina, mutta nyt senkin takia, että hyvin monen taustayhteisön mahdollisuudet auttaa omaa opistoaan ovat vähentyneet ratkaisevasti.

Työttömyydestä on vaikea mitään hyvää löytää, mutta tällä hetkellä tulee pakostakin mieleen, että on se työttömyys ainakin tässä asiassa jotakin hyvää matkaan saattanut ja se näkyy työttömän ihmisen halukkuutena kouluttautua. Kiitos sitten aikuiskoulutusrahoituksen tähän on ollut mahdollisuuksiakin. Kun tästä jälleen Suomi lähtee nousuun, minun oletukseni mukaan silloin kansanopistot, niin kuin monet koulutuspaikat muutenkin, joutuvat vaikeuksiin, kun ihmisen valittavana ei olekaan enää ihmistä latistava työttömyys tai koulutuspaikka vaan työpaikka tai koulutuspaikka ja usean kohdalla silloin työpaikka on se, joka kiinnostaa enemmän, ja se on tietysti hyvä asia sekin.

Toivon vilpittömästi, että tällä syntyvällä lailla, sen turvin, voivat elämäänsä jatkaa sellaisetkin opistot, jotka eivät voi kerskailla suurella koollaan, ei koolla vaan sillä, että ne jollekin pienelle erityisryhmälle ovat ainut mahdollisuus kehittää itseään ihmisenä.

Viime syksyn vammaisten viikolla sanoi eräs liikuntavammainen, että voidakseen elää samanarvoista elämää terveen kanssa vammainen joutuu siitä maksamaan. Toivoisi, että opistot, jotka ovat nimenomaan eri tavalla vammaisille tai vammautuneille tarkoitettuja, eivät olisi niitä paikkoja, joissa vammainen joutuu maksamaan enemmän kuin terve voidaksensa kouluttautua tai voidakseen kehittää itseään paremmaksi, sillä monelle vammaiselle opiskelu kansanopistossa on elämyksenä syvempi kun tohtorinhattuun päätynyt opiskelu Åbo Akademissa.

Rouva puhemies! Tässä eräs syy, että kiittää pitää opetusministeriötä lain 12 §:n 2 momentista, jossa sanotaan näin: "Yksikköhintaa korotetaan vammaisille tarkoitetun koulutuksen, opiston kulttuurisen erityistehtävän, kurssimuotoisen opetuksen ja kirjeopetuksen perusteella siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään." Huolena onkin nyt sitten, että asetuksella säädetään paitsi tarkemmin niin tarkasti ottaen huomioon esimerkiksi erityiskansanopistojen tehtävät. Näitä meillä on kolme. On Lehtimäen opisto, Kuurojen kansanopisto ja Hoikan opisto. Näistä kahteen minulla on aika hyvä kosketus.

Lehtimäen opisto on kehitysvammaisten kansanopisto. Aika monta entistä oppilastani on sinne siirtynyt aikanaan erityisluokalta, erityiskoulusta, vanhalta nimeltä apukoulusta, jatkamaan opintojaan. Kun heitä siihen aikaan, kun he opiskelivat, tai jälkeenpäin on tavannut, ei voi olla muuta kuin sitä mieltä, että valtion tulee omilla toimillaan taata, että sellainen koulutuspaikka kehitysvammaiselle nuorelle on kuin se.

Kuurojen kansanopiston kohdalla on sama asia. Siellähän kuurot oppivat itselleen yhden äidinkielen lisää, oikeastaan monen kohdalla ainoan kielen. Kun me pidämme huolen siitä, että meillä on mahdollisuus opiskella kieliä, ei pidä unohtaa, että Kuurojen opisto on se paikka, missä kuuro tai kuuroutunut ihminen oppii itselleen kielen, tavan kommunikoida.

Kolmas näitä erityiskansanopistoja on Hoikan opisto, Keuhkovammaliiton omistama opisto, jonka tunnen paitsi sen takia, että asun siitä kilometrin päässä niin myös siksi, että olen sen johtokunnan puheenjohtaja. Omalla sarallaan Hoikan opisto tekee merkittävän tärkeätä työtä. Ei ole tietysti iloinen sanoma se, kun sanon, että sen työn tarve lisääntyy jatkuvasti: allergia- ja keuhkosairaudet ja muut sellaiset. Sen opiston läpikotaisin tuntevana voin sanoa, että esimerkiksi nykytiloissaan sen toiminta on vaikeutunut johtuen siitä, että oppilasaineksen, sen oppilaiden, siellä kävijöiden, opiskelijoiden, kunto tässä suhteessa ei ole suinkaan parantunut vaan on vaikeutunut johtuen siitä, että meillä hengitysvelinsairaudet ja allergiat ovat lisääntyneet.

Rouva puhemies! Tarkoitan tällä vain sanoa sitä, että kun asetuksella tullaan tätä porrastusta näille erityiskansanopistoille, joita todella on kolme, samoin kuin muillekin valiokunnassa esille tulleille ja perusteellisessa käsittelyssä hyvin mainituille, antamaan, niin se porrastus todella lähtee ei armosta tai siitä syystä, että valtiolla nyt ei tämmöiseen ole varaa, vaan tarpeesta, jota siellä kyllä varmasti on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

19) Ehdotus laiksi oppisopimuskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 200
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 22

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

20) Ehdotukset laiksi aikuisten järjestelmällisen hammashuollon toimeenpanon siirtämisestä ja laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 208
Toivomusaloite n:o 1156/1991 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 30
Suuren valiokunnan mietintö n:o 4

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetty, sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. O. Ojala: Arvoisa rouva puhemies! Ilmoitan heti alkuun, että en tule tekemään esitystä suuren valiokunnan esityksen hylkäämisestä, vaikka myönnän kyllä, että sitäkin harkitsin. Nimittäin suuren valiokunnan päätöksen hylkääminenhän merkitsisi sitä, että ensi vuoden alusta aikuisten hammashuolto tulisi sairausvakuutuskorvauksen piiriin. Mielestäni se olisi tarpeellista ja välttämätöntä, mutta tässä tilanteessa, kun tiedämme, minkälaisia säästöjä kaiken kaikkiaan ensi vuonna on suunnitteilla niin työttömyysturvaan, sairausvakuutukseen kuin moneen muuhunkin tärkeään asiaan, katson, ettei ole moraalisesti oikein esittää tätä hylättäväksi, vaikka todella mieli tekisi.

Todella kun nyt neuvotellaan opposition ja hallituksen kesken edes siitä, että saisimme jonkinnäköisiä parannuksia näihin erittäin huonoihin ja suuriin heikennyksiin, mitä työttömyysturvaan ollaan tekemässä, niin pidättäydyn hylkäysehdotuksen teosta.

Ed. Louvo: Arvoisa puhemies! Kun nyt tällä erää tämän eduskunnan aikana olemme todennäköisesti viimeisessä näytöksessä aikuisten hammashuoltoa koskevassa juupas — eipäs-näytelmässä, mitä en kyllä itse toivo, haluan lain siirtämisesityksen saatteeksi tuoda esiin muutaman ajatuksen siitä, mitä olemme koko tässä prosessissa voittaneet ja mitä hävinneet ja miten tästä eteenpäin.

Ensinnäkin on todettava, että jonkinlainen ajankohtainen saavutus on toki se, että nyt kolmannessa ratkaisevassa käsittelyssä on kumoamisesityksen sijasta lain siirtämisesitys kahdella vuodella eteenpäin. Totesin jo lakiesityksen lähetekeskustelussa, että kumoamisesitystä olisi ollut mahdoton hyväksyä, todettiinhan vuonna 1991 hyväksytyn aikuisten hammashuoltoa koskevan lain perusteluissa, että uudistus on osakorvaus sairauskuluvähennyksen poistamisesta.

Valitettavaa oli, ettei sosiaali- ja terveysvaliokunnan esitys lain siirtämisestä vain yhdellä vuodella toteutunut toisessa käsittelyssä eikä myöskään suuren valiokunnan käsittelyssä, mikä tietenkin olisi ollut parempi ratkaisu. (Ed. Stenius-Kaukonen: Se oli hallituspuolueiden tahto!) Eikä sekään olisi tuonut ensi vuoden budjettiin mitään lisäkustannuksia. Mutta hyvä, että edes näin, että hallituspuolueet tämän soivat.

Olen täällä jo useaan otteeseen kerrannut, mitä myönteisiä asioita koko tässä prosessissa on saavutettu, ja haluan sen tehdä vielä kerran. Ensinnäkin, byrokraattinen kuntarahoitus on poistettu. Toiseksi, maksutonta hammashuoltoa on laajennettu parilla ikäluokalla eli alle 19-vuotiaisiin. Kolmanneksi, 1956 syntyneet ja sitä nuoremmat on saatettu maksujen suhteen hoitopaikasta riippumatta lähes tasa-arvoisiksi, kun toteutettiin maksujen periminen alentamattomina terveyskeskushammashoidossa 19-vuotiailta ja sitä vanhemmilta. Neljänneksi, suurin parannus hammashuollossa toteutui osalle vanhusväestöä, kun rintamaveteraanit otettiin sairausvakuutuk-

sen piiriin ja vieläpä paljon paremmin ehdoin kuin nuoret aikuiset.

Mutta sitten se mitalin toinen puoli. Muiden aikuisten osalta lakia on siirretty vuodesta toiseen valtiontaloudellisista syistä ja aiotaan tällä esityksellä siirtää vielä ainakin pari vuotta. Näin ennen vuotta 1956 syntyneet eli tällä hetkellä 37-vuotiaat ja sitä vanhemmat, muut paitsi rintamaveteraanit, ovat hyvin epätasa-arvoisessa asemassa maksujen suhteen asuinpaikkakunnasta riippuen. Suuremmilla paikkakunnilla, joilla ei ole mahdollisuutta päästä terveyskeskushammashoitoon, he eivät saa hammashuoltoonsa muusta terveydenhuollosta poiketen juuri mitään yhteiskunnan tukea, ei juuri sairausvakuutuksesta eikä enää edes verotukea 1,3 miljardin markan arvoisen sairauskuluvähennyksen poistuttua. Näille henkilöille korvaa sairausvakuutus ainoastaan muun sairauden hoidon vuoksi vähäisessä määrin hammashuoltoa.

Otan tästä esimerkkeinä pari oman läänini kuntaa. Anjalankoskella kaikki aikuiset, jotka haluavat, pääsevät terveyskeskushammashoitoon ja he myös maksavat potilasmaksuina noin 42 prosenttia terveyskeskushammashuollon käyttökustannuksista. Kouvolassa taas erittäin rajoitetulla osalla aikuisväestöä on mahdollisuus saada yhteiskunnan edelleen huomattavasti verovaroin tukemaa terveyskeskushammashoitoa. Näin on laita myös niin Helsingissä kuin esimerkiksi Tampereella. Suurissa kaupungeissa tilanne ei varmasti kovin nopeasti muutu, koska aikuisväestön hammashoitopalveluista yksityishammaslääkärit antavat noin 70 prosenttia eikä kunnilla ole yksinkertaisesti varaa lisätä julkisia palveluja.

Minun on todettava, että ilokseni asenteet ja mielipiteet lain toteuttamisen suhteen ovat eduskunnassa suuresti muuttuneet vuodesta 1991, jolloin aikuisten hammashuoltouudistusta ensimmäisen kerran käsittelimme. Nyt täällä ymmärretään, että on kysymys ihmisen kokonaisterveydestä ja että hampaat todellakin vaikuttavat koko terveyteen. Ymmärretään myös, että järjestelmällinen hammashuolto tuo monenlaista säästöä, mikä on miljoonissakin osoitettavissa. Esimerkiksi Ruotsissa ja Suomessa voidaan selvin numeroin osoittaa, kuinka paljon sinä aikana, kun järjestelmällistä hammashuoltoa on toteutettu, on tullut säästöä.

Erityisen iloinen olen, ettei täällä enää kuule sitä, että tämä uudistus palvelisi vain yksityishammaslääkäreitä, vaan ymmärretään, että nimenomaan on kysymys ihmisen terveydestä. Ed. O. Ojala mm. totesi toisessa jatketussa käsittelyssä viime perjantaina: "Tuntui todella välillä, että unohdettiin, että terveyspoliittiset merkitykset ja nähtiin tämä vain eräänlaisena tulonsiirtona hammaslääkäreille."

Enää täällä ei myöskään ole vaadittu, että aikuisten hammashuolto pitäisi järjestää vain terveyskeskuksissa. Näin oli laita vielä pari vuotta sitten, koskapa puheessani lokakuussa 1991 jouduin toteamaan: "Keskusteluissa on tuotu esiin, että koko hammashuolto, myös aikuisten, tulisi järjestää terveyskeskuksissa. Tähän voi sanoa, että jos hammashuollossa julkisen sektorin osuus olisi edes sama kuin muussa terveydenhuollossa, olisi pitänyt perustaa 2 000 hammaslääkärin ja 3 000 muun henkilökunnan uutta virkaa terveyskeskuksiin. Pelkät käyttömenot olisivat tällöin runsaat miljardi markkaa enemmän kuin nykyään, investoinnit lisäksi 1,3 miljardia markkaa. On aivan selvä, että tällaisia rahamääriä olisi nyt mahdotonta saada nopeasti, eikä kunnilla myöskään ole halua ja mahdollisuuksia perustaa näin paljon uusia virkoja ja täten paisuttaa edelleen julkista sektoria, jota päinvastoin pitäisi vähentää."

Muun muassa ed. O. Ojala totesi viime perjantaina: "Järjestetäänpä aikuisten terveydenhuolto yksityisen hammashuollon tai julkisen hammashuollon piirissä, niin tärkeää on se, että me voimme luottaa siihen, että koko suomalainen aikuisväestö pääsee järjestetyn hammashuollon piiriin kohtuullisin kustannuksin." Olen ed. Ojalan kanssa täsmälleen samaa mieltä.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan laaja yksimielisyys aikuisten järjestelmällisen hammashuollon terveyspoliittisesta merkityksestä ja halu sen taloudelliseen toteuttamiseen niin julkisen kuin yksityisen hammashuollon piirissä on varmin tae sille, että uudistus myös loppujen lopuksi toteutuu. Itse toivon, että se voisi toteutua jo vuoden kuluttua vaikkapa asteittain yli 65-vuotiaista alkaen. Jos tämä ei ole mahdollista taloudellisista syistä silloinkaan, mitä en kyllä ymmärrä, uskon ja toivon tämän keskustelun pohjalta, että seuraava hallitus vihdoin ja viimein saattaa aikuisten hammashuollon tasa-arvoiseksi muun terveydenhuollon kanssa, niin kuin on laita muuallakin Euroopassa.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Ensimmäiseksi toteaisin sen, että olen iloinen, että ed. Louvo ilmeisesti seurasi keskustelua perjantaina ja on lukenut tarkkaan jopa minun puheenvuoroni, ja niin sanoin kuin ed. Louvo täällä totesi,

vaikka kyllä kävin myös lävitse koko sen farssin, mikä eduskunnassa on aikuisten hammashuollon osalta järjestetty. Suurin osa tätä farssiahan liittyy nimenomaan siihen, että tämä laki ei ole koskaan ehtinyt tulla voimaan, kun sitä on jatkuvasti ja toistuvasti lykätty, ja sitten se yritettiin jopa kumota, ennen kuin se ehti tulla voimaan.

Siinä mielessä olen ed. Louvon kanssa hieman eri mieltä, kun hän näki edes jonkinnäköisenä voittona sen, että sitä ei kumottu. Totta kai on hyvä, että sitä ei kumottu. Niinhän me valiokunnassakin otimme kantaa. Mutta kyllä minusta koko suomalainen lainsäädäntötyö olisi joutunut varsin kyseenalaiseen valoon, mikäli todella laki aikuisten järjestelmällisestä hammashuollosta olisi kumottu ennen kuin se tulee voimaan. Siltä osin torjunta on saatu, mutta varsinaisesti voitoksi en voi sitä kyllä mitenkään laskea.

Mutta ed. Louvo kyllä unohti jotain myös näistä "saavutuksista", kun hän niitä luetteli. Kieltämättä jotakin pieniä edistysaskeleita on hammashuollon osalta saatu, mutta on tullut myös lisää rasitteita eli kustannukset ovat nousseet myös terveyskeskuksissa tänä aikana. Kustannuksien puolelle liittyy myös sakkomaksu, joka on säädetty koskemaan hammashuoltoa.

Yksityisen ja julkisen vastakkainasettelu tässä tilanteessa ei varmaan ole järkevää, kun nyt koko hyvinvointivaltion keskeiset peruspilarit ovat horjumassa ja täytyy yrittää säilyttää edes ne keskeiset elementit. Sellaisiin uudistuksiin, jotka siirtäisivät hammashuollon kokonaan julkisen sektorin toimesta tapahtuvaksi, ei lähivuosina varmaankaan ole mahdollisuuksia.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Kuuntelin mielenkiinnolla ed. Louvon puheenvuoroa ja haluaisin korjata joitakin asioita. Hän korosti sitä, että kannat ovat oleellisesti muuttuneet vuodesta 91. Eivät välttämättä kannat, vaan olosuhteet.

Jo silloin, kun sairauskulujen vähennysoikeus poistui, sosialidemokraatit olivat vahvasti sitä mieltä, että priorisointiryhmän esittämät silmälasit ja kuntoutus olisivat olleet vähintään samassa arvossa tai ajaneet ohi hammashuollon. Silloin, tiedätte, te ja silloinen ministeri Kuuskoski ajoitte väen väkisin läpi hammashuollon ykköseksi. Arvostelimme sitä, että tavoitteena oli nimenomaan tukea yksityisten hammaslääkäreiden toimintaa. Muistan sen hetken, kun tulitte puhujakorokkeelta kertoen, että tämä oli porvarillisen terveyspolitiikan riemuvoitto. Nyt kun olemme olleet tämän riemuvoiton kanssa vastakkain tosiasiana, niin totta kai olemme puolustamassa sitä mieluummin kuin antamassa kaikkien kompensaatioiden valua hiekkaan. Mutta näin on tapahtunut porvarillisessa riemuvoitossa.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Minäkin halusin pyytää puheenvuoron ed. Louvon puheenvuoron johdosta sen vuoksi. Hän onnistuikin pitämään äskeisen puheenvuoronsa ollenkaan ottamatta esille sitä, mistä hallitus lähti liikkeelle, kun se lupasi sairauskuluvähennysten sijaan järjestää hammashuollon. Minusta tämä on raskaimman luokan poliittinen petos kansalaisia kohtaan, ja se on vielä pelkuruutta, että lähdetään siirtämään lastia omasta töppäilystä seuraavan hallituksen niskoille. Kansalaiset tarvitsisivat minun mielestäni kyllä nyt turvaa ja suojaa jo kovasti poliittisen tahdon heilahteluja vastaan. Ihmisten pitäisi voida luottaa pitkäaikaisesti sosiaaliturvaansa ja niihin lupauksiin, joita on annettu. Kyllä tässä mielessä on jälleen syytä todeta, että taas murenee paloja poliittisesta uskottavuudesta.

Ed. L o u v o : Arvoisa puhemies! Haluan todeta yhteisesti edustajille O. Ojala, Puisto ja Vehkaoja, että olen tuonut mm. tämän lain lähetekeskustelussa esiin sen, että minusta tässä on myös todella vahvasti ollut petoksen maku, kun sitä on siirretty ja siirretty ja oli kumoamisesitys todellakin.

Kuitenkin vuonna 1991 esitetyn lakiehdotuksen perusteluissa sanottiin, että se on osakorvaus sairauskuluvähennyksen poistamisesta. Olin toimikunnassa joka tutki, miten sairauskuluvähennyksen poistaminen korvattaisiin. Siellä oli, aivan kuten ed. O. Ojala mainitsi, mm. silmälasit yhtenä osana myös, mutta kyllä ensi sijalla oli hammashuolto. Aivan samassa arvossa oli yleensä sairausvakuutuksen korvausten jälkeenjääneisyyden korjaaminen ja myös silmälasit ja paljon muutakin.

Tietenkin minusta olisi ollut erittäin oikeudenmukaista, että kaikki nämä olisi voitu toteuttaa, mutta kun taloudellinen tilanne on se, mikä on, hallitus katsoi, että ilmeisesti se, mikä terveyspoliittisesti on kaikkein suurin puute, on hammashuolto. Olen ollut tavattoman iloinen, että nyt keskusteltaessa tästä siirtämisesityksestä tai alun perin kumoamisesityksestä on todella täällä ymmärretty se, että on kysymys terveyspolitiikasta, eikä ole menty niin paljon muuhun politiikkaan. Todella kuten sanoin puheenvuorossani, se on ainoa toivoa herättävä asia, joka auttaa siinä, että aikuisten hammashuoltouudistus toivon

mukaan toteutuu vihdoin viimein edes kahden vuoden kuluttua.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty, sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

21) Ehdotus laiksi työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 264
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 38

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

22) Ehdotus laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 236
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 39

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

23) Ehdotus laiksi ortodoksisesta kirkkokunnasta annetun lain 21 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 225
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 40

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

24) Ehdotus laiksi maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 276
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 41

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

Ed. Linnainmaa merkitään läsnä olevaksi.

---

25) Ehdotukset laiksi työttömyysturvalain 25 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta sekä työttömyysturvalain 25 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 233
Lakialoite n:o 35/1992 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 42

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että lakiehdotus työttömyysturvalain 25 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta hylättäisiin.

Valiokunta poisti jo laista 2 §:n perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella. Perustuslakivaliokuntakin totesi, että kun ei tiedetä edes miten suuri korotuksen ensi vuonna pitäisi olla, ei voida etukäteen mennä ilmoittamaan, että korotuksia ei suoriteta, koska arviointia siitä, heikentääkö se toimeentulon lakisääteistä perusturvaa vai ei, ei voida tehdä.

Palkkaindeksi on noussut vuoden 1991 heinäkuusta tämän vuoden ensimmäiseen neljännekseen mennessä 5,3 prosenttia, jolloin korotukset olisi pitänyt toteuttaa. Se tuli hallitukselle yllätyksenä, että 5 prosentin raja oli ylittynyt kesäkuussa. Nyt on yritetty selviytyä tästä ongelmasta sillä, että tehdään laki. Mutta lakiahan ei voida tehdä edes takautuvasti.

Mutta puhutaan nyt siitä, mitä ensi vuonna tapahtuu. Toisella neljänneksellä indeksiluku oli 5,5, ja eilen kuulin jostain uutisista, että ansiotaso olisi kolmannella neljänneksellä noussut 0,8 prosenttia. Jos nyt kysymys oli tästä samasta palkkaindeksistä, niin silloin oltaisiin jo 6,3 prosentin nousussa. Vaikka ensi vuonna 1,5 prosentin vähennys tehtäisiin, mitä lain 1 §:ssä esitetään, niin kun sovitut palkankorotukset toteutetaan, varmasti silloin jo mennään yli 6,5 prosentin, jolloin ollaan siinä yli 5 prosentissa, missä tehtäisiin korotukset.

Korotukset pitää siis ensi vuonna tehdä ilman mitään venkoilua. Mielestäni myös tänä vuonna toteuttamatta jääneet korotukset on tehtävä, mutta tästähän olen kannellut oikeuskanslerille ja jatkan sitä kamppailua.

Ed. Muttilainen: Arvoisa puhemies! Työttömyysturvalain 25 §:n mukaan työttömyysturvaetuuksia korotetaan, jos maan yleinen palkkataso olennaisesti muuttuu. Hallitus on määritellyt, että muutoksen on oltava 5 prosenttia. 5 prosenttia tässä nyt ylittyy, joten korotus pitäisi toteuttaa. Kun tämä lakiesitys estää sen, lakiesitys täytyy hylätä.

Kannatan ed. Stenius-Kaukosen tekemää hylkäysehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

26) Ehdotus laiksi kansaneläkelaissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain poikkeuksellisesta soveltamisesta vuonna 1994

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 248
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 43

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Tässä ehdotuksessa hallitus esittää, että kansaneläkkeiden indeksikorotuksia ei suoritettaisi ensi vuonna. Se merkitsee 1,6 prosentin korotusten leikkaamista eli 310 miljoonan markan leikkaamista kansaneläkkeen saajilta. Ehdotan, että tämä huono lakiehdotus hylätään.

Kaikki eläkeläisjärjestöt ovat olleet yksimielisiä siitä, että on täysin kohtuutonta viedä eläkeläisten indeksikorotukset, kun otetaan huomioon kaikki ne menojen ja myös verojen korotukset, joita eläkeläiset ovat jo saaneet kohdata tämän hallituksen aikana. Ne on lueteltu vastalauseessamme ja niitä viime käsittelyssä ja myös ensimmäisessä käsittelyssä pitkään täällä referoitiin.

On täysin väärin väittää, niin kuin hallituspuolueiden edustajat ja nimenomaan ministerit väittävät, että eläkeläiset olisivat selviytyneet tästä lamasta osallistumatta sen maksamiseen. Päinvastoin, monet eläkeläiset ovat joutuneet hyvin vaikeaan tilanteeseen, kun heidän sairauskulunsa, kaikki sairastamiseen liittyvät kulut, ovat

nousseet aivan kohtuuttomasti. Ensi vuonna tilanne jatkuu. Ensi vuonnahan aiotaan eläkeläisten verotustakin vielä korottaa korottamalla edelleen jo nyt 3 penniä palkansaajien maksamiin verrattuna suurempia sairaus- ja kansaneläkemaksuja vielä pennillä.

Tätä esitystä ei todellakaan voi hyväksyä. Tämä kuuluu niihin esityksiin, jotka ilmiselvästi heikentävät toimeentulon lakisääteistä perusturvaa nimenomaan niillä, joilla on kaikkein heikoin toimeentulo, eli niillä, joilla ei ole muuta kuin pelkkä kansaneläke, ja myös niillä, joilla on muuten pieni eläke.

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Asia on siinä määrin vakava, että vaikka tämä talo on lähes tyhjä edustajista, ei pelkästään istuntosali vaan ilmeisesti kauttaaltaan, niin katson asiaksi tästä asiasta puhua.

Tämän tyyppiset esitykset ovat lietsomassa tässä maassa ikärasismia. Olemme tilanteessa, jossa eri avunsaajat ja eri tukimuotoja saavat asetetaan vastakkain, ja tämä on tietysti historiallisesti vanha tapa hallita. Hajota ja hallitse! Varsinkin tiedotusvälineet ovat viime kuukausina toitottaneet, miten vanhemmat ja keski-ikäiset sukupolvet maksattavat elintasonsa ja sosiaaliset etunsa tulevilla sukupolvilla. On jatkuvasti tuotu esiin, miten meillä ei ole varaa kansallisen ja väestöryhmien välisen epäsovun lietsomisen kautta saada tätä barrikadiasetelmaa ja että meidän taloutemme kaatuu nimenomaan eläkkeiden maksuun.

Tosiasia on se, kuten ed. Stenius-Kaukonen toi esiin ja kuten jo tämän asian kakkoskäsittelyssä on tuotu selkeästi esiin, että väite siitä, että eläkeläisväestö olisi se, joka olisi tästä lamasta parhaiten selvinnyt, ei suinkaan pidä paikkaansa. Tätä eläkeläisten vastaista kampanjaa vetävien tavanomaisia väitteitä on myös se, että meillä on suurituloisia eläkeläisiä, joita meillä tietysti on joitakin. Kuitenkin tavanomaisin eläkemäärä meillä on ollut 5 659 markkaa kuukaudessa miehillä ... (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei se ole tavanomaisin, se on keskimäärin!) — Aivan keskimäärin. — Naisilla 4 083 markkaa brutto. 247 900 eläkkeensaajaa joutuu tulemaan toimeen alle 3 000 markan bruttotulojen varassa. Kun tätä kadehditaan ja väitetään, että näiden ihmisten ostovoima ylittää muiden, työssäkäyvien ihmisten ostovoiman, niin todella niiden, jotka tässä talossa ovat sitä mieltä, on syytä jalkautua ja käydä katsomassa, miten ihmiset näillä rahoilla tulevat toimeen.

Vastalauseeseen, johon jo edellinen puhuja viittasi, on kerätty ne heikennykset, jotka näissä laeissa — samoilla perusteilla: eläkeläiset voivat niin hyvin tässä yhteiskunnassa — on kohdistettu eläkeläisten maksettaviksi. Nyt on selkeästi saavutettu raja. En usko, että pelkästä mielenkiinnosta eläkeläiset kansoittavat myös tänä päivänä ilmaisruoka- ja leipäpaikkojen jonoja, vaan olemme ajaneet ne ihmiset, jotka ovat tämän maan rakentaneet, siihen pisteeseen, että heillä ei ole enää varaa tänä aamuna leivottuun leipään, vaan he joutuvat, kuten me jokainen avatessamme silmämme näemme, hakemaan elintarvikeliikkeistä eilistä, halvempaa leipää.

Arvoisa puhemies! Meillä ei voi olla mahdollisuutta menetellä täten sivistysvaltiossa. Siksi kannatan ed. Stenius-Kaukosen ehdotusta lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan hieman tarkentaa ed. Puiston lukuja.

Naisten keskimääräinen kokonaiseläke, jossa on muuten perhe-eläkkeet mukana — on noin 200 000 naispuolista leskeä — 4 083 markkaa on siis bruttotulo. Tätä pienempää eläkettä saa 60 prosenttia naisista. On siis joitakin, jotka saavat todella hyvää eläkettä. Jos saa bruttona 4 083 markkaa, niin yksinäinen saa käteen noin 3 500 markkaa ja eläkeläispuolisot saavat vain 3 300 markkaa käteen. Siis voidaan sanoa, että yli 60 prosenttia eläkeläisnaisista tulee alle 3 500 markan käteen jäävillä tuloilla toimeen. Eläkeläisillähän 3 000 markan tulostakin maksavat veroa eläkeläispuolisot, yksinäinen ei maksa. Nämä tulot ovat niin pienet, että eläkeläisillä ei ole varaa sairastaa.

Suuria eläkkeitä, yli 10 000 markan eläkkeitä, muistaakseni viime vuoden lopussa oli 52 000. Noin 1 100 000:sta omaeläkkeestä tämä on pieni määrä, mutta siitä huolimatta niiden prosentuaalinen osuus on merkittävä. Kun on eläkkeensaajia, jotka saavat kymmenientuhansien markkojen eläkkeitä, niihin pitäisi laittaa mielestäni katto eikä aina sanoa, että ei näillä asioita ratkaista. Mutta oikeudenmukaisuus vaatii sitä. Kyllä sillä pienille eläkkeensaajille joku markka saataisiin lisää.

Ed. Luhtanen: Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä lakiesitys on hylättävä monestakin syystä.

Ensimmäinen syy on se, mikä täällä on tuotu esiin hyvin moneltakin taholta, että eläkeläisem-

me ovat jo osansa lamasta kantaneet. Tässä yhteydessä ei voi todella muuta kuin olla iloinen sosiaalivaliokunnan vastalauseesta, jossa on erittäin hyvällä ja huolellisella tavalla kerätty niitä tietoja, jotka meidän jokaisen tulisi painaa mieleemme niistä asioista, millä meidän eläkeläisiämme on tänä päivänä, viime aikoina kuritettu ja tulevaisuudessa kuritetaan tämän hallituksen taholta. Minusta ovat aivan käsittämättömiä ne esitykset, joita on täälläkin kuullut ja joita hallituksemme näyttää uskovan.

Vielä toteaisin omasta puolestani sen, että eläkkeensaajat eivät ole selvinneet lamasta helpoimmalla. Nythän on usein tuotu meidän eteemme sellaisia laskelmia, mitkä ryhmät ovat selvinneet tästä lamasta helpoimmalla, mitkä tulonsaajaryhmät jne. Hyvin monissa laskelmissa on pyritty osoittamaan se, että eläkeläiset olisivat juuri niitä, jotka ovat päässeet helpommalla. Tämä ei pidä paikkaansa. Tässä voi taas todeta, että eläkkeensaajat ovat joutuneet tämän laman maksumiehiksi eräiltä osin jopa suuremmalla rasituksella kuin muut tulonsaajaryhmät. Tietysti ei ole tällaisissa asioissa mitään järkeä eri väestöryhmiä asettaa vastakkain, mutta viittaan vielä siihen, että mietinnön vastalauseesta saa erittäin hyviä asiatietoja siitä, millä tavalla eläkeläisiä on tänä päivänä kuritettu.

Arvoisa puhemies! Mielestäni lakiesitys on hylättävä myös siitä syystä, että sen perusteluissa on joitakin epätarkkuuksia ja sellaisia virheellisyyksiä, joita en voi hyväksyä. Viittaan hallituksen esityksen n:o 248 kohtaan, en muista, mikä kappale se on, mutta siellä todetaan, että indeksikorotusta ei maksettaisi vuonna 1994, vaan se maksettaisiin eläkkeensaajille jälkikäteen kuukausittain maksettavan eläkkeen yhteydessä vuoden 1995 aikana. Samoin todetaan, että esitys ei alenna kenenkään maksussa olevaa eläkettä eikä sillä ole muutoinkaan taannehtivaa vaikutusta. Minusta tämä on joko virhe tai vähintään epätäsmällinen ilmaisu.

Hallituksen esityksen mukaanhan kansaneläkkeiden ja työeläkkeiden indeksitarkistukset jätettäisiin maksamatta vuonna 1994. Mutta näitä ei kuitenkaan maksettaisi takaisin vuoden 1995 aikana, kuten hallitus perustelutekstissä esittää, vaan vuoden 1994 indeksitarkistukset jäisivät eläkkeensaajilta siis kokonaan saamatta. Tämä jää ainakin epäselväksi, mutta minä luulen, että tämä on todella sen tarkoituskin.

Hallituksen esityksessähän viitataan myös siihen, että indeksitarkistusten maksamatta jättämiset perustuvat osaksi työmarkkinajärjestöjen kanssa tehtyyn sopimukseen, jonka mukaan työeläkekokonaismaksu pidetään vuonna 94 tämän vuoden tasolla. Hallituksen esitysten perusteluissa arvioidaan, että työssä käyvien ansiotaso ei vuonna 1993 nouse, koska palkkoja ei ole yleisesti korotettu. Näinhän tietysti on, että jos ei koroteta, niin ei se nouse. Mutta tämä olettamus ei ole enää kestävä, sillä TEL-indeksin nousu edellyttää vuoden 94 alussa työeläkkeisiin 2,8 prosentin korotuksen, josta tosin esitetään vähennettävän 1,5 prosenttia palkansaajan työeläkevakuutusmaksua vastaavana osuutena. Lisäksi on tietysti huomattava, että sopimuspalkkojahan korotetaan vuonna 1994. Tietysti tämä on tavallaan tårta på tårta -keskustelua, mutta joka tapauksessa palkkojen ja eläkkeiden välisen suhteen säilyttämiseksi työeläkkeisiin pitäisi tehdä tätä periaatetta noudattaen indeksitarkistus.

Näin keskeisiä epätarkkuuksia tai tarkoituksenmukaisuuksia sisältyy hallituksen esityksen perusteluihin. Minusta tälläkin perusteella lakiesitys tulisi hylätä.

Rouva puhemies! Kun katselee hallituksen viimeaikaisten lakien otsikoita, niissä on poikkeuslakeja, poikkeuksellisesti jätetään noudattamatta joku laki, välillä tehdään väliaikaisia lakeja, välillä kumotaan väliaikaisesti jokin pykälä, kenties koko laki, siirretään voimaantuloa niin kuin äsken hammashuoltoasiassa, lukemattomia muita kyseenalaisia lakeja, joita eduskunnassa on viime aikoina tehty. Vaikka tämä on erään poikkeuslain soveltaminen, niin minä tässä yhteydessä jo toteaisin, että minusta on periaatteessa erittäin vakava kysymys se, että me olemme jatkuvasti tällaisten väliaikaislakien, poikkeuslakien, soveltamatta jättämisten viidakossa. Tämä on pidemmän päälle varmasti kestämätön tilanne. Tähän tulisi, en oikeastaan tiedä miltä taholta, kiinnittää enemmän huomiota. Mutta ainakin toivoisin, että tähän periaatteeseen jo eri valiokunnissa kiinnitettäisiin perusteellisempaa ja syvempää huomiota. Tämä hallituksen esitysten muodossa tulevien väliaikais- ja poikkeuslakien esille tuominen näyttää olevan pikemminkin sääntö kuin poikkeus.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luhtanen aivan oikein kiinnitti huomiota siihen, että eläkeläisten ja palkansaajien toimeentulovertailuja tehdään virheelliseltä pohjalta. Eläketurvakeskus on tyypillinen virheellisen tiedon levittäjä. Se on jakanut kansanedustajillekin ahkerasti taulukkoa, jossa on vuodesta 91 alkaen indeksikorotuk-

set ja palkkojen korotukset. Vuonna 91 eläkeläisten indeksikorotukset olivat tietysti merkittävät, koska vuonna 90 palkansaajien palkat korottuivat huomattavasti. Kun eläkkeen indeksikorotukset seuraavat aina vuoden perässä, niin eläkkeensaajan ja palkansaajan tulotasoissa pitäisi verrata palkansaajalla edellistä vuotta ja eläkeläisillä seuraavaa vuotta. Silloin voitaisiin tehdä oikea rinnastus. Mutta harhaanjohtavasti näin ei menetellä ja pannaan poikki vielä juuri siitä vuodesta, jolloin jää näkemättä, mitenkä palkat vielä vuonna 90 huomattavasti korottuivat.

Toinen asia, mihin ed. Luhtanen kiinnitti huomiota, koski indeksikorotuksia, annetaanko niitä myöhemmin vai ei. Eihän niitä ole tarkoitus todellakaan myöhemmin antaa. Nämä hallituksen esityksen perustelut ovat todella harhaanjohtavat. Kyllä nämä on tarkoitus pysyvästi eläkeläisiltä viedä pois.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luhtanen aivan oikein kiinnitti huomiota toimeentulovertailuihin. Mielestäni, kun pohditaan eläkeläisten asemaa, on syytä ottaa huomioon, että eläkeläisten enemmistö kuuluu pienituloiseen kansanosaan, ja sitäkin taustaa vasten joudutaan indeksitarkistusten yhteydessä miettimään kysymystä tulonjaon kannalta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta saikin tämän indeksiasian kuten muidenkin asioiden yhteydessä hyvin sekalaisia tietoja siitä, millä perusteella leikkaukset tehdään. Toisaalta vedottiin siihen, että palkansaajille on tullut TEL-maksu, ja toisaalta on vedottu siihen, että indeksit eivät lamaaikana seuraisi samalla tavalla kehitystä kuin noususuhdanteen aikana hyvinä aikoina. Mielestäni tällaiset perustelut tulee asettaa kriittisen tarkastelun kohteeksi. Mikäli indeksit eivät seuraa todellista kehitystä, tulee niiden laskentaperusteita muuttaa ajankohtaisiksi ja muutokset tehdä sen mukaan. Eli tällainen poikkeuslainsäädäntö on käytäntönä mielestäni erittäin kyseenalainen. Tälläkin perusteella olen näiden esitysten hylkäämisen kannalla.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa puhemies! Kuten ed. Puisto aloittaessaan omaa puheenvuoroaan totesi, tämä on niin tärkeä asia, että tästä on ehdottomasti puhuttava. Ilmeisesti kuitenkaan hallituspuolueille tai ministeri Huuhtaselle tämä asia ei näytä olevan laisinkaan tärkeä, koska täällä on nyt vain yksi ainoa hallituspuolueen edustaja paikalla ja ministeriä en ole koko aikana nähnyt.

Kuinkahan moni mahtaa muistaa sen, että me olemme tänä vuonna viettäneet eurooppalaista vanhojen ihmisten vuotta, jonka teema on ollut sukupolvien välinen solidaarisuus ja yhteisymmärrys? Keski-Euroopassa vanheneminen ja siihen liittyvät asiat on kyllä käsitelty kunnioittaen ja opetettu nuorempaa sukupolvea ymmärtämään vanhenemiseen liittyvää problematiikkaa. Mutta meillä, missä erilaiset rasistiset mielipiteet tuntuvat yhä enenevässä määrin lisääntyvän, on alkanut esiintyä myös ikärasismia, kuten ed. Puisto oli myös huomannut.

En usko, että maamme kunniakkaasta historiasta löytyy aikaa, jolloin näin julkisesti ja härskisti olisi asetettu eri sukupolvia vastakkain kuin viime vuosina on tapahtunut. Tässä on kunnostautunut erittäin räikeästi Helsingin Sanomien kuukausiliike, joka nosti sukupolvien välisen eturistiriidan esille kolmesti jo vuonna 1992. Teeman käsittelyä on jatkettu eri tavoin eri lehdissä ja puheissa sen jälkeen koko tämän vuoden. Myös ylijohtaja Sixten Korkman on kehdannut kiistää eläkkeiden ansaintaperiaatteen, ja ministeri Huuhtanen on eräässä haastattelussaan todennut muun muassa: "Näen suurena vaarana, että lapsiperheiden asiat unohtuvat, kun pyrimme hoitamaan eläkepoliittisiin ratkaisuihin liittyviä velvotteita. Tarvitaan lujaa mieltä, jotta lapsiperheitten asiat ovat riittävästi esillä." Viimeksi sukupolvet asetti vastakkain perjantaina keskustan ed. Ala-Nissilä, kun keskustelimme salissa tästä laista.

Minusta heidän kannanottonsa lapsiperheistä, huoli nuorten tulevaisuudesta ja lapsiperheistä, on tietysti perusteltu ja asian toivoisi myös hallituspuolueiden kansanedustajien ottavan vakavasti, mihin heillä on kyllä erinomainen mahdollisuus, kun perhetukipakettia käsitellään. Mutta nuorten toimeentulon ja tulevaisuuden asettaminen vastakkain ikäihmisten toimeentulon ja tulevaisuuden kanssa ei ole mitenkään perusteltavissa, päinvastoin. Nyt eläkkeellä olevat ihmiset ovat osallistuneet omalta osaltaan yhteiskuntamme kehittämiseen, jonka hedelmistä myös nuoremme saavat nauttia. Eri asia on se, että Ahon hallitus leikkaa jatkuvasti siitä hyvinvoinnista, jonka nykyiset eläkeläiset ovat omalla työllään rakentaneet. Tästä sosiaaliturvamme murentamisesta, joka koskettaa erityisen raskaasti nuorisoamme ja lapsiperheitä, ovat hallituspuolueiden kansanedustajat vastuussa, eivät suinkaan eläkeläiset.

Vähäinen ei ole myöskään se eläkeläisten joukko, joka on ollut valmis auttamaan lapsiaan ta-

kaamalla heidän lainojaan sekä jälkikasvun työttömäksi joutumisen vuoksi jopa maksamalla niitä. Täten he ovat joutuneet ehkä menettämään oman, monien vuosien säästöillä hankitun asuntonsa. Myös monet isovanhemmat auttavat jopa päivittäin lastenlapsiaan, jotta nämä pärjäisivät päivästä toiseen joko opiskeluvelkojensa tai työttömyyden aiheuttamien vaikeuksien kanssa. Vanhukset ovat oppineet tinkimään ja pärjäämään vähemmällä, kun on pakko.

Minusta hallituspuolueiden kansanedustajat kyllä ovat vastuussa siitä, että yhteiskuntamme jäsenten perustoimeentulo iästä, sukupuolesta tai asuinpaikasta riippumatta ei toteudu tarpeeksi kattavasti. Ikäihmiset ovat myös aktiiviaikanaan maksaneet oman eläketurvansa, eikä nykypolvella ole oikeutta sitä heiltä riistää. Eläketurva on ansaittu ja perustuu sopimukseen, jossa työnantaja ja työntekijä ovat sopineet sen osaksi palkkaa. Kun työ on tehty, on sovittu palkka myös ansaittu.

En myöskään ymmärrä niitä perusteita, joilla ylipäätään eläkeläisiltä peritään kansaneläkevakuutusmaksua, koska hehän jo nostavat tätä vakuutusetuaan eli kansaneläkettään.

Arvoisa puhemies! Tämän lain vastalause on poikkeuksellisen erinomainen. Tästä haluan antaa kiitosta valiokunnan työskentelylle, nimenomaan sen oppositiopuolueiden edustajille, sillä vastalausehan kertoo erittäin hyvin hallituksen härskin ja epäoikeudenmukaisen linjan, jolla otetaan aina vain niiltä yhteiskuntamme jäseniltä, joilta on tähänkin asti elintasoa leikattu.

Ed. Stenius-Kaukonen vastauspuheenvuorossaan erinomaisesti kertoi eläkeläisten tulot. Minusta myöskin eläkeläisistä suuri osa joutuu tulemaan toimeen ihan liian pienillä tuloilla. Jos lähes 250 000 eläkeläistä joutuu selviytymään alle 3 000 markan bruttotulojen varassa, eläkkeellä olevista naisista jopa 31 prosenttia, ei ole mitenkään perusteltua vaikeuttaa entisestään heidän elämäänsä. On ihan selkeästi osoitettavissa, että eläkeläiset ovat eräiltä osin joutuneet jopa suuremmalla rasituksella laman maksumiehiksi kuin muut tulonsaajaryhmät.

Täällä on myöskin tuotu esille se, että eläkkeensaajat ovat tänä vuonna joutuneet maksamaan kansaneläkevakuutusmaksua ja korotettua sairausvakuutusmaksua 3 penniä äyriltä enemmän kuin muut tulonsaajat ja ensi vuonna maksettava osuus suurenee jopa 4 penniin. Sen, mitä palkansaajat joutuvat maksamaan työeläkemaksua, on eläkkeensaajilta vastaavasti leikattu eläkkeen indeksikorjauksista.

TEL-indeksin jäädytys merkitsee sitä, että jokaisena kuukautena ensi vuonna eläkkeensaajilta jää saamatta 2,8 prosentin suuruinen indeksikorjaus eläkkeeseen. Eivät eläkkeensaajat ole turhaan esittäneet hätähuutoaan leikkausten tasapuolisuudesta. Heidän vaatimuksensa leikkausten tasapuolisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta on vähintä, mistä voisi olettaa myös hallituksen olevan huolissaan, sillä hallitus on jokaisessa juhlapuheessaan kertonut niin kovasti kunnioittavansa veteraanejamme. Toisin on käynyt, kuten käytännön toimet osoittavat.

Arvoisa puhemies! Olen huolissani myös eläkeläisten saaman avun vähäisyydestä. Tutkimusten mukaan jopa neljä viidestä eläkeläisestä joutuu turvautumaan omaisten apuun, puolet jopa joka päivä. Kotipalvelu pystyy vastaamaan joka kolmannen eläkeläisen avun tarpeeseen, ja kotisairaanhoidosta apua saadaan huomattavasti harvemmin kuin omaisilta. Kuitenkin neljällä viidestä vanhuksesta oli jokin pitkäaikainen sairaus, vika tai vamma. Reseptilääkkeitä käyttää jopa 67 prosenttia säännöllisesti. Kun nyt maksujen omavastuuosuutta on lisätty, on se aiheuttanut vaikeuksia jopa lääkkeiden ostamisessa. Pienituloisten varat eivät enää tahdo riittää edes välttämättömimpään.

Myöskin entistä huonokuntoisempina vanhuksia palautetaan sairaalahoidosta kotihoitoon. Koska kuntien kotihoidon määrä ei riitä vastaamaan tarvittavien palveluiden kysyntää, on perusteltua väittää yhä useamman vanhuksen jäävän lähes heitteille. Ellei hyviä ystäviä, naapureita tai sukulaisia ole lähettyvillä, on vanhus todella yhteiskunnassamme tänä päivänä turvaton.

Yhteiskuntamme oikeudenmukaisuuden toteutuminen vaatii meitä tekemään päätöksiä siten, että kaikki kansalaiset ovat tasavertaisessa asemassa. Se edellyttää, että verotus on palautettava kohtuulliselle tasolle. Sairausvakuutusedut on korjattava, palvelumaksut hinnoiteltava kohtuullisesti ja eläkkeiden indeksikorjaukset tehtävä ensi vuoden alussa ainakin nykylainsäädännön edellyttämällä tavalla. Näin ei tämän lain toteutumisen jälkeen tapahdu.

Olen ehdottomasti tämän lain hylkäämisen kannalla.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Kun täällä ed. A. Ojala aloitti puheenvuoronsa ihmet-

telemällä, missä ministeri Huuhtanen taas on, kun tärkeistä asioista puhutaan, niin voin todeta, että tiedän, että hän on ainakin käynyt tänään vihkiäistilaisuudessa Lappajärvellä, missä itsenikin piti olla paikalla, mutta peruutin lähtöni tämän asialistan merkittävyyden takia.

Noudatettavan sosiaalipolitiikan tulisi kulloinkin olla mielestäni kansalaisten hyväksymää. Hyvän sosiaalipolitiikan peruspilarit eivät voi helposti muuttua. Ne eivät suhdannekysymyksiä. Sosiaaliturvan rappeuttaminen, mitä Ahon hallitus on harjoittanut niin toimeentulon kuin palvelujenkin osalta, saa kansalaisten enemmistön tuomion. Kun tästä on selvityksiä tehty, niin oikeastaan erottuu vain yksi ryhmä muista, ja se on yrittäjät, jotka ovat hallituksen linjoilla. Heistä löytyy lähes puolet kritiikin antajia, mutta muutoin on hyvin tuomitseva suhtautuminen tähän nykyiseen linjaan.

Nykyisellä työnjaolla ja nykyisillä huoltovelvollisuutta koskevilla säännöksillä valtiolla ei ole moraalista oikeutta sysätä vastuutaan kansalaisten perustoimeentulosta ja palveluista yksityisille harteille. Onkin syytä kysyä, mihin näillä kaikilla toimilla lopuksi pyritään. Aiotaanko eläkeläiset nyt jättää päätepysäkille? Tuleeko koskaan seuraavaa vuoroa?

Suomalaisessa systeemissä huoltovelvollisuus rajoittuu täysi-ikäisen alaikäisiin lapsiin. Tänä suurtyöttömyyden aikana yhä suurempi joukko nuoria perheitä tai nuoria on eläkkeellä olevien vanhempiensa niskoilla, kuten täällä myös ed. A. Ojala totesi. Mutta on myös toisinpäin. Eläkkeellä olevat vanhukset joutuvat sairastuessaan ja omien tulojensa koko ajan vähetessä ja kulujen noustessa taloudellisesti yhä useammin lapsistaan riippuvaisiksi, jos sellaisia lapsia nyt vielä on, joilla tuloja säännöllisesti on. Yhteydenottoja on jo ollut ja on kysytty, oletko sinä sitä mieltä, että minun on nyt talo myytävä, jotta lapsemme perhe saisi ruokaa.

Tosiasiahan on, että eläkkeellä olevat sairastavat todella paljon. Kannattaa huomata, että vain 10 prosenttia saavuttaa Suomessa 65 vuoden eläkeiän ilman eläkettä, olkoonkin, että tässä on se rakenteellinen kysymys sisällä, että meillä on alhaisempia eläkeikiä olemassa.

Tosiasiassa siis, kuten äsken mainitsin, kannetaan taloudellista vastuuta jo paljon pidemmälle kuin laki edellyttää. Tämä huoltovelvollisuus menee siis paljon pidemmälle käytännössä. Tämä uhrautuminen ei näy missään tilastoissa, ja se on kuitenkin ollut yhteiskunnalle suuri etu. Kysyn kuitenkin, miten kauan yksityiset hartiat kestävät, kun valtio kiittää vähentämällä mahdollisuuksia selviytyä itse ja auttaa muita.

Hyvinvointivaltiossa ei leikkauksilla koskaan saavuteta tasapainoa, sillä niiden seurauksena julkiset menot kasvavat ja tarvitaan taas lisää leikkauksia. Leikkausten jatkaminen leikkauksilla, mitä indeksitarkistuksista luopuminenkin merkitsee, on sitä, että suojaverkko aiotaan purkaa juuri silloin, kun sitä eniten tarvittaisiin. Eihän tämä asetelma sinänsä ole mitenkään uusi, vaan vuosisatojen ajalta jo tuttu: Kerjääminen sujuu huonosti, kun on nälkävuosi.

Sosiaalipolitiikan tulevaisuuden kannalta ei ole toivottavaa, että keskustelussa ja päätöksenteossakin asetetaan eri ikäryhmät vastakkain. Tästä on käytetty jo aiheellisesti puheenvuoroja tämänkin päivän aikana. Elämäntilanne tietysti säätelee ensi sijassa pärjäämisen eikä niinkään mihinkään ryhmään kuuluminen. Kuitenkin täytyisi olla täysin selvää, että on yhteinen etu, että kaikki jotenkuten pärjäävät.

Lamatilastot osoittavat, että eläkeläisryhmissä leikkurit ovat alkaneet tuottaa inhottavaa tulosta ja eläkeläisten pärjääminen on huomattavalla tavalla vaikeutunut. Voidaan sanoa, että kaikkein kiistattomin tosiasia on, että käytettävissä olevien tulojen putoaminen muutamassa vuodessa jopa toistakymmentä prosenttia on tapahtunut ainakin kaikissa pienituloisimmissa ryhmissä. Hallituksen strategiana näyttää olevan siis pikemminkin, että käykööt köyhät keskenään kinaa.

Meidän täällä eduskunnassa täytyisi kuitenkin yhteisesti huolehtia siitä, että sosiaaliturvaan saadaan rahaa ylipäätään riittävästi. Ainakaan minulle ei riitä se selitys, että koska työttömyysturva nielaisee niin suuren rahan, tästä muusta voidaankin ja on pakko luopua.

Tähän hätään on myös paljon huudettu apuun vapaaehtoistyötä. Nimenomaan sosiaali- ja terveysalalla huudetaan vapaaehtoistyötä apuun. Se on erittäin myönteistä silloin, kun se tapahtuu kaikkien osapuolien tyydytykseksi. Kysyn kuitenkin vain, miksi sama huuto ei suju esimerkiksi, kun tarvittaisiin työntekijöitä pankkialalle tai kunnanjohtajiksi. Kukaan ei huuda apuun vapaaehtoistyövoimaa. Tässä keskustelussa on ollut hyvin valikoivaa se, mitä tehtäviä haluttaisiin lykätä vapaaehtoisille voimille. (Välihuuto) — Kyllä, näin on, se on valikoivaa!

Ed. Arja Ojala otti täällä avohoitokysymyksen esille, joka myös liittyy tähän yhteyteen, koska nyt on kysymys eläkeläisten saamasta kokonaiskohtelusta. Siihen ei vaikuta pelkästään toimeen-

tulon riistäminen, vaan samanaikaisesti on heikennetty myös palveluja. On aivan selvää, että nyt on jo merkkejä siitä, että meillä käydään halvimmasta avohoidosta huutokauppaa kunnissa. Näin ollen tutut tunnelmat ovat yllättävän tosia 1990-luvulla.

Olen itse ihmetellyt indeksileikkurin pohdintaa siltä kannalta, että perustuslakivaliokuntakin on joutunut ottamaan kantaa, onko kysymys toimeentulon lakisääteiseen perusturvaan puuttumisesta. Tässä tekstissä kiinnitti huomiotani semmoinen ajatuksenjuoksu, jota pidän vähän ihmeellisenä ja jota en pidä hyväksyttävänä. Tavallaan kun kerran tehdään leikkauksia missä tahansa ja hyvin paljon muutoinkin, esimerkiksi korotetaan veroja, lisätään kaiken maailman sosiaaliturvamaksuja, niin itse asiassa tämmöinen pieni indeksileikkaus tai sen toteuttamatta jättäminen nyt ei ole enää tässä kokonaisuudessa mikään merkittävä juttu. Se on aikamoinen muutos meidän ajattelutavassamme.

Eläkkeiden indeksitarkistuksista luopuminen ei ole ainut leikkaus, joka eläkeläisille on tapahtunut, ja Ahon hallituksen saavutuslistahan on uskomaton tässä mielessä. En lähde sitä kertaamaan, mutta yhteisvaikutus on se, että toimenpiteet kasaantuvat pienituloisille ja paljon sairastaville. Nämä muutokset ovat jo aiheuttaneet skandaaleja, joiden olemassaoloa hyvinvointiyhteiskunta ei olisi uskonut näkevänsä. Hoitoon ei hakeuduta, lääkkeitä ei ole varaa hankkia ja linnoittaudutaan neljän seinän sisään voimaan yhä huonommin, kun ei ole varaa lähteä liikkeelle ja osallistua. Voidaan myös sanoa, että liian pienet eläkkeet ovat ajaneet myös eläkeläisiä toimeentuloturvan luukulle, ja kun siellä samanaikaisesti kiristetään, tilanne on täysin ryöstäytynyt käsistä.

Arvoisa puhemies! Suomessa on maailman naisvaltaisin eduskunta. Usein tulee pohtineeksi, kykenemmekö tätä tilannetta mitenkään käyttämään kansalaistemme hyödyksi. Naisia on puolueista riippumatta mielellään pidetty hyvinvointiyhteiskunnan puolustajina. Tämä väite ei nähdäkseni kuitenkaan eduskunnassa toimi. En muista ainuttakaan tilannetta, jossa Ahon hallituksen sosiaaliturvaleikkaukset olisi onnistuttu torjumaan naisten yhteisellä toiminnalla. Tarvittaisiinhan siihen tietysti vielä vähän miehiäkin lisäksi.

Arvoisa puhemies! Kun eduskunta tekee huonoja päätöksiä, kansalaiset helposti ajattelevat, että sinäkin, Marjatta, olit siellä mukana. Hyvin huonosti pääsee julkisuuteen se tosiseikka, että oppositio vastustaa hallituksen esityksiä jopa yksissä tuumin, kuten tässäkin asiassa on laita, ja että enemmistöparlamentarismista johtuu, että hallituksen esitykset ja toivomukset vastustuksesta huolimatta kuitenkin toteutuvat. Olen iloinen, jos me pystymme torjumaan hallituksen esityksen indeksitarkistuksien toteuttamatta jättämisestä.

Sitten haluaisin ottaa vain lyhyesti kantaa ed. Stenius-Kaukosen eläkekattokysymykseen. Se on periaatteellisesti erittäin kannatettava asia, mutta me emme ole vielä löytäneet sellaista systeemiä, jolla se voitaisiin vaurioittamatta kokonaisjärjestelyjä toteuttaa. Asiaa on edelleen tutkittava.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Edellä on käytetty hyviä puheenvuoroja, hyvin perusteltuja ja vielä niitä täydennetty vastauspuheenvuoroilla. Voin kaikkeen siihen yhtyä, mitä edellä on sanottu. Lyhyesti haluan lausua seuraavaa.

Hallituksen esityksen perusteluissa sanotaan, että nyt käsillä olevalla ehdotuksella leikataan kansaneläkeläisten etuuksia. Paitsi eläkkeiden indeksikorotus myös eräitä kansaneläkkeeseen liittyviä etuuksia jätetään maksamatta. Niiden yhteisvaikutus olisi 510 miljoonaa. Kansaneläkelaitos on myöhemmin toimittanut esimerkiksi perustuslakivaliokunnalle uusia laskelmia, joissa nuo numeroluvut ovat hieman pienemmät, noin 350 miljoonaa markkaa. Joka tapauksessa seuraavassa päiväjärjestyksen kohdassa on esillä toinen leikkaus, jonka kokonaisvaikutus eläkkeisiin ja muihin etuuksiin on noin 2 miljardin suuruusluokkaa.

Halusin tämän sanoa sen vuoksi, että sisäasiainministeri Pekkarinen saapui perjantaina kesken keskustelun istuntoon ja osoitti halukkuutta keskustella eläkeläisten asioista. Hän ei ehkä ollut ehtinyt tutustua sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön liitettyyn vastalauseeseen, koska sanoi, että se, mitä hallitus on tehnyt, on ollut hyvin kohtuullista eläkeläisten kannalta katsoen. Esitin silloin perjantaina sellaisen toivomuksen, että ministeri Pekkarinen tutustuisi tarkkaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön vastalauseeseen ja valmistautuisi tänään jatkamaan asiallista keskustelua tuosta aiheesta. Näin ei nyt kuitenkaan ole tapahtunut puhumattakaan siitä, että sosiaaliministeri itse olisi paikalla.

Muutama sana perustuslakivaliokunnan tulkinnasta. Meillähän silloin, kun valtiopäiväjärjestyksen muutos aikoinaan ratkaistiin eduskunnassa, eduskunta otti kantaa siihen, mitkä ovat

sellaisia asioita, joita koskevat leikkaukset ovat jätettävissä lepäämään. Indeksisuoja katsottiin silloin sellaiseksi, että se on rikkomaton ja sitä koskevat leikkaukset ovat lepäämään jätettävissä riippumatta siitä, kenen tehtävänä on suorittaa tuo indeksikorotus.

Nyt perustuslakivaliokunta on poikennut tästä periaatteesta. Tosin esillä olevan lain ensimmäisessä käsittelyssä perustuslakivaliokunta äänin 8—5 asettui sille kannalle, että kansaneläkeindeksin maksamatta jättäminen aiheuttaa sen, että sitä koskeva hallituksen esitys on jätettävissä lepäämään. Mutta kun tuli valiokunnan toinen, ratkaiseva käsittely, tällöin hallituksen esityksen hyväksymisen kannalle — lepäämään jättämättä — asettui perustuslakivaliokunnan jäsenistä yhdeksän, mutta kahdeksan valiokunnan jäsentä oli toista mieltä. Haluan tässä yhteydessä todeta, ketkä olivat ne kahdeksan edustajaa, jotka pitivät kiinni eduskunnan aiemmin hyväksymästä tulkinnasta. Nämä edustajat olivat perustuslakivaliokunnan varapuheenjohtaja Alho, jäsenet Vähänäkki, Koskinen, Rask, Nikula, Vistbacka, Kaarilahti ja Laine.

Pidin aiheellisena todeta tämän senkin vuoksi, että jostakin kummallisesta syystä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön ei sisälly lainkaan perustuslakivaliokunnan lausuntoa, siis tätä asiaa koskevaan mietintöön. Ymmärrän, että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on katsottu, että kun perustuslakivaliokunnan lausunto yhden asian osalta näkyy, se riittää. Mutta minusta olisi hyvä, että aina esillä olevan asian yhteydessä valiokunnan mietinnössä näkyisi lausunnon antaneen valiokunnan lausunto, tai jos niitä on useampia, niiden lausunnot. Tämähän on yleinen käytäntö, mutta nyt on tapahtunut poikkeus.

Ed. K e m p p a i n e n: Herra puhemies! Ed. Laine aloitti puheenvuoronsa toteamalla, että on käytetty hyviä puheenvuoroja. Tietysti vähän riippuu siitä, mistäpäin katsoo. Kyllähän poliitikkojen puhumistapa on se, että kaikille pitäisi saada aina lisää. Varmasti, kun eläkeläisten suunnasta katsoo, totta kai pienikin lupauksissa jättäytyminen, joka ei tuo heille käytettävissä olevia tuloja, on tietysti sellainen asia, jota on helppo moittia. Mutta kovin yksipuolisia nämä puheet ovat, jos katsotaan esimerkiksi nimenomaan tällä hetkellä eri yhteiskuntaryhmien välillä tulokehitystä ja tietysti, jos katsotaan vielä suuremmasta kokonaisuudesta eli siitä, miten meidän kansantaloutemme jaksaa. Kolme peräkkäin listalla olevaa lakiesitystä käsittelevät sitä, miten nimenomaan sosiaalisia tulonsiirtoja ja niistä saatavia tuloja säädellään verrattuna muihin tulonsaajaryhmiin.

Kun katsoo kokonaisuutta, mikä lopputulos on, voi hyvin todeta, että lopputulos kestää kohtuullisen kovankin kritiikin. Nimittäin silloin, kun katsomme eri väestöryhmien käytettävissä olevia tuloja, niiden kehitystä parin viime vuoden ajalta, ei kehitys ole ollenkaan niin synkkä kuin puheenvuoroissa on sanottu, oikeastaan päinvastoin. Meille on toimitettu Eläketurvakeskuksen toimesta tilasto, joka on, päinvastoin kuin ed. Stenius-Kaukonen taisi kritisoida, mielestäni ainut luotettava. Se osoittaa esimerkiksi viime vuodelta sitä, että eläkkeensaajista valtaosan, luultavasti noin 70 prosentin, 6 000 markan kuukausituloihin asti, käytettävissä olevat tulot edellisenä vuonna ovat reilusti kehittyneet paremmin kuin muulla väestönosalla. (Ed. Stenius-Kaukonen: Siinä ei ole otettu huomioon sairastavuuden aiheuttamia kustannuksia!) — Toinen asia tietysti, johon myöhemmin tulen, on kysymys, mitä erilaiset maksut ja kulut ovat aiheuttaneet. Mutta se on ainakin jonkin verran toinen asia, ja se kehitys johtuu yhteiskunnan säästämisestä.

Yhtä lailla kehitys on myös sitä, että järjestetyt hyvinvointipalvelut on syytä myös tuoda siihen käsittelyyn, jossa niiden tehokkuutta, kohtaantumista ja järjestämistapaa kriittisesti arvioidaan. Se, että tuodaan tietty omavastuuosuus, joka tällä hetkellä on 10 prosentin paikkeilla eikä kovin rajusti ole muuttunut nytkään, tuo palveluja saataville laajemmalle ryhmälle paremmin ja tehokkaammin, kuin tällä hetkellä. Kehitys ei ole yksin negatiivinen, vaikka se onkin tietysti epäsuotava. Kun otetaan huomioon käytettävissä oleva tulot, tämä kehitys ei ole siltäkään osin täysin kohtuuton, tietysti jonkin verran valitettava. Mitä Ahon hallitus tässä mielessä parin vuoden aikana on saanut aikaan, ei suinkaan mitenkään kovin hävettävää ole. Viittaan juuri eläkeläisten käytettävissä oleviin tuloihin.

Kun katsotaan vielä, mikä on eläkeläisten muu yhteiskunnallinen asema, ei se tässä kehityksessä ihan mahdoton ole ollut. Tämä ihmisryhmä ei ole sillä tavalla velkaantunut kuin lapsiperheet, työssä käyvät tavalliset palkansaajat työtaipaleensa alkuvaiheessa. Heillä on päinvastoin säästöjä, jotka ovat tulleet yhteiskunnassa kohtuullisen hyvin kohdelluiksi, eikä heillä ole tarvetta myöskään sillä tavalla investoida isommin tämänpäiväiseen elämään enemmän kuin tulevaankaan, joten tämä kehitys siltä osin ei ole kovin paha.

On oikeastaan kummastuttavaa, miten vähän opposition puheenvuoroissa on kiinnitetty huomiota eläkeindeksien erilaiseen mittaamistapaan. Minusta se keskustelu olisi ollut paljon suuremman painoarvon ansaitsevaa, koska siinä on ollut epäoikeudenmukaista kehitystä, kuin tämä koko vuodatus, joka täällä on ollut, koska esillä olleissa suhteissa eläkeläisväestö on tullut paremmin kohdelluksi. Kun katsomme vuosien saatossa, miten erilaisella indeksillä kansaneläkkeitä on korotettu, minkä verran nämä indeksit ovat jääneet jälkeen työeläkkeistä, minusta siitä olisi tullut paljon enemmän keskustella ja sen puolesta paineita saada aikaan.

Toinen asia, joka päätöksenteossa on hyvin epätyydyttävä, on se, miten indekseistä on päätetty. Minusta on eduskuntaa loukkaavaa ja perustuslainkin kannalta varsin kyseenalaista, että näistä ja myös muista kuin palkkoihin suoranaisesti liittyvistä indekseistä on päätetty tupopöydässä. Missä tilanteessa niistä päätettiin? Yleislakkouhan alla vaadittiin, että myös heikommassa indeksikehityksessä ollut kansaneläkeindeksi on toteutettava heidän tahtonsa mukaan.

Vielä enemmän epäoikeudenmukaiseksi tilanteen tekee se, että työmarkkinaosapuolien edustajat tulevat meille valiokuntaan kertomaan, että eiväthän he ole näin päättäneet tai eivät ole näin vaatineet, kun ottaa huomioon, minkälaisessa tilanteessa nämä päätökset on pakotettu tekemään. (Ed. O. Ojala: Pakotettu nimenomaan hallituksen taholta!) — Niin, kyllä pakko on aika oikea sana, koska kyllä kai te muistatte, että yleislakkouhka oli päällä ja siinä tilanteessa ne tehtiin. Minä kernaasti olisin muuttamassa näitä esityksiä toimeentulohaitarin alapäästä, mutta varsinkaan kun taloustilanne ei anna kovin paljon liikkumavaraa ja tämä uhka on olemassa, tässä epätyydyttävässä tilanteessa siihen ei ole mahdollisuutta.

Yksi erillinen keskustelunaihe tässä asiassa on säätämisjärjestys. Minusta lopputulos on varsin oikeudenmukainen, ja oikeastaan tämän jälkeen määrävähemmistön taakse jäävän suojan osalta se, että indeksitarkistuksia on vastaisuudessa tämän linjan mukaisesti tehtävä siihen tasoon asti, mikä vastaa täyttää kansaneläkettä, minusta on varsin oikeudenmukainen ja hyvä taso, ja toivottavasti siinä pysytään. Ensinhän perustuslakivaliokunnan kannanotto näytti varsin epäloogiselta, että vain TEL-indeksiin sidottuja sairauspäiväraha- ym. etuuksia pitäisi tarkistella perustuslain säätämisen kannalta. Mutta tulkinta, jonka pohjalta sosiaalivaliokunnan enemmistö teki päätöksensä, on mielestäni tässä suhteessa nyt hyvä ja kestävä.

Parissa puheenvuorossa, erityisesti ed. A. Ojalan puheenvuorossa, todettiin, että tämän käsittelyn yhteydessä olisi lietsottu sukupolvien välistä ristiriitaa. Minusta ihan tällä tavalla tämän päivän tilanteessa ei ole asia emmekä ainakaan keskustapuolueen taholta tämän päivän maksusuhteita tai maksujärjestelmiä ole kritikoineet. Mutta sitä olemme kritikoineet kovasti, että kun nykyiset suuret ikäluokat ovat siirtymässä eläkkeelle, pienet ikäluokat ovat joutumassa maksamaan heidän selvästi korkeampia eläkekustannuksiaan. Minusta tätä näkökohtaa ei ole ainakaan liikaa korostettu. Minusta se epäkohta on syytä tuoda tarpeeksi voimakkaasti esiin, ettei tarvitse myöhemmin todeta, että näitä eläkkeitä on tosiaan luvattu, mutta niitä ei pystytä maksamaan. Eiväthän nämä työeläke-etuudetkaan ole varsinaisesti ansaittuja, ne on luvattu, sinällään tietysti oikeudenmukaisesti. Eivät TEL-eläketasot nyt liian korkeita ole, koska ei ole vielä täydessä kertymässä mikään ikäluokka. Siinä mielessä tämänhetkiseen tilanteeseen ei ole syytä mitenkään kovin kriittisesti suhtautua.

Totesin jo eläkkeensaajien kohtelusta indeksiasiassa, että se ei ole kohtuuton, eikä siihen oikeastaan tarvitse mitään lisätä, asia tuli jo sanottua.

Mutta mitä tulee palveluista kerättäviin maksuihin ja siihen, että eläkeläisiin kohdistuu, varsinkin tiettyihin pieniin eläkeläisryhmiin, jopa kohtuuttomia maksuja, minusta se on selvästi väärä linja, mutta koko poliittinen järjestelmä on oikeastaan toiminut siihen suuntaan, että näitä maksuja ei voida kerätä tasaisesti koko väestöltä. Viittaan esimerkiksi terveyskeskusmaksukeskusteluun. Sitten on helposti annettu periksi ja on tullut pieneen väestöryhmään kohdistuvia korkeita sairauskulu- ym. menoja. Se ei ole oikein. Siitä on selvästi päästävä, ja toimikunnan esitys, joka hiljattain on tullut esiin, että nimenomaan leikataan suuria kuluja pieniltä ryhmiltä ja sen sijaan ja vastapainoksi valtaosalta väestöstä voidaan periä tiettyjä maksuja, on selvästi oikean suuntainen.

Ed. Vehkaoja otti keskusteluun huutolaisajattelun. Minusta se on täysin väärä tai täysin perusteeton ajatus nyky-yhteiskunnassa. Kun meillä on käytettävissä selvästi rajalliset voimavarat, on varmasti kaikkien etu, sekä palvelujen saajien etu että maksajien etu, ehkä vielä palvelujen saajien enemmistön etu, että me etsimme tehokkaampia ja halvempia ratkaisuja. Kumma kyllä, ne ratkai-

sut, joita on esitetty, ovat inhimillisempiä, ihmistä lähempänä olevia palveluratkaisuja, jotka mahdollistavat pohjoismaisen korkean sosiaaliturvan olemassaolon.

Kaiken kaikkiaan indeksien toteuttaminen tässä muodossa on tämän hetken väestöryhmien vertailun kannalta kohtuullinen ja hyväksyttävä ratkaisu. Toki olisimme, jos olisi käytettävissä ollut enemmän voimavaroja, ohjanneet varoja vielä enemmän toimeentulohaitarin alapäähän myös eläkeläisille, vaikka he eivät kohtuuttoman huonosti kohdeltu väestöryhmä tämän päivän yhteiskunnassa olekaan.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluaisin vastata ed. Laineen puheenvuoroon siltä osin, kun hän huomautti, että valiokunnan mietintöön ei sisältynyt perustuslakivaliokunnan lausuntoa. Se on todella puute. Tosiasia on kuitenkin se, että näitä lakeja käsiteltäessä valiokunta tietysti odotti näitä lausuntoja ja perusti koko käsittelynsä perustuslakivaliokunnan kantoihin.

Valitettavaa sinänsä on se, että ei ole kovin hyvin ennakoitavissa, mitkä ovat perustuslakivaliokunnan kannat, koska perusturvan käsite on edelleen määrittämätön tässä valtakunnassa. On kulunut jo yli kaksi vuotta siitä, kun käytiin vaaleja, jolloin keskustapuolue lupasi perusturvaa kaikille kansalaisille. (Ed. Kemppainen: Se on hoidettu!) Näiden vuosien aikana olemme nähneet, keille se oli tarkoitettu. Olisi voitu selkeästi sanoa, että säästämme ja suojelemme maatalousväestön perusturvan, mutta muiden kustannuksella. Tämä on ollut tämä linja. Nyt ovatkin hallituspuolueet, erityisesti keskustapuolue, muuttaneet perusturvan käsitettä ja ryhtyneet puhumaan ydinpalveluista, jotka ehkä äärimmillään ovat hautauskorvausta palkansaajille.

Kun on seurannut perustuslakivaliokunnan kantoja perusturvaan, on ymmärrettävää mutta ei hyväksyttävää, että kun perusturvan käsite on näin laaja ja määrittämätön, se antaa kaikki mahdollisuudet politiikan tekemiseen oikeuden ja lain tulkinnan sijasta. Tästähän on esimerkkejä, miten juuri täällä kuvatuilla voimasuhteilla asioita ratkotaan, tai äärimmillään perustuslakivaliokunnassahan on arvalla päätetty, mikä on perusturvaa ja mikä ei. Tähänkö kansalaisten pitäisi luottaa ja nojata?

Ed. Kemppainen aloitti puheensa kuluneella fraasilla: Oppositio haluaa kaikkea hyvää kaikille. Tämä ei tietenkään pidä paikkaansa, vaan edellytämme oikeudenmukaisuutta erityisesti tässä tilanteessa, kun maa on taloudellisesti vaikeassa tilassa. Edellytämme, että mikäli joudumme suorittamaan heikennyksiä sosiaali- ja terveydenhuollossa, ne kohdentuisivat oikeudenmukaisesti kaikille kansalaisille eivätkä vain joillekin väestöryhmille. (Ed. Kemppainen: Yhtä mieltä!)

Kun ed. Kemppainen puhui siitä, että on voitu tehdä muita heikennyksiä, koska on tehty mm. hoidon tason ja hoitopaikkojen suhteen yhteiskunnallisia parannuksia, niin se ei pidä paikkaansa. Tässä tilanteessa ensinnäkin hoidossa olevien eläkeläisten maksuosuudet, omavastuuosuudet, ovat nousseet jo kohtuuttomiksi. On tilanteita, joissa kotona oleva eläkeläispuoliso ei kykene enää tulemaan omalla eläkkeellään toimeen, kun hänen työeläkkeellä oleva miehensä on laitoshoidossa ja hänen eläkkeensä menee täydellisesti näihin maksuihin. Kunnat ohjaavat sitten eläkkeellä olevan, ehkä kotirouvana olleen vaimon toimeentuloluukulle. Tämä on yksi osa.

Kunnat säästävät myös siten, että on vähennetty hoitopaikkoja. On vähennetty erikoissairaanhoitolaitosten käyttöosuuksia ja lyhennetty hoitoaikoja laitoksissa. Tämä on tietysti erittäin myönteinen asia, mikäli avohoito olisi todellista hoitoa. Kuitenkaan avohoitoon ei ole lisätty resursseja, kuten ed. Kemppainen hyvin tietää. Sen sijaan kuntien avoterveydenhuollon ja sosiaalitoimen puolelta on väestöä irtisanottu tai jätetty virkoja täyttämättä ja lomautettu henkilöstöä. Yhä pienemmällä henkilökuntamäärällä hoidetaan yhä suurempaa hoidettavien joukkoa. Tästä kertovat ne tosiasiat, joita terveydenhuoltoalan ammattilaiset kertovat, että avohuollosta tulevat vanhukset ovat todella huonokuntoisia, ovat verrattavissa heitteille jätettyihin sairaalaan tuotaessa.

Avohuoltoon on tarjottu tänään esiin tuotua vapaaehtoistyötä. On todella vaarallista ja eettisesti ja moraalisesti kyseenalaista, mikäli vapaaehtoistyöntekijät talkoohengessä ryhtyvät puoskaroimaan ammattilaisten töitä. Tätä tuskin ed. Kemppainenkaan oman ammattikuntansa osalta hyväksyisi, että reippaat tytöt kadulta tulevat hoitamaan lääkärin töitä. Ei sen paremmin muidenkaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten töitä pidä korvata näillä työntekijöillä.

Kotihoitoon jätettyjen vanhusten osalta on 1.7. voimaan tullut omaishoitolaki, joka puudutaa hallituksen omaatuntoa. Toivon, että hallituspuolueiden edustajat samoin kuin muutkin ottaisivat todella selvää, mitä kunnissa tältä osin tapahtuu. Lakiin liittyvä asetus on siinä määrin väljä, että se ei velvoita kuntia lähestulkoon mihinkään. Kuntien ollessa taloudellisessa ahdin-

gossa jo aiemmin valtiolta tulleiden tehtävien takia niillä ei ole mahdollisuutta toteuttaa lain hengen mukaisesti omaishoitolakia.

Samassa tilanteessa ollessaan kunnat sitten kilpailuttavat palveluja, kuka hoitaisi hoidettavat vanhukset, kuka hoitaisi heidät halvimmalla. Hallitus on myös säätänyt perhehoitolain, joka mahdollistaa kilpailuun mukaan tuleviksi ammattitaidottomat hoitokodit, joihin voi ottaa mitä hyvänsä hoidettavaksi. Tätä tänä päivänä todella käytännössä toteutetaan. Jollei tämä ole lähellä huutolaisuutta, niin mikä? (Ed. Kemppainen: Mikä on vaihtoehto?) — Oikea vaihtoehto on tarjota vanhuksille heidän hoidon tarpeensa mukainen hoitopaikka, ammattitaitoisen väen toimesta suoritettu hoito niissä laitoksissa, joihin tällä maalla on ollut tämän hallituksen vallankahvaan tuloon asti varaa.

Sitten eläkeläisten hyvistä ja huolettomista päivistä, joihin ed. Kemppainen viittasi. Kerroitte, että eläkeläiset eivät enää tarvitse investointeihin eivätkä elämiseensä samalla tavalla rahaa, joten he eivät tarvitse indeksikorotuksia eivätkä lisää rahaa, kun tulevat vähemmälläkin toimeen. Tosiasia on se, mikä täällä on tänään jo tuotu esiin ja mikä yhä useammin tulee eläkeläisten kertomuksissa esiin, että kun työttömät lapsiperheet on ajettu niin vaikeaan tilanteeseen, missä tiedämme heidän elävän, joutuvat eläkeläiset antamaan omista eläkkeistään lapsilleen ja lapsenlapsilleen, kun eivät saa unta, jos tietävät, että perheessä ei ole ruokaa eikä peruselämään tarvittavia tarvikkeita. Tämä ei voi olla tarkoitus tässä yhteiskunnassa. Parannettakoon sitten lapsiperheiden ja työttömien asemaa, ettei eläkeläisten tarvitse osallistua tähän maksuun. (Ed. Kemppainen: Saavat auttaa, jos haluavat!) — Luulen, että se auttaminen ei ole tahdon vaan pakon aiheuttamaa.

Arvostan ed. Kemppaista siinä, että tästä hallituksen linjasta istutte kuitenkin vastaamassa tässä tilanteessa. Toivon, että niiden hallituspuolueiden edustajien, jotka nyt katsovat voivansa tehdä jotakin tärkeämpää, puheet alkavat myös sillä, kun he menevät tapaamaan omien puolueidensa eläkeläisiä ja vastaamaan heidän kysymyksiinsä, että katsoin, että tätä asiaa käsiteltäessä oli parempaa ja tärkeämpää tehtävää. Toivon, että sana joka tapauksessa eläkeläisjärjestöihin kulkee.

Kun luetaan vastalauseen listaa eläkeläisten osalta, mitä heikennyksiä eläkeläisiin on kohdistunut, on samanlainen lista helppo tehdä myös palkansaajien ja työttömien osalta. Haluaisin nähdä sen listan, mitä kaikkea voitaisiin hyvällä omallatunnolla ja ilman muualta tulevaa kompensaatiota kirjata maatalousväestön osalta. Tiedämme esimerkkejä: Kun muulta väestöltä pidennettiin sairausvakuutuksen karenssiaikaa, se pidennettiin myös maatalousväestöltä, mutta korvattiin toista kautta takaisin, eli he eivät menettäneet, muut menettivät. Samoin on tapahtunut maatalousväestön muiden sosiaalietuuksien kohdalla, joista erikseen sovitaan maataloustuloratkaisussa ja jotka eivät koskaan tule tänne käsittelyyn eli jotka voidaan kabineteissa sopia, kuten ne ovat luettavissa. Samoin on maatalousväestön eläke-etuuksien osalta, jotka maksaa valtio.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen vähän höykytti, että puhujakorokkeelleko menen puhumaan. Mutta kun se kaksi minuuttia kuluu niin nopeasti siellä paikalla, täällä ehtii vähän enemmän.

Arvoisa puhemies! Tässä indeksiasiassa, josta puhuttiin hyvin pitkään myös toisen käsittelyn yhteydessä, on kaksi hyvin keskeistä asiaa, joista pitää puhua. Ensimmäinen on tietysti se, miten indeksitarkistusten tekemättä jättäminen kohtelee eläkeläisiä, ja toinen on asian periaatteellinen puoli eli perusturvakysymys.

Aloitan perusturvakysymyksestä ja perustuslakivaliokunnan lausunnosta ja sen eriävistä mielipiteistä, jotka kylläkin ovat sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön liitteenä seuraavan asian osalta. Mutta koska nämä ovat yhtä ja samaa asiaa, niin voi jo tässä yhteydessä niistä hieman puhua. Nimittäin nyt kyllä on osoittautunut aivan selvästi se, että perustuslakivaliokunnan enemmistö on kyllä lähtenyt varsin liukkaalle tielle tulkitessaan perusturvaetuuksia ja muuttaessaan toistuvasti lausuntojaan.

Arvoisa puhemies! Kun olen ensimmäisen kauden kansanedustajana tutustunut ed. Laineen työskentelyyn, niin kyllä toivoisin, että perustuslakivaliokunnassa muutkin ottaisivat vähän oppia hänestä, koska hänen osaltaan voi sanoa, että hän on johdonmukainen näissä asioissa toisin kuin esimerkiksi osa perustuslakivaliokunnan jäsenistä, jotka todellakin enemmistönä muuttavat toistuvasti perusturvan käsitettä, ja näin ollen jatkuvasti joudutaan eduskunnassa kärhämöimään siitä, milloin joku asia on lepäämäänjättämissäännöstön piirissä ja milloin ei.

Vastalauseesta, joka siis liittyy seuraavaan asiaan, käy myös ilmi, että nyt on taas muutettu tulkintaa. Eli kun 92 lähdettiin siitä, että indeksi-

leikkaukset aiheuttavat lepäämäänjättämismahdollisuuden laukeamisen, jos indeksileikkaukset kohdistuvat toimeentulon lakisääteiseen perusturvaan kuuluviin etuuksiin, niin nyt ollaankin jo taas toisella tiellä. Nyt ne eivät yllättäen aiheutakaan sitä. Minä luulen, että juuri tämä tulkintojen muutos on tosi surullinen historia tuleville tutkijoille, jotka perustuslakivaliokunnan lausuntoja aikanaan tutkivat ja koettavat löytää niistä jonkinnäköisen johdonmukaisuuden siltä osin, mikä koskee perusturvaa. Eli toivon kyllä, että vihdoin löydettäisiin selkeämmät ratkaisut ja pysyttäisiin niissä linjauksissa, ettei jatkuvasti tarvitse täällä yhtä ja samaa taistelua käydä.

Mitä tulee tarkistusten lepäämäänjättämismahdollisuuteen, niin pyysin tämän puheenvuoron alun perin ed. Kemppaisen puheenvuoron johdosta. Ed. Kemppainenhan on ollut pitkään ainoa hallituspuolueiden kansanedustaja tässä salissa, vaikka hänkään ei ollut aivan alusta lähtien paikalla. Mutta kuitenkin jälleen kerran näyttää siltä, että hallituspuolueiden edustajilla ei kiinnostusta näihin asioihin ole.

Ilmeisesti on niin, että vain sosiaalitanttoja nämä asiat täällä kiinnostavat niin kuin ed. Paloheimo jossain puheenvuorossa ja lehtihaastatteluissa on antanut ymmärtää (Ed. Kemppainen: Ja sosiaaliherroja!) — kaikella kunnioituksella täällä olevia miespuolisia kansanedustajia kohtaan. — En tiedä, riittääkö kantti sanoa myös eläkeläisille, että nämä asiat eivät kiinnosta, koska läsnä ei olla eikä näistä keskustella. Useimmiten on kovin naisvaltainen se keskustelijajoukko. Onneksi on näitä miespuolisia poikkeuksia myös tässä keskustelussa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Vasemmistoliitosta!) — No, on täällä myös muista puolueista. Tällä hetkellä on ed. Kemppainen. Mutta vasemmistoliitosta näyttää olevan peräti kaksi.

Ed. Kemppaisen puheenvuoroon vielä. Hän yritti kovasti selitellä sitä, että tämä lopputulos kestää kovankin kritiikin, ja edelleen hän yritti vakuutella, että Ahon hallituksella ei ole tässä suhteessa mitään hävettävää. Kyllä minä yhdyn tältä osin ed. Stenius-Kaukoseen, kun hän on joskus sanonut, että mustakin saadaan näyttämään valkoiselta. Ilmeisesti ed. Kemppainenkin on ainakin omassa mielessään yrittänyt lohduttautua väittämällä mustaa valkoiseksi. Jos hän todella väittää, että Ahon hallituksella ei ole mitään hävettävää näissä asioissa, hän on kyllä totaalisesti väärässä ja voi mennä kysymään eläkeläisiltä, mitä mieltä eläkeläiset ovat siitä, että indeksitarkistukset jätetään tekemättä.

Eläkeläisväestö, ed. Kemppainen, on rakentanut Suomen pystyyn sotien jälkeen, maksanut sotakorvaukset, luonut tähän maahan sosiaaliturvajärjestelmät, palvelujärjestelmät. He ovat olleet rakentamassa tätä yhteiskuntaa, josta me olemme voineet nauttia. (Ed. Kemppainen: Olen samaa mieltä!) Näyttää siltä, että meidän keskiikäinen sukupolvemme on valmis sen tuhoamaan. He ovat rakentaneet tämän näin. He eivät ole päässeet monistakaan etuisuuksista osalliseksi työssäoloaikana eivätkä monet edes päästyään eläkkeelle. Nyt, ed. Kemppainen, keskusta ja kokoomus ovat valmiit edelleenkin rokottamaan näitä eläkeläisiä, joista siis suurin osa on pientä eläkettä saavia. Nimenomaan ed. Kemppainen kehtasi väittää, että niillä, jotka 6 000 markkaa kuukaudessa saavat eläkettä, on mennyt paremmin kuin muilla. Kyllä, ed. Kemppainen, voi olla, että yhden vuoden ajan näillä eläkeläisillä, jotka 6 000 markkaa saavat, on mennyt paremmin. Heillä ehkä ostovoima ei ole pudonnut 8:aa tai 6:ta prosenttia niin kuin muilla, mutta ei heilläkään hyvin ole mennyt. (Ed. Kemppainen: En ole väittänytkään, suhteellisesti!) Ed. Kemppainen, te tiedätte oikein hyvin, mikä on keskimääräinen eläke, ja melkein 300 000 suomalaista saa alle 3 000 markan eläkettä, joten se siitä, ed. Kemppainen, kuinka hyvin eläkeläisillä menee muihin väestöryhmiin verrattuna.

Ed. Kemppainen unohti täysin sen, että nimenomaan eläkeläisten osalta sairauskustannuksilla on erittäin suuri merkitys. Tässä ei voida enää tarkastella yhtä asiaa kerrallaan. Se on Ahon hallituksen ja sen kansanedustajien tarkoituksellinen sumutus. Te haluatte aina katsoa yhden asian kerrallaan ja sanoa, että eihän tämä nyt vielä mitään, eihän tämä nyt vielä mitään. (Ed. Kemppainen: Tämä on kokonaisuus!) Mutta monille väestöryhmille tässä yhteiskunnassa kumuloituvat kaikki nämä säästöt, leikkaukset ja supistukset. Pienituloiset eläkeläiset ovat yksi ryhmä, johon ne kohdistuvat. Työttömät ovat toinen suuri ryhmä. Se on tämän yhteiskunnan valtaenemmistö, työttömät ja työttömien perheet, joihin ne kohdistuvat. Mutta hyvätuloiset työssäkäyvät, maataloustuotannosta elinkeinonsa saavat, monet siellä eivät ole joutuneet supistamaan yhtään pennin hyrrää, ed. Kemppainen, niin kuin tekään ette ole varmaan joutunut enkä ole minäkään. Korkeintaan olemme jotakin turhaa jättäneet ostamatta, mutta ei meidän ole tarvinnut mistään tinkiä eikä supistaa, ja se on niin tosi kuin tosi olla voi.

Sitten ed. Kemppainen taivasteli sitä, että op-

positio ei puhu eläkeindeksin laskutavasta. Ed. Kemppainen tietää, että vasemmistoliiton puolelta indeksien laskutavasta on puhuttu lukuisia kertoja, mutta emme me sitä ottaneet täällä tänään esiin. Te, ed. Kemppainen, olette hallituspuolueen kansanedustaja. Teillä on sosiaali- ja terveysministeri. Te olette ymmärtääkseni myöskin sosiaali- ja terveysvaliokunnan keskustaryhmän puheenjohtaja. Teillä on suuret vaikutusmahdollisuudet, mikäli te haluatte omassa ryhmässänne lähteä tekemään sellaisia muutoksia, jotka ovat oikeudenmukaisempia. Turha teidän on siitä oppositiota syyttää. Me emme saa sitä määrää tietoa. Meillä ei valitettavasti ole niitä vaikutusmahdollisuuksia, mitä hallituspuolueiden kansanedustajilla on.

Mitä tulee ed. Kemppaisen taivasteluun tupopöydässä päättämisestä, siltä osin voin yhtyä häneen, että on tavattoman kummallista, että siellä oletetaan ja arvioidaan ja sen perusteella sovitaan. Mutta, ed. Kemppainen, siinäkin oli tärkein asia se, että Ahon hallitushan siellä oli takana. Ei siellä työmarkkinajärjestöillä ollut mitään halua eikä tarvetta lähteä sitä sopimaan, mutta siellä oli hallitus takana. Näin sitten mentiin tekemään tyhmiä päätöksiä ja niiden tyhmien päätöksien kanssa jouduttiin kiemurtelemaan valiokunnassa, niin kuin ed. Kemppainen hyvin tietää.

Mutta kaiken kaikkiaan, ed. Kemppainen, kyllä nyt näyttää siltä, että keskustapuolueessa on sydän luiskahtanut pois paikaltaan. En tiedä, mikä teidät saa heräämään. Ilmeisesti eivät saa leipäjonot eivätkä saa soppajonot, ei saa se, että vanhukset eivät pysty lunastamaan enää lääkkeitä, ei näytä saavan se, että Stakesin tutkimuksen mukaan lama on kohdellut työttömiä lapsiperheitä kaikkein pahiten ja näyttää olevan selviä merkkejä siitä, että nimenomaan nuorten ja lasten henkinen hyvinvointi on häiriytynyt monissa perheissä, lukuisissa perheissä, huomattavasti.

Kuten ed. Kemppainen vielä tietää, nämä eläkeläiset, joilta nyt ollaan leikkaamassa indeksit, yleensä auttavat niin lapsia, niitä lapsia, jotka ovat ylivelkaantuneita ja asuntolainojensa kanssa painiskelevat, kuin myöskin monta kertaa vielä lapsenlapsia. He vielä yrittävät pienistä eläkkeistä jotakin riipiä säästöön ja tueksi vielä lapsille ja lapsenlapsillekin. Näiltä nyt ollaan viemässä indeksitarkistukset.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ed. Kemppainen antoi kyllä aivan väärän kuvan eläkeläisten asemasta. Eläketurvakeskushan toimitti meille sen jälkeen, kun olin pyytänyt, pidemmältä ajalta tämän vertailun. Mutta se, mitä on jaettu yleisesti, on alkanut vuodesta 1991, ja juuri siihen sisältyy virheellinen vertailu palkkojen ja eläkkeiden korotusten osalta.

Niin kuin täällä on toistuvasti tuotu esille, eläkeläisten toimeentuloon vaikuttavat ratkaisevasti sairauskulut. Meille on juuri Invalidiliitto lähettänyt kirjelmän, jossa tuodaan esille, niin kuin me varsin hyvin ainakin sosiaalivaliokunnan jäseninä tiedämme, että erilaisille sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuille on tyypillistä, että ne kohdistuvat yhtäaikaisesti samaan henkilöön. Tässähän juuri se pahin ongelma on.

Ed. Kemppainen myöskin syyttää työmarkkinaosapuolia siitä, että ne ovat hyväksyneet kansaneläkeindeksin leikkaamisen. (Ed. Kemppainen: Eivät hyväksyneet vaan pakottaneet!) — Kyllä he ovat käyneet ilmoittamassa valiokunnalle, että he eivät ole tältä osin tätä esitystä hyväksyneet, koska katsovat, että heidän asiansa ei ole ottaa tähän kantaa. Minun mielestäni tähän on syytä uskoa.

Ed. Muttilainen: Herra puhemies! Oli surullista kuulla ed. Kemppaisen näkemys siitä, että hallituksen esitys on kohtuullinen ja hyväksyttävä. Tuossa puheenvuorossa myöskin taas uudestaan kuulsi ikävää vastakkainasettelua eri ikäryhmien kesken.

Ikävää oli myöskin se, että ed. Kemppainen puheenvuorossaan arvioi keskustelun tasoa ja moitti edustajia siitä, että nämä puhuvat eläkkeensaajien toimeentulosta ja siitä, miten eläkeläiset eivät tänä päivänä selviä esimerkiksi lääkekustannuksistaan ja sairauskuluistaan. Ed. Kemppainen olisi mieluummin keskustellut indeksien epätarkkuudesta. Kyllä totta kai sekin meille sopii, mutta miksi ihmeessä hallitus ei tee mitään sen asian edestä? Kun voimme todeta, että indeksi on epätarkka, niin tehtäköön siitä uusia esityksiä. Eikä sekään ole todellakaan järkevää, että indeksistä päätetään lailla eikä mitattavissa olevilla muutoksilla, niin kuin ed. Kemppainen kyllä erittäin hyvin tietää.

Toiseksi ed. Kemppainen sanoi, että työeläkkeet eivät ole ansaittuja. Tässä on pakko todeta, että totta kai työeläke on osa palkkapotista, (Ed. Kemppainen: Siitä ei ole pantu säästöön!) mutta se on tietysti totta, että tällä hetkellä eläkkeellä olevista vain harvalla on täysi työeläke. Se on totta.

Ed. Vehkaoja: Arvoisa puhemies! Ed. Kemppainen piti sitä liioitteluna, kun mainitsin,

että huutolaisaika on tullut takaisin. Mielestäni siihen väitteeseen on hyviä perusteluja sen takia, että nythän on niin, että rahoittajat päättävät siitä, miten ihmisiä hoidetaan. Rahoittajat päättävät useimmiten niin, että se on halvin hoitotapa. Rahoittajien edustajat eivät ole sosiaalihuollon edustajia vaan esimerkiksi talous- ja hallintotieteen ihmisiä. Tällä tavalla se hyvä idea, että saisi itse päättää, mikä meillä on ollut näissä palveluissa, on murskaantumassa. USA:sta on hirveitä esimerkkejä, esimerkiksi palvelujen rahoittaja saattaa järjestää tyttären tai pojan pihaan siirrettävän mökin, johon mummo pääsee asumaan tai rahoituslaitokset järjestävät iäkkäälle ihmiselle kissanpäivät siten, että jos hän luovuttaa asuntonsa omistusoikeuden luottolaitokselle, hän saa jatkaa asumista kotonaan runsaiden palvelujen kanssa.

Täällä meillä kotona avohoidon kehitys viime aikoina on ollut menossa samaan suuntaan. Kunnat kyllä siirtävät avohoitoon vanhuksia saamaan ns. palveluja, mutta eivät ole huolehtineet omasta osuudestaan. Tämä on sitä huutolaismentaliteettia. Ei ole annettu tukipalveluja, ei vähennetty työn sitovuutta, vaan kaikki varaa siihen, että naiset uhrautuvat.

Sitten, arvoisa puhemies, olisin vielä ottanut esille perusoikeusuudistusasian, joka on viipymässä kovasti. Tässä taas ollaan, että päiväkohtaisia ratkaisuja odotetaan perustuslakivaliokunnasta, miten alas pitää mennä, että voidaan tulla siihen ajatukseen, että lakisääteinen perusturva on uhattuna. Täytyy muistuttaa, että eläkeläiset saavat nyt alle 50 prosenttia palkansaajien kuukausiansioista. Minusta se ei ole paljon, ed. Kemppainen.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Kommentoisin ihan muutamia asioita.

Ensin säätämisjärjestys. On selvää, että siitä päättäminen, mikä on perusturvaa ja mihin asti vähemmistösuoja riittää, on epäselvää, mutta koko ajanhan tästä tulee tarkempi. Minusta se ei ole sillä tavalla arvosteltavissa oleva asia, että jokin on oikein tai väärin. Kysymyshän on oikeastaan päinvastoin siitä, mitä annetaan kulloinkin hallituksessa vastuussa olevien vastattavaksi politiikassa. Minusta se on ihan oikein, että kun me teemme tämän, niin seuraavissa vaaleissa vastaamme teoista, mitä me säätämisjärjestyksellä teemme.

Ahon hallituksen tekemisistä. Kyllähän on hyvä saavutus, että se toi vähemmistösuojan perusturvaan. Se on Ahon hallituksen saavutus. Minusta se on toiminut verrattain oikeudenmukaisesti, joskin sitä fiilatan koko ajan paremmaksi.

Tuloerot eivät ole tilastojen mukaan tämän hallituksen aikana lisääntyneet, vaan supistuneet. (Ed. Vähänäkki: Ei pidä paikkaansa!) — Pitää paikkansa sillä poikkeuksella, että tiettyjä maksuja on jouduttu korottamaan. (Ed. Stenius-Kaukonen: Siinähän koko vitsi on!) — Kyllä, mutta ne ovat eri tavalla käsiteltävä asia. Suuri osahan niistä menee toimeentulotukena maksettaviksi, mutta suuri osa ihmisistä pystyy ne kustantamaan ja ne kohdistuvat myös kaikille.

Mitä tulee puheenvuoroni osaan, kun sanoin, että tämä indeksileikkaustapa on kohtuullinen, toki mielelläni näkisin eläkeläisväestölle enemmän käytettävissä olevia varoja elvytysmielessä. Mutta te ette kuunnellut loppuun: kohtuullinen verrattuna muihin väestöryhmiin. Siitähän meillä on ihan kirkkaasti tilastotulokset myös useammalta vuodelta; valtaosalla, 60 prosentilla, eläkeläisistä käytettävissä olevat tulot esimeriksi vuonna 93 ovat olleet selvästi paremmat kuin muulla väestöllä.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Kiinnitän huomiota kahteen ed. Kemppaisen perusteluun.

Hän puhui säästämisjärjestyksestä, että se koko ajan tarkentuu. Ed. Kemppainen, indeksit ovat olleet suojattuja. Ne ovat olleet lepäämään jättämisen piirissä, ja tällä kannalla perustuslakivaliokunta oli viime vuonna, mutta nyt ei ole. Siis tämä on täydellinen häränpylly. Ei tämä ole mikään pieni tarkistus ja täsmennys.

Toiseksi te annoitte nyt sellaisen käsityksen, että säätämisjärjestys alistetaan suhdannepolitiikalle ja valtiontaloudelle. On kokonaan eri asia, miten eduskunta suhtautuu kulloinkin hallituksen esitykseen kuin mikä on säätämisjärjestys. Ei näitä pidä keskenään sotkea. Ei voida lähteä siitä, että perustuslain tulkinta on riippuvainen siitä, onko se valtiontalouden kannalta tai suhdannepoliittisista syistä tarpeen.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Kyllä tämä on poikkeuksellinen indeksitarkistuksen tekemistapa. Se tunnustetaan. Mutta poikkeuksellinen on tilannekin. Kun katsomme lopputuloksen, vertaamme eri väestöryhmien maksettavaksi tulevia maksuja, erityisesti työntekijöiden TEL-maksua mutta myös muita, niin lopputulos siltä kannalta ei ole eläkeläisväestöä kohtaan kohtuuton.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

27) Ehdotukset laeiksi työntekijäin eläkelain 9 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta vuonna 1994 ja työntekijäin työeläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 247
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 44

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan, että työeläkelain 9 §:n mukaisista indeksikorotuksista myös luovutaan melkein kaikilta osin. Eläkkeisiin 2,8 prosentin korotuksia ei tehtäisi ollenkaan. Sairauspäivärahoihin tehtäisiin korotukset vain silloin, kun päiväraha on pienempi kuin 99,15 markkaa elikkä kuukaudessa vajaa 2 500 markkaa, mutta eihän siitä jää edes tuota 2 500 markkaa käteen. Tässäkin mielestäni sosiaali- ja terveysvaliokunta teki virheellisen tulkinnan ja tietysti perustuslakivaliokunta tekee virheellisen tulkinnan siinä, että se jättää verotuksen huomioon ottamatta. Eduskunta hyväksyi ponnen silloin, kun tämä valtiopäiväjärjestyksen muutos tehtiin, mutta perustuslakivaliokunta on kintaalla viitannut koko ponnelle ja samalla tietysti hallitus. Hallituksen olisi pitänyt tuoda eduskuntaan esitys, jolla tämä ongelma olisi ratkaistu.

Toimeentuloa pitäisi tarkastella nimenomaan kokonaisuutena eikä yksittäisinä palasina. Ihmisiltä voidaan viedä lähes kaikki, ja aina tuntuu vain perustuslakivaliokunnan lausuntojen mukaan olevan niin, että toimeentulon lakisääteiseen perusturvaan ei ole puututtu.

Herra puhemies! Ehdotan, että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hylättäisiin. Ne pitävät sisällään myös työttömyyspäivärahojen ja sairauspäivärahojen leikkauksen ensi vuonna, kun palkasta vähennetään 3,5 prosenttia. Tämä on myös erittäin virheellinen ratkaisu, erittäin ovela kylläkin, mutta emme voi tätä hyväksyä. Kuten äsken totesin, tähän esitykseen sisältyvät lakiehdotukset ehdotan hylättäviksi.

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen otti esiin tilanteen siitä, että näitä esityksiä viilataan valiokunnissa ja kikkaillaan siten, että lepäämäänjättämismahdollisuudet poistuvat; se on todella heikkoa valmistelua ja väärissä paikoin tehtyä, jopa siten, että virkamiehet tuovat paperilla muutoksia. On totta, että käsite siinä, onko kysymys brutto- vai nettotuloista, on epämääräinen, mutta on kohtuutonta edellyttää, että kymmenien heikennyslakiesitysten kohdalla valiokunnat ryhtyvät lainsäädännön valmistelutyöhön. Se kuuluu hallitukselle, ja esitykset kuuluu tehdä siten, ettei tällaisia tulkintavaikeuksia loppusuoralla saa enää olla.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukosen tekemää ehdotusta.

Ed. Kemppainen: Herra puhemies! Ed. Puiston arvostelu siitä, että me täällä olemme tehneet lainsäädäntötulkintaa, ei ole ihan oikea. Hallituksellahan oli oma tulkinta tästä vähemmistösuojan säätämisjärjestyksestä, mutta se ei pitänyt täällä eduskunnassa. Oli tietysti siltä osin minusta aivan oikein, että se ei pitänyt, että kansaneläkkeen täysi määrä tuli vähemmistösuojan taakse. On tulkintakysymys sitten, onko tämä netto- tai bruttotulo. Tällainen päätös on tehty. Se tietysti asettaa tämän kysymyksen, että heidän osaltaan eivät käytettävissä olevat tulot ole kansaneläkkeen täyteen määrään asti. Mutta viime vuonnahan tehtiin tässä suhteessa vielä isompi erilainen päätös, joka nyt korjattiin pienten sairaspäivärahojen indeksikorotuksella kansaneläkkeen täyteen määrään asti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

28) Ehdotukset laeiksi työntekijäin eläkelain, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain ja eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain sekä tapaturmavakuutuslain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 282
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 45

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

29) Ehdotukset laeiksi kaupparekisterilain ja toiminimilain 1 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 246
Talousvaliokunnan mietintö n:o 46

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

30) Ehdotukset laeiksi osuuspankkilain ja rahoitustarkastuslain 2 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 219
Talousvaliokunnan mietintö n:o 47

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

31) Ehdotus laiksi Pohjoismaiden välillä eräiden terveyden- ja sairaanhoidon henkilöstöryhmien sekä eläinlääkäreiden yhteisistä pohjoismaisista työmarkkinoista tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 215
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 10

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta. Lakiehdotuksesta on päätettävä noudattamalla valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n 1 momentissa olevia säännöksiä, koska asia koskee perustuslakia. Lakiehdotusta ei siis voida hyväksyä jätettäväksi lepäämään, ja se on hylätty, jollei sitä ole kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä.

Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä työasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Työasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

32) Ehdotus laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 277
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 11

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

33) Ehdotukset laiksi polttoaineverosta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 89
Lakialoite n:o 35
Toivomusaloitteet n:ot 19 ja 41
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Hallituksen suurena haittaverouudistuksena markkinoima polttoaineverolaki on pelkkä kupla, koska sen lisäverokertymä on vain 365 miljoonaa markkaa. Samallahan luovutaan erillisestä sähköverosta.

Tämä suomalainen polttoaineveromalli poikkeaa perusrakenteeltaan olennaisesti EY:n komission valmistelemasta energiaverotuksesta. EY:n veromalli on sellainen, että primäärienergialähteitä verotetaan 50-prosenttisesti sekä energia- että hiilidioksidisisällön mukaan. Tämä suomalainen malli sitä vastoin on sellainen, että primäärienergialähteiden vero painottuu 75-prosenttisesti hiilidioksidipäästöihin ja vain 25-prosenttisesti energiasisältöön. Tällä valinnalla suositaan ydinvoimaa.

Hallituksen esityksessä polttoaineveron lähtökohta on paitsi fiskaalinen myös poliittinen, eikä siinä ole otettu kokonaisvaltaisesti huomioon ympäristövaikutuksia. Energiaverotuksen tulee kohdentua kattavasti fossiilisille polttoaineille kunkin aineen poltosta syntyvien hiilidioksidipäästöjen perusteella täysimääräisesti ja asettaa vero sellaiselle tasolle, että se ohjaisi paitsi säästämiseen ja innovaatioihin myös haitattomien ja kotimaisten energialähteiden käyttöön.

Halvan sähkön avulla Suomi on luotu keinotekoisesti energiaparatiisiksi vastoin maamme luontaisia edellytyksiä. Halpa energia ei kuitenkaan ole houkutellut maahamme kansainvälisiä investointeja. Vastaavasti suomalaiset yritykset ovat siirtäneet tuotantoaan ulkomaille, vaikka energian hinta useimmissa läntisen Euroopan maissa on korkeampi kuin Suomessa. Suomen halpa energian hinta on johtanut energian tuhlaukseen. Suomen energian käyttö suhteessa bkt:hen on Oecd-maiden toiseksi korkein. Esimerkiksi Japani tuottaa tietyn bkt-arvon puolta vähemmällä energiamäärällä. Energian tuhlailua on omiaan lisäämään sähkön hinnan halpuus. Suomessa teollisuuden sähkön hinta on halvin teollisuusmaista. Kotitaloussähkö on puolestaan toiseksi halvinta maailman 18 teollisuusmaan vertailussa. Hallituksen esittämä veromalli alentaa suomalaisen sähkön hintaa entisestään. Ei tällainen malli kannusta energian säästöön.

Suomalainen veromalli on siitäkin erikoinen, että se kohtelee turvetta liki uusiutuvana luonnonvarana, josta ei kanneta veroa hiilipitoisuuden mukaan täysimääräisesti. EY:n veromallissa sitä vastoin turve määritellään yksikäsitteisesti fossiiliseksi polttoaineeksi, koska sen poltto lisää ilmakehän hiilidioksidipäästöjä. Hallituksen esityksessä ei myöskään esitetä veroa palaturpeelle, se on siis täysin verovapaata, jonka käyttö on jo huomattavaa ja jatkuvasti lisääntymässä. Mikäli turvetta halutaan tukea, pitäisi tuen olla suoraa subventiota, ei energiaveroon sisällytettyä piilotukea, joka vääristää energiaverotusta. Turpeen erityiskohtelu energiaverotuksessa edistää uusien turvetuotantolaitosten perustamista, mutta suora tuki sitä vastoin kohdistuisi jo olemassa olevien laitosten turpeen energiakäyttöön. Hallituksen veromalli parantaa turpeen asemaa suhteessa puuhun ja siten haittaa puun kilpailukykyä.

Kattava ympäristöveromalli suuntaisi energian kulutusta kestävämmälle pohjalle. Suuntaamalla ympäristöverojen tuotot välillisten työvoimakustannusten alentamiseen tehtäisiin työn tekemisestä kannattavaa ja näin saataisiin paitsi positiivinen ympäristövaikutus myös positiivinen työllistämisvaikutus.

Arvoisa puhemies! Vastalauseessani ehdotetaan polttoaineverosta annetun lain liitteenä olevaa verotaulukkoa muutettavaksi rakenteellisesti niin, että kannettavaksi esitetyn lisäveron määrät on määritelty EY-mallin perusteella, siis niin, että verosta puolet perustuu hiilidioksidipitoisuuteen ja puolet energia-arvoon. Turvetta esitetään verotettavaksi täysimääräisesti sen hiilisisällön mukaisesti ja myös palaturve esitetään veronalaiseksi. Samalla polttoaineveron lisäveroa esitetään kannettavaksi noin 5 miljardia markkaa enemmän kuin hallitus esittää ja tällä määrällä alennettavaksi välillisiä työvoimakustannuksia.

Arvoisa puhemies! Tulen lain yksityiskohtaisen käsittelyn yhteydessä tekemään lain liitteenä olevaan taulukkoon vastalauseessani olevan muutosesityksen mukaisen muutosehdotuksen.

Lain kolmannessa käsittelyssä tulen tekemään vastalauseessani olevan perustelulausumaesityksen, jonka mukaan siis pitäisi selvittää pikaisesti mahdollisuudet alentaa välillisiä työvoimakuluja ympäristöverojen tuotolla.

Ed. Backman: Herra puhemies! Kuten ed. Luukkainen juuri totesi, tämä suurena haittaveroesityksenä markkinoitu polttoaineverola-

ki ei mitenkään olennaisesti lisää ympäristöperusteista haittaverotustamme. Sen taso jää tässä mielessä vaatimattomaksi. Mutta ehkä tässä taloudellisessa tilanteessa ei kovin voimakasta lisärasitusta myöskään ympäristöverotuksen osalta voi sen paremmin yritystoiminnallemme, liikenteelle kuin kotitalouksille tai palvelusektorille asettaa.

Tässä mielessä sosialidemokraatit ovat valmiit hyväksymään sen tasollisen lähtökohdan, josta tämä esitys nyt lähtee. Mutta olemme samalla sitä mieltä, että ympäristöverotusta nimenomaan haittaverotuksena voidaan kehittää myös tasollisesti nykyistä merkittävämpään määrään. Mutta sen täytyy samalla tarkoittaa sitä, että ympäristöverotus korvaa muuta verotusta, erityisesti tuloverotusta ja palkkoihin sidottuja työvoimakustannuksia yritystoiminnan osalta.

Tämä esitys perustuu malliin, joka pitää sisällään sekä hiilidioksidisisällön perusteella määrättävän veron että energiasisällön perusteella määrättävän veron. Jakauma on 75 prosenttia hiilisisältöön, 25 prosenttia energiasisältöön. Kokonaistuoton osalta edellä kuvattu jako tuo kuitenkin jakosuhteen 60—40 prosenttia. Tämä johtuu siitä, että tuo 75 prosenttia perustuu raskaan polttoöljyn hiilisisältöön. Kun Suomen kokonaisenergian käyttö poikkeaa siitä, mikä tämä malli olisi pelkästään raskaan polttoöljyn osalta, saamme tuon suhteen 60—40. Tämä ero on hyvä pitää mielessä sen vuoksi, että EY-malli lähtee 50—50-jakosuhteesta. EY:n sisällä energiatase on sen sisältöinen, että sama 50—50-suhde on myös veron kokonaistuoton jakosuhde. Tältä osin siis EY-malli joka tapauksessa tulee jatkossa poikkeamaan Suomen mallista. Jatkoa ajatellen on kuitenkin syytä seurata kansainvälistä kehitystä ja mahdollisuuksien mukaan jopa eurooppalaista käytäntöä nopeammin siirtyä tulevaan EY-verorakenteeseen.

Tämä esitys pitää sisällään yhden selkeän poikkeuksen hiilisisältö — energiasisältö-mallista, ja se poikkeus on, kuten ed. Luukkainen jo totesi, turpeen verokohtelu. Alkuperäisessä hallituksen esityksessä turpeelle ei asetettu hiilisisältöön perustuvaa veroa ollenkaan. Tämä malli perustui hiilen pois jättämisen osalta siihen, että turve on kotimainen polttoaine ja tältä osin sille haluttiin antaa erityiskohtelu. Kun kysymys on ympäristö- ja erityisesti haittaverosta, niin tämä veron tulee määräytyä haitan perusteella. Kun turpeella on selkeästi noin kivihiilen tasoinen hiilisisältö, sitä tulisi verottaa myös tämän haitan osalta.

Kun tarkastelee turpeen käyttöä ja sen kustannuksia, tällainen veron lisäys, mikäli se olisi kivihiilen tasoa, tulisi aiheuttamaan hyvin voimakkaan hinnan nousun turpeelle. Tässä mielessä sosialidemokraatit ovat valmiit etenemään turpeen osalta hidastetulla aikataululla, eli tässä vaiheessa mielestämme turvetta tulisi verottaa noin 50 prosentilla kivihiilen vastaavasta hiilisisältöön perustuvasta verosta eli tämän lisäveron tulisi olla hallituksen esityksestä poiketen 5,80 markkaa per megawattitunti. Tämän seurauksena turpeen hinta säilyisi suurin piirtein nykyisellään, mutta tämä tarkoittaisi tietysti kotimaisten polttoaineiden keskinäisen hintakilpailun osalta sitä, että puun suhteellinen asema tässä yhteydessä paranisi.

Tämä esitys ei pidä sisällään palaturvetta, pelkästään jyrsinpolttoturpeen, ja tältä osin esitän myös lisättäväksi verotaulukkoon palaturvetta. Teen varmuuden vuoksi jo tässä vaiheessa ehdotuksen, että lain liitteenä oleva verotaulukko hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin se on mietintöön liittyvässä I vastalauseessa eli että sinne sisällytetään palaturve ja veron määrä jyrsinpolttoturpeella ja palaturpeella on 5,80 markkaa megawattitunnilta.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Ed. Backman tehnee yksityiskohtaisessa käsittelyssä varsinaisen ehdotuksen.

Ed. K a s u r i n e n: Arvoisa puhemies! Minulla oli tarkoituksena kannattaa ed. Backmanin ehdotusta, mutta teemme sen myöhemmin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Asian käsittely keskeytetään.

34) Ehdotus laiksi hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 193
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 22

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 22. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, 1 §:n edellä oleva väliotsikko, 3 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 4 ja 5 §, 4 §:n edellä väliotsikko sekä 6—9 § ja 6 §:n edellä oleva väliotsikko, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

35) Ehdotukset laeiksi ajoneuvojen katsastustehtävien toimiluvista, elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n ja Autorekisterikeskuksesta annetun lain muuttamisesta sekä ajoneuvohallinnosta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 180
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 13

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 13. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Kasurinen: Arvoisa puhemies! En aio puhua pitkään, saattaa mennä alle kahdessa minuutissa, mutta varmuuden vuoksi tulin korokkeelle.

Meillä on käsittelyssä laki ajoneuvojen katsastustehtävistä ja niihin liittyvistä toimiluvista. Käytännössä tämä laki merkitsee kilpailun avaamista ajoneuvojen katsastustehtäviin. Valiokuntakäsittelyssä mietimme suhtautumistamme tehtyyn ehdotukseen, jota osittain myös perusteltiin Eurooppaan liittyvillä asioilla.

Sen verran haluan palauttaa mieliin, että Autorekisterikeskus liikelaitostettiin vuoden 1993 alusta lukien ja näin ollen tämä toiminta on vasta käytännössä käynnistynyt. Aivan selvästi siinä on ollut havaittavissa kuitenkin se piirre, että tehokkuus on selvästi noussut, ja nyt me emme oppositiopuolella nähneet tässä vaiheessa mitään mieltä katsastustoiminnan yksityistämiseen välittömästi, kun uudelleenorganisointi on vasta tapahtunut. Meillä on pelkona se, että katsastustoiminta häiriintyy ja tällä tavoin se myös vaikuttaa ihan käytännössä ajoneuvojen katsastustehtävän sujumiseen.

Toinen peruste, miksi me emme nähneet tätä lakia tarkoituksenmukaiseksi, on se, että katsastustoiminta on luonteeltaan lähinnä viranomaistoimintaa, jolle tulisi olla ominaista kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun toteuttaminen. Kilpailuolosuhteitten luominen ei siten käsityksemme mukaan sovellu tähän toimintaan.

Kun kaiken lisäksi näyttää siltä, että nykyiselläkin organisaatiolla saavutetaan nämä kustannusten säästöt ja myös se, että katsastusmaksut laskevat, niin tältäkin kantilta katsoen lakiesitys tuntuu tarpeettomalta.

Näillä perusteluilla tulemme lain kolmannessa käsittelyssä ehdottamaan lain hylkäämistä.

Ed. Rauramo: Herra puhemies! Oli erittäin miellyttävä kuulla, että ed. Kasurinen oli sitä mieltä, että liikelaitostaminen on lisännyt tehokkuutta Autorekisterikeskuksessa, niin kuin toki on tapahtunutkin. Mutta täytyy muistaa se, että liikelaitostaminenkaan ei ole kovin paljon saanut innostusta aikaan opposition piirissä.

Toiseksi sanoisin tämän lakiesityksen puolustukseksi sen, että Autorekisterikeskus itse on ollut aika valmis yhtiöittämiseen. Ja kun on otettu huomioon käytännöllisesti katsoen kaikki Autorekisterikeskuksen esittämät siirtymäsäännökset, niin näen, että ed. Kasurisen pelot siitä, että katsastustoiminta häiriintyisi, ovat jonkin verran liioiteltuja. Aivan kuten ed. Kasurinen tietää, näillä siirtymäsäännöksillä siirtymäkauden aikana eli vuoden 95 loppuun asti on jotakuinkin mahdotonta perustaa rinnakkaisia katsastusasemia tähän maahan.

Siitä haluaisin oppositiolle antaa toki kiitosta, että he aika lailla yksimielisesti tulivat liikennevaliokunnan lausumaan mukaan, jossa jälkitarkastusta haluttiin keventää.

Ed. Kasurinen: Arvoisa puhemies! Tahdon sen verran todeta ed. Rauramolle, että kyllä käsitykseni mukaan Autorekisterikeskuksen asiantuntijalausunnoissa heillä oli melko kriittinen suhtautuminen. Tätä tietoa tuli myös muilta tahoilta, niin ettei tämä ollut pelkästään yleisesti hyväksytty muutos tässä vaiheessa — jotta pysyisimme myös oikeudessa ja totuudessa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1—20, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 3 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 2, 3 ja 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
neljännen lakiehdotuksen 1—7 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

36) Ehdotus laiksi puolustushallinnon rakennuslaitoksesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 174
Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 2

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö n:o 2. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Kasurinen: Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva laki merkitsee toteutuessaan sitä, että puolustusministeriön hallinnonalalle perustetaan itsenäinen rakennuslaitos. Tätä vastaan meillä ei tietysti ole mitään sanottavaa, mutta organisaatiouudistuksesta aiheutuu seurausvaikutuksia, joiden osalta olemmekin erimielisiä hallituksen esityksen suhteen.

Uudelleenorganisointi nimittäin merkitsee jälleen kerran irtisanomisia. Se merkitsee muutoksia eläkeikään. Se merkitsee, että virkasuhteet muuttuvat työsuhteiksi. Ja pahoin pelkään, että uudelleenorganisointi johtaa myös siihen, että palkkauksen tasoon puututaan.

Näitä irtisanomisia luonnollisesti perustellaan, niin kuin monia muitakin asioita näinä aikoina, säästösyillä. Meillä on kuitenkin ollut hieman erilaisia käsityksiä asiantuntijoiden kanssa siitä, kuinka suuria säästövaikutukset ovat. Rakennuslaitoksen uudelleenorganisoinnilla lasketaan saavutettavan 40 miljoonan markan säästöt vuonna 1994. Kuitenkin, kun säästövaikutuksia valiokunnalle esiteltiin, laskelmissa oli jätetty täysin huomiotta, mitkä ovat irtisanottujen ja työttömiksi jäävien vaikutukset valtiontalouteen.

Käsitellessään asiaa puolustusvaliokunta perehtyi tähän perusteellisesti. Me näimme kyllä selvästi ne heikennykset, joilla puututaan työntekijöiden asemaan. Valiokunnassa vallitsi hyvä tahto siinä, että olisimme jälleen kerran saaneet yksimielisen mietinnön. Tällä kertaa emme siinä kuitenkaan onnistuneet.

Opposition yhteisessä vastalauseessa esitämme lain voimaantuloa siirrettäväksi ajankohdasta 1.4.94 lukien, mikä on hallituksen esitys, ajankohtaan 1.1.95. Tätä me perustelemme sillä, että työnantajan ja työntekijäjärjestöjen välillä voitaisiin siirtyä neuvotellen tähän uuteen organisaatioon.

Samoin johdonmukaisuussyistä ja asiallisilla syillä myös esitämme voimaantulosäännöksestä poistettavaksi 3 momentin. Jos se tulee poistetuksi, pysäytetään henkilöstön irtisanomis- ym. toimenpiteet, jotka nyt ovat käsitykseni mukaan jo pitkälle käynnistyneet.

Olen viime aikoina kiinnittänyt huomiota siihen, että tietysti kaikilla valtionhallinnon aloilla, mutta ennen kaikkea myös puolustusvoimissa juhlapuheissa vakuutetaan henkilöstön olevan puolustusvoimien tärkeimmän voimavaran. Minusta olisi kohtuullista, että tämä periaate myös toteutuisi käytännössä, koska nythän on selvinnyt, että nämä toimenpiteet käskyvaltaisessa järjestelmässä toteutetaan sillä tavoin, että siellä ei juuri henkilöstön mielipiteillä ole vaikutusta tai sitä ei kaikissa tapauksissa edes kuulla.

Arvoisa puhemies! Ehdotan lain 8 §:n muodoksi sen, joka esitetään mietinnön vastalauseessa.

Ed. A. Ojala: Arvoisa puhemies! Minulla näyttää tänään olevan vähän pidempien puheenvuorojen päivä. Kun olen istunut täällä salissa lähes koko päivän, niin kokolattiamatto näyttää jälleen kerran aiheuttavan allergisen reaktion. Toivon, että ääneni ei kuitenkaan sammu ennen kuin saan puheenvuoroni pidetyksi.

Minusta kuitenkin on erittäin tärkeätä puhua myös tästä, vaikka näyttää, että sali on kohtuullisen tyhjä. (Ed. Laine: Kohtuuttoman tyhjä!) — Kohtuuttoman tyhjä, aivan oikein, ed. Laine. — Mutta me olemme jälleen kerran käsittelemässä puolustushallinnon osalta lakia, josta kaikki, niin sen tulevat noudattajat kuin lain laatijat, ovat yhtä mieltä, että laki on huono ja sitä ei pitäisi vahvistaa. Kuitenkin olemme valiokunnassa tehneet mietinnön ja olleet jopa yllättävän yksimielisiä sen sisällöstä. Olemme olleet tilanteessa, jossa laki on pakko tehdä ja korjata sitä sitten siltä osin kuin käytäntö näyttää, olemmeko olleet epäileväisiä oikeissa kohdin.

Lakihan liittyy puolustushallinnon uudelleenorganisointiin, joka sinällään on hyvä asia. Siellä on varmasti vielä paljon tehtävää, ennen kuin se alkaa vastata yhteiskuntamme muuta käytäntöä.

Esitys perustuu Vipa-työryhmän raporttiin vuodelta 1992. Tällöin työryhmä tarkasteli puolustushallinnon kiinteistö- ja rakennustoimen viranomaistehtävien ja palvelutehtävien kehittämistä. Yhteiseen näkemykseen ei päästy silloin eikä ole päästy vieläkään eritoten henkilöstön kanssa. Laki haluttiin kuitenkin tuoda nyt, koska se liittyy jälleen kerran säästöihin eli ensi vuoden budjettiin. Tällä toimenpiteellä säästetään puolustushallinnon henkilöstömenoissa 40 miljoonaa markkaa. Juuri tähän liittyy oma kritiikkini, sillä en ymmärrä, mikä on todellinen nettosäästö. Onko tämä nyt kansantaloudellisesti järkevää?

Perusteluissa todetaan 21 rakennustoimistoa vähennettävän 9 alueyksiköksi. Olemassa olevat rakennustoimistot johtohenkilöineen jäisivät alueyksiköiden alaisuuteen. Siis tulisi yksi porras hallintoon lisää. Yleisperustelujen kolmannen kohdan neljännessä kappaleessa todetaan, että palvelujen käyttäjän asiantuntemusta lisäämään ja etuja valvomaan perustetaan sotilaslääneihin uudet kiinteistöpäällikön virat. Kuultujen kaavailujen mukaan tällainen virka tulisi myös pääesikuntaan ja materiaalilaitoksen esikuntaan ja ehkä myös kolmen maanpuolustusalueen esikuntaan. On aika vaikea ymmärtää hanketta, jossa vähennetään varsinaista suorittavaa työtä tekevää henkilöstöä ja lisätään vastaavasti hallinto- ja johtotason henkilöstöä, etenkin kun tehtävät eivät tosiasiassa muutu.

Puolustusvoimien työpaikoilla on korostetusti aluepoliittinen merkitys. Puolustusvoimien intressit ja aluepoliittiset intressit ovat olleet yhdensuuntaiset. Niin sanotuissa säästöissä ajattelutapa valtiolla valitettavasti on hallinnonalakohtainen, ei kokonaisuutta huomioiva. Todellisia nettosäästöjä ei lasketa, vaikka nettosäästöjen vähäisyys tiedetään. Työttömyyttä ja sosiaalimenoja hoitavat toiset virastot, jonne ne on tietysti helppo siirtää. Tämä tuli erittäin selkeästi esille ministeri Rehnin vastauksesta kysymykseen, jossa pyysin selvitystä puolustusvoimien kiinteistöjen lämmityksen siirtämisestä kotimaisen energian käytöstä öljyyn. Tämähän on kansantaloudellisesti järjetöntä, mutta vähentäisi puolustusvoimien henkilöstömenoja lyhyellä tähtäyksellä.

Erityisesti valtion sektorilla tulee nyt tuntea vastuuta työllisyydestä. Valtio tulee nähdä kokonaisuutena. Säästöä ei ole kustannuksien siirtäminen hallinnonalalta toiselle. Irtisanomiset olisivat jokaisen henkilökohtaisten menetysten lisäksi myös aluepoliittisesti kova isku usealle kunnalle, joiden taloutta työttömyys koettelee rajusti jo ennestäänkin.

Laman aikana tulisi motivoida organisaation toimintaa. Henkilöstö on siinäkin avainasemassa. Miten on nyt tehty valtiolla? Korkeassa vastuussa olevien henkilöiden taholta on saadun tiedon mukaan valtion väkeä jopa moitittu saamattomuudesta, uhattu yksityistämisellä, palkkojen alentamisella yms., uhkana jopa joukkoirtisanomiset. Tällaisessa ilmapiirissä on vaikea motivoida henkilöstöä työpaikalla, mikä kuitenkin on tuloksellisen toiminnan perusta.

Rakennuslaitokseen siirtyvää, nyt virkasuhteessa olevaa siviilihenkilöstöä koskee eroamisikäasetuksen kautta tuleva oikeus eläkkeeseen 60-vuotiaana. Eroamis- tai eläkeikä on eräs peruste näihin tehtäviin hakeutumisessa. Käsittelyssä olevan lakiesityksen mukaan siirrytään johtajaa lukuun ottamatta työsopimussuhteeseen. Säädösten vähentämistavoite puoltaa tätä. Kuitenkaan palvelussuhteen muuttamista ei pitäisi tehdä pakolla. Riittävä siirtymäaika on tarpeen. Ei tunnu kohtuulliselta, että pitkään palvelleen ihmisen eläkeikää yksipuolisesti nostetaan ja samalla irtisanotaan huomattava osa henkilöstöstä. Eroamisiän piirissä oleva on palveluaikanaan asennoitunut siihen, että vaikka verrattuna vastaaviin tehtäviin muualla hänellä on alhaisempi palkka, uskollista palvelua korvaa varhaisempi eläke. Tämä kysymys tulee askarruttamaan meitä myös vielä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa olevassa kuntapuolen eläkekysymyksessä, kunhan se ehtii saliin asti.

Arvoisa puhemies! Kuten vastalauseessamme toteamme, juhlapuheissa vakuutetaan henkilöstön olevan puolustusvoimien tärkein voimavara. Edellytämme, että tämä periaate toteutuu myös käytännössä. Lain voimaantulopäätökseen sisältyvä valtuutussäännös on syytä poistaa, jotta työnantajien ja henkilöstöjärjestöjen välillä voidaan pyrkiä neuvotellen uuteen organisaatioon.

Kannatan ed. Kasurisen voimaantulopykälän muutosehdotusta yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Lakiesitys puolustusvoimien omasta erillisestä rakennuslaitoksesta on todella, kuten aikaisemmin jo tuli esille, ollut valmisteilla pitkään. Peräti neljä työryhmää on asian johdosta ollut, ja kaikki työryhmät ovat olleet erimielisiä, joten asiassa ei ole edetty. Nyt sitten kuitenkin, kun säästöjen saaminen on välttämätöntä, lakiesitys on tuotu eduskunnan käsittelyyn ja 40 miljoonaa on tavoitteena säästää.

Ed. Kasurisenkin puheenvuorossa tuli esiin jo se, miten me olemme valiokunnan vähemmistönä tunteneet aivan erikoista huolta henkilöstön asemasta. Olen henkilökohtaisestikin pahoillani siitä, että henkilöstöryhmien neuvottelut työnantajien kanssa ja neuvottelut valtion kanssa työnantajana Valtion työmarkkinalaitoksen kanssa eivät ole edenneet sillä tavalla kuin olisi ollut toivottavaa, jotta henkilöstön eläkkeelle ja eri tehtäviin siirtyminen voisi tapahtua asteittain, niin että suuria traumoja ei pääsisi tapahtumaan.

Kun ottaa vielä huomioon, että rakennuslaitoksen palvelukseen siirtyvät työntekijät toimivat lähestulkoon samoissa tehtävissä lähestulkoon samassa työympäristössä, työsuhteiden ehtojen ja eläke-ehtojen huononeminen huomattavasti on heille varsin kohtuutonta. Siinä mielessä myös kannatan sitä, että voimaantulosäännöstä muutetaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Asian käsittely keskeytetään.

37) Ehdotus laiksi rauhan- ja konfliktintutkimuslaitoksesta annetun lain kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 152
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 23

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 23. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. L a i n e: Herra puhemies! Hallituksen esitys alkaa johdannolla "rauhan- ja konfliktintutkimuslaitoksesta annetun lain kumoamisesta". Tällainen nimike helposti johtaa siihen käsitykseen, että on tarkoitus kumota koko laitos. Sitten kuitenkin hallitus sanoo, että tarkoitus on siirtää toiminta Tampereen yliopistoon ja sijoittaa laitos yliopiston yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitokseen. Tämä onkin mielestäni paikallaan.

Kun ottaa huomioon, että Rauhan- ja konfliktintutkimuslaitoksella on erittäin suuret ansiot, mielestäni se, mitä ulkoasiainvaliokunta lausunnossaan ja sivistysvaliokunta mietinnössään kertovat, on sellaista, minkä toivoisin opetusministeriön vastaisessa toiminnassaan ottavan huomioon.

Erityisesti korostaisin sivistysvaliokunnan mietinnöstä seuraavaa kohtaa: "Edelleen valiokunta korostaa, että rauhan- ja konfliktintutkimuslaitoksen sijoittamisen yhteydessä Tampereen yliopistoon varmistetaan laitoksen tutkimustoiminnan jatkuvuus ja identiteetin säilyminen, muun muassa oma nimi." Arvelen, että asian jatkokäsittelyssä sivistysvaliokunnan jäsenet tulevat tähän enemmän puuttumaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

38) Ehdotus laiksi tasavallan presidentin palkkiosta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 253
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 13

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu:

Ed. L a i n e: Herra puhemies! Esillä olevan asian lähetekeskustelu suoritettiin salissa 2 päivänä marraskuuta. Kun kuuntelin lähetekeskustelun, päädyin sellaiseen käsitykseen, että eduskunnan perustuslakivaliokunta, johon asia lähetettiin, tulee melkoisen suurella yksimielisyydellä hylkäämään hallituksen esityksen. Jos näin olisi tapahtunut, se olisi muuten ollut toinen kerta, kun hallituspuolueidenkin edustajat suostuisivat hallituksen esityksen hylkäämiseen. Yllätykseni oli kuitenkin suuri, kun äänin 8—7 perustuslakivaliokunnan enemmistö asettui puoltamaan hallituksen esityksen hyväksymistä. Tästä seikasta johtuen valiokunnan mietintöön liittyy nyt vastalauseita.

Mitä tulee vasemmistoliiton vastalauseeseen, siellä on vielä paitsi itse palkkion korotusta ja edustusmäärärahan korotusta vastustava kanta myös ehdotus siitä, että jos presidentille aikaisemmasta työ- tai virkasuhteesta maksetaan elä-

kettä, tätä eläkettä ei sinä aikana makseta, kun presidentti saa laissa säädetyn vuosipalkkion. Tiedämme, että näin on nykyisin tapahtunut, mutta haluaisimme korjata tämän epäkohdan.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! On täysi syy yhtyä ed. Laineen esittelemään hämmästelyyn siitä, että hallituspuolueiden edustajat eivät olleetkaan valmiit hylkäämään tasavallan presidentin palkkion korotusehdotusta.

Ed. Väistökin häveliäästi poistuu salista, jotta jäisi vain kolme vasemmistoliiton edustajaa arvostelemaan presidentin palkkion korotusta. Kun me olemme tänäkin iltana monta tuntia puhuneet kansaneläkkeiden indeksikorotusten poistamisesta, työeläkkeiden indeksikorotusten poistamisesta, päivärahojen indeksikorotusten poistamisesta ja hallituspuolueiden edustajat ovat puolustaneet sitä, että ne poistetaan, ja oppositio vastustanut, niin nyt, kun puhutaan presidentin palkkion korottamisesta 24 prosentilla, paikalla ei ole yhtään hallituspuolueen edustajaa vastustamassa ja vaatimassa, että tätä indeksikorotusta ei suoritettaisi. Puheet ovat puheita ja teot ovat tekoja.

Tämäniltaisesta keskustelusta ja perustuslakivaliokunnan käsittelystä voi päätellä, että hallituspuolueiden edustajat vain yrittivät antaa ihmisille aivan väärän kuvan siitä, mitä aikovat tehdä, mutta me näemme, kun kolmannessa käsittelyssä äänestetään, oliko puheilla minkäänlaista katetta. Lienee parasta, että haemme kaikki ne puheenvuorot, joita käytettiin, ja toistamme ne, ennen kuin äänestys suoritetaan, että edes ne edustajat, jotka silloin puhuivat hylkäämisestä, muistaisivat, mitä tuli sanotuksi silloin, kun asiasta äänestetään. Kokoomuksestahan kukaan ei ollut silloin sanomassa kielteistä kantaansa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

39) Ehdotus laiksi tasavallan presidentin eläkeoikeudesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 254
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

40) Ehdotus laiksi korkotulon lähdeverosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 132
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 63

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 63.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

41) Ehdotus laiksi eräistä ajoneuvoista suoritettavasta ajoneuvoverosta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 218
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 64

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 64.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

42) Ed. Mattilan ym. lakialoite n:o 55 laeiksi kansanedustajain eläkelain sekä valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen ja hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä annetun lain muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

seuraavaan täysistuntoon:

43) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 20 (A 6)

44) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 21 (HE 120)

45) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 26 (HE 179)

ensi keskiviikon täysistuntoon:

46) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 46 (HE 75)

seuraavaan täysistuntoon:

47) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 13 (HE 177)

48) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 14 (HE 209)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 20.57.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen